

කාවනා ධ්‍යාන සහ මාර්ගචල

නිලනිත හෙට්ටිගේ

පෙරවදන

මෙය බොහෝ දෙනකුගේ ඉල්ලීම මත ලියා පළ කරන කෘතියකි. මීට පෙර අප විසින් පළ කරන්නට යෙදුණු දහම් පොත්පත් කියෑ වූ බොහෝ දෙනෙක් මාර්ගඵල සම්බන්ධ අංග සම්පූර්ණ පොතක් ලියන ලෙස අපව උනන්දු කළහ. ඊට ප්‍රතිචාර ලෙස "සෝවාන් මාර්ගය සහ සෝවාන් ඵලය" නම් කෘතිය ටික කලකට පෙර එළි දක්වන ලදී. මාර්ගඵල සම්බන්ධව සමාජය තුළ මුල් බැස ගෙන තිබූ දුර්මත රාශියක් ඒ කෘතිය තුළින් අභියෝගයට ලක් කරන ලදී. පුද්ගලයාට මෙන් බොහෝ පිරිස් අපගේ අදහස් නිවැරදි බව කියමින් දිගින් දිගටම අපට සුබ පතන්නට වූහ.

මාර්ගඵල සම්බන්ධව සම්පූර්ණ විස්තර සහිත පොතක් ලිවීම අප විසින් අතගැසූ ඊළඟ භාරදූර කර්තව්‍යයයි. මේ කෘතිය ලියා සකස් කරන ලද්දේ ඒ වෙනුවෙනි. මේ පොත ලියද්දී සූත්‍ර පිටකයට අයත් සූත්‍ර විශාල සංඛ්‍යාවක් කියා සාරාංශගත කරන්නට අපට සිදු විය. මෙය මුළුමනින්ම සූත්‍ර පිටකය අනුව සකස් කළ ඉතා විශ්වසනීය කෘතියකි. මාර්ගඵල, ධ්‍යාන හා සමාපත්ති සම්බන්ධව සියයට සියයක් නිවැරදි අවබෝධයක් ලැබීමට මේ පොත ඔබට මහෝපකාරී වනු ඇත.

- සම්පාදක -

0777-185279

පටුන

01. හැඳින්වීම
02. භාවනාව සහ සමාධිය
03. ධ්‍යානගත වීම
04. ප්‍රථම ධ්‍යානය
05. ද්විතීය ධ්‍යානය
06. තෘතීය ධ්‍යානය
07. චතුර්ථ ධ්‍යානය
08. අරූප සමාපත්ති
09. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය
10. නිරෝධ සමාපත්තිය
11. ධ්‍යානඵල
12. ධ්‍යානයට ශබ්දය බාධාවකි
13. මෙත්‍රී භාවනාව
14. මෙන් සිත පැතිරවීම
15. මෙන්තා වේතොවිමුක්තිය
16. උසස් ප්‍රතිඵල ලැබෙන සේ මෙන් වඩන අයුරු
17. මෙත්‍රී භාවනාවෙන් අර්හත් ඵලයට
18. මෙත්‍රී ධ්‍යාන
19. මෙත්‍රී ධ්‍යානඵල
20. කරුණා භාවනාව
21. සිව්බල විහරණ භාවනාව
22. බ්‍රහ්ම විහාර විදර්ශනාව
23. සමථ විදර්ශනාව
24. ස්කන්ධ ක්‍රමයට විදර්ශනා කිරීම

25. අසුබ සතිය
26. මරණාන්තස්සති භාවනාව
27. දෙවියන් දකින සමාධිය
28. අනිමිත්ත සමාධිය
29. එල සමාපත්ති
30. පෘථග්ජනයෝ
31. සතරමග සතරඑල
32. මාර්ගඑලලාභීභු
33. සෝවාන් මාර්ගය
34. සෝවාන් මාර්ග චිත්තය
35. සෝවාන් එලයට පැමිණීමේ ප්‍රතිපදාවක්
36. සෝවාන් එලයට පමුණුවන උදයව්‍යය ඥානය
37. සෝවාන් මාර්ගඑලලාභියා
38. සදහම් කැටපත් පරීක්ෂාව
39. සෝතාපන්නයකු නොකරන දේ
40. සකාදාගාමී මාර්ගය
41. සකාදාගාමී එලය
42. සකාදාගාමී එල ප්‍රත්‍යවේක්ෂාව
43. අනාගාමී මාර්ගය
44. අනාගාමී එලය
45. අර්හත් මාර්ගය
46. අර්හත් එලය
47. රහතන් වහන්සේලාගේ වෙනස්කම්
48. මාර්ගඑල ප්‍රකාශ කිරීම වරදක් ද....?
49. අන්තරායකාරී ධර්ම
50. අද කාලයේ මාර්ගඑලලාභීන් සිටිය හැකිද...?

01. හැඳින්වීම

සූත්‍ර පිටකයෙහි ගැඹුරුම ධර්ම කොටස් අතුළත්ව ඇත්තේ 'පටිසම්භිධාමාර්ග නම් ග්‍රන්ථයේ ය. පටිසම්භිධාමාර්ගය අයත් වනුයේ සූත්‍ර පිටකයේ අවසාන කොටස වන බුද්දක නිකායටය. පටිසම්භිධාමාර්ගය කෙතෙක් ගැඹුරු ධර්මවලින් සමන්විත ද යත් එහි ඇති කරුණු සම්පූර්ණයෙන් විස්තර කිරීමට පොත් සිය ගණනක් ලිවීමට සිදුවනු ඇත. එබැවින් බොහෝ දෙනෙක් පටිසම්භිධා මාර්ගය අත්හැර බුදු දහම හදාරති.

ගැඹුරු දහම් කොටස් අත්හැර සරල දේ පමණක් ගවේෂණය කිරීමෙන් සත්‍ය හමු නොවේ. සත්‍ය හමුවීමට නම් ධර්මය තුළ ගැඹුරටම කිමිදිය යුතුය. පටිසම්භිධාමාර්ගයෙහි භාවනාව සහ මාර්ගඵල ගැන අතිශය වැදගත් විස්තර කෙටියෙන් සඳහන් කර ඇත. එබඳු ධර්ම කරුණු ගැන වැඩිදුර විස්තර අංගුත්තර නිකායෙහි එන ධර්ම ග්‍රන්ථ තුළින් සකසා ගත හැකිය. එමෙන් ම දීඝ නිකාය හා මජ්ඣිම නිකායට අයත් සූත්‍ර ධර්ම තුළ ද බෞද්ධ භාවනාවට අදාළ දීර්ඝ විස්තර අඩංගු වී ඇත.

පටිසම්භිධාමාර්ගය ගුරු කොට භාවනා පොතක් එළිදැක්විය යුතුය යන අදහස කලක් තිස්සේ මසිත තුළ පැලපදියම්ව තිබුණි. ඒ කාර්යය දිනෙන් දින කල් ගියේය. එනමුත් අනෙකුත් සූත්‍ර ධර්ම ඇසුරෙන් මවිසින් ලියා සකස් කළ භාවනා පොත් පෙළ ශීඝ්‍රයෙන් මෙරට ජනතාව අතර ජනප්‍රිය විය. පටිසම්භිධාමාර්ගය තේරුම් ගැනීමට තරම් ප්‍රණය මහිමයක් හා බුද්ධි මහිමයක් මෙරට ජනතාව තුළ ඇතැයි යන අදහස පෙරදැරිව මේ පොත රචනා කළෙමි.

භාවනාව පිළිබඳ පොදු ජනතාවගේ සිත් තුළ ඇති දුර්මත රාශියක්ම දුරින් දුරු කිරීමට මේ පොත ඉවහල් වනු ඇත. අද බොහෝ දෙනෙක් භාවනා කරනුයේ සූත්‍ර පිටකයට පටහැනිවය.

සමහරු "මම නිදුක් වෙමිවා...!", 'නිරෝගී වෙමිවා...!', "සුවපත් වෙමිවා...!" ආදී ලෙස මෙමතී භාවනාව අරඹයි. ආරම්භයේ දීම ඔවුන්ට වරදක් සිදු වී ඇත. ඔවුන් "මමත්වය" කර පින්නාගෙන ඇත. මමත්වය මූලික කරගත් භාවනා ක්‍රමයකින්

මමත්වය දුරුකොට නිවනට පැමිණෙනුයේ කෙසේද...? සූත්‍ර පිටකයේ මෙහි භාවනාව ගැන ලියැවුණු සූත්‍ර රාශියක් ඇත. ඒ කිසිවක "මම සුවපත් වෙමිවා...!" ආදී ලෙස මෙන් වඩන ලෙස උපදෙස් දී නැත.

සමහරු "සතුරෝ ද සුවපත් වෙත්වා...!" කියමින් මෙන් වඩති. සතුරන් සුවපත් කරන්නට කීවේ කවුද...? සතුරන් සුවපත් වී බලවත් වී අප ඉදිරියට ආවොත් අපට දුවන්නට පාර ඉඩ මදි වේ. එබැවින් බුදු බණෙහි නොකියැවෙන අප්‍රභංස භාවනා ක්‍රම අද සිට වත් අත්හළ යුතුය.

අනික් අතට පාලි බසින් ලියැවුණු භාවනා පාඨ සිංහලට හැරවීමේ දී බොහෝ දෝෂ සිදු වේ. "සබ්බේ සත්තා භවන්තු සුඛිත්තා...!" යන පාඨය බොහෝ තැන්හි සිංහලට හරවා ඇත්තේ "සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා...!" යනුවෙනි. සුවපත් විය යුත්තේ රෝගීන්ය. "සුඛිත" යන පදය "සැපවත්" යන අර්ථය ගෙනදෙයි. එබැවින් "සියලු සත්ත්වයෝ සැපවත් වෙත්වා...!" යන භාවනා පාඨය ඊට වඩාත් උචිතය. එනමුත් "සියලු සත්ත්වයෝ සැපවත් වෙත්වා...!" යන්න කටට එතරම් හුරු නැත. එබැවින් මේ කෘතියෙහි ද සාම්ප්‍රදායික යෙදුම් කිහිපයක් ඒ අයුරින්ම භාවිතයට ගෙන ඇත.

භාවනාව, ධ්‍යාන හා මාර්ගඵල සම්බන්ධ මෙවැනි අනිශ්චිතම විවාදාත්මක මාතෘකා රැසක් මෙම කෘතිය තුළ සාකච්ඡාවට බඳුන් කර ඇත. බෞද්ධ භාවනාව සහ එහි ප්‍රායෝගික භාවිතය ගැන නියමාකාර අධ්‍යයනයක් කරන කෙනෙකුට මේ පොතෙන් නිසි මගපෙන්වීම ලැබෙනු නිසැකය.

02. භාවනාව සහ සමාධිය

සිත භාවිත කිරීම හෙවත් දියුණු කිරීම භාවනා නම් වේ. භාවනා කිරීමෙන් සිත උසස් තත්ත්වයකට පැමිණීම සිදු වේ. එලෙස භාවනාවෙන් උසස් තත්ත්වයකට පැමිණි සිත භාවිත විත්තයක් ලෙස හැඳින්වේ.

බෞද්ධ භාවනාව,

- i. සමථ
- ii. විදර්ශනා වශයෙන් දෙයාකාරය

සමථ භාවනාවෙන් සිත එකඟ කිරීම අපේක්ෂා කෙරෙයි. විදර්ශනාවෙහි අරමුණු සත්‍යාවබෝධයයි. සමථය වැඩීම විදර්ශනාවට පහසු වේ.

එක් අරමුණක් තෝරාගෙන ඒ මත සිත නැවත නැවතත් යෙදවීම සමථ භාවනාවයි. භාවනාවෙන් ලැබෙන සිතෙහි එකඟතාව සමාධිය නම් වේ. සමථ භාවනාවෙන් ලැබෙන සමාධියෙහි මට්ටම් දෙකකි. ඒ,

- i. උපචාර සමාධිය හා
- ii. අර්පණ සමාධියයි

උපචාර සමාධියේ දී සිතෙහි සංසිද්ධි ඒකාකාර නොවේ. අර්පණ සමාධිය ඊට ගැඹුරු ය. අර්පණාවේ දී සිත ඒකාග්‍ර වේ. ඊට ධ්‍යානගතවීම යන නම යෙදෙයි. මුලින් සමථය වඩා ධ්‍යාන උපදවා විදර්ශනා කිරීම සමථ - විදර්ශනාව නම් වේ.

බෞද්ධ භාවනාවේ මූලික කරුණු එලෙස දැක්විය හැකිය.

03. ධ්‍යාන ගතවීම

ධ්‍යාන යනු සිත සමාධිගත කිරීමේ දී ඇති වන එක්තරා ඉහළ සමාධියකි. ධ්‍යානයකුත් ඊට පහළ මට්ටමේ සමාධියත් අතර පැහැදිලි වෙනසක් ඇත. ධ්‍යානයක දී විත්ත ඒකාග්‍රතාව පවතී. පහළ මට්ටමේ සමාධියේ දී සිත සමාධිගත වුවද තදබල ඒකාග්‍රතාවයක් නැත. වරින් වර සමාධිය අඩු වැඩිවීම, සමාධිය බිඳවැටීම සිදු වේ. ධ්‍යානයක දී සමාධිය ඒකාකාරීව ආරක්‍ෂා වේ.

ධ්‍යාන පිළිබඳව බොහෝ දෙනෙකුගේ සිත තුළ පවතිනුයේ වැරැදි මතවාදයන් ය. සමහරු 'ධ්‍යාන' හින්දු ආගමට අයිති සංකල්පයක් යැයි සිතා බැහැර කරති. එය වැරැදි ආකල්පයකි. හින්දු යෝග විද්‍යාවෙහි 'ධ්‍යාන' යන යෙදුම බෞද්ධ යෝග විද්‍යාවේ යෙදෙන අර්ථයට වෙනස්ව භාවිත වේ. හින්දුන්ට අනුව ධ්‍යාන යනු සිතෙහි ඒකාග්‍රතාව නොවේ. ඔවුන් සිතෙහි ඒකාග්‍රතාවට යොදන යෙදුම 'සමාධි' යන්න යි.

ධ්‍යානයකට සිත යොමුවනුයේ නැවත නැවතත් සිත එකම අරමුණක යෙදවීමෙනි. එය අරමුණ මත විතර්ක - විචාර කිරීම නම් වේ. එනම්, භාවනාවට තෝරා ගන්නා අරමුණු මත සිත නැවත නැවතත් යෙදවීමෙන් සිත විසිරීයෑම අන් අරමුණු කරා යෑම ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අඩු වේ. ධ්‍යානගත වීම සිදුවන ආකාරයන්, ඊට බලපාන සාධකත් සූත්‍ර පිටකයේ මහාලී සූත්‍රයේ දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

01. සිත නැවත නැවතත් එකම අරමුණෙහි යෙදවීමට කරන උත්සාහය නිසා (විතර්ක විචාර නිසා) නීවරණ ධර්ම (නිවන වළකාලන ධර්මතා 05) යටපත් වේ.
02. නීවරණ ධර්මතා මැඩලන ලද බැවින් සිතට සතුට (ප්‍රීතිය උපදී).
03. සිතෙහි හටගත් ප්‍රීතිය නිසා කායික සුවය (සුඛය) උපදී.
04. කයෙහි ඇති වූ සන්සිදීම නිසා විත්ත ඒකාග්‍රතාව උපදියි.

05. මේ අනුව විතර්ක, විචාර, ප්‍රීති, සුඛ, ඒකාග්‍රතා සහිත ධ්‍යානයට යෝගියා පිවිසෙයි. පළමු ධ්‍යානයෙන් හටගත් ධ්‍යානමය ප්‍රීතිය සිරුරේ සෑම තැනකම පැතිරෙයි.

මේ මහාලී සූත්‍රයේ දක්වා ඇති ධ්‍යාන ගතවීම සම්බන්ධ විස්තරයයි. සමහර බෞද්ධ යෝගීන් ධ්‍යාන ගතවීම සම්බන්ධ කරුණු පටලවාගෙන ඇති ආකාරය මහාලී සූත්‍රයේ දැක්වෙන කරුණු අනුව පහදා දිය හැකිය.

සමහරුන් විශ්වාස කරන පරිදි ධ්‍යාන ගතවීම සිදුවෙන්නේ ප්‍රතිභාග නිමිත්තක් (නොසැලෙන තරම් දියුණු වූ සිතෙහි හටගත්) නිමිත්තක් මත සිත අර්පණාවට පත්වීමෙනි (අර්පණාවට පත්වීම යනු ඒ නිමිත්ත තදින් අල්ලා ගැනීමයි). මේ අනුව ධ්‍යානගතවීමට ප්‍රතිභාග නිමිත්තක් ලබා ගත යුතුය. ප්‍රතිභාග නිමිත්තක් ලබා ගැනීම තරමක් දුරදිග යන වැඩකි. ඊට, පළමුව පරිකර්ම නිමිත්තක් (පංචේන්ද්‍රියන්ගෙන් එකකට ගොදුරුවන නිමිත්තක්) තෝරාගත යුතුය. පරිකර්ම නිමිත්ත මත සිත නැවත නැවතත් යෙදවීමෙන් සිතට ප්‍රකට වන නිමිත්තක් සිතෙහි හටගනී. එය උද්ග්‍රහ නිමිත්තයි. ඉන් අනතුරුව පරිකර්ම නිමිත්ත සිතෙන් අත්හැර උද්ග්‍රහ නිමිත්ත මත සිත ඇලවිය යුතුය. මෙවිට උද්ග්‍රහ නිමිත්ත ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වී ස්ථාවර වෙයි. එය ප්‍රතිභාග නිමිත්තයි. ප්‍රතිභාග නිමිත්ත මත සිත ඇලවීම අර්පණාවට පත්වීම නම් වේ. ධ්‍යාන ගතවීම සම්පූර්ණ වනුයේ අර්පණාවට පත්වීමෙනි. මේ විස්තරය කසිණ භාවනා සදහා සෑම විටම සාධාරණය. එහෙත් එය අනෙකුත් භාවනා සදහා අදාළ කිරීම අත්‍යවශ්‍ය නැත. අනෙකුත් භාවනා ක්‍රමවල දී කිසියම් අරමුණක් මත සිත නැවත නැවත යෙදවීමෙන් පහසුවෙන්ම විත්ත ඒකාග්‍රතාවට පැමිණිය හැකිය. ධ්‍යාන ගතවීම අපහසු ඉලක්කයක් බවට පත් කර ගෙන ඇත්තේ සෑම විටම ප්‍රතිභාග නිමිති උපදවා ගැනීමට යාමෙනි. එහෙත්, ආනාපානසති භාවනාවේ දී ප්‍රතිභාග නිමිත්තක් නොමැතිව සතරවැනි ධ්‍යානය ලබාගත නොහැකිය. එබැවින් හුස්මට සිත එකඟ කර ආනාපානසති භාවනාව කරන යෝගියාට ඇසට හසුවන නිමිත්තක් වෙත මාරු

විය හැකිය. මේ ආකාරයෙන් සමාධියට පාදක කරගත් නිමිත්ත මාරු කිරීම නිමිත්ත කෞශල්‍ය නම් වේ. බුදුන් වහන්සේ විසින් නිමිත්ත කෞශල්‍ය ඉහළින් අගය කර ඇත.

හුස්මට සිත යොමු කර සතරවැනි ධ්‍යානය ලැබිය නොහැකි වනුයේ සතරවැනි ධ්‍යානයේ දී හුස්ම නවතින බැවිනි. හුස්ම නැවතුණු කල ඇසට පෙනෙන අරමුණක් මත සිත රැඳවීමෙන් චතුර්ථ ධ්‍යානයට පිවිසිය හැකිය. හුස්ම වැටෙද්දී චතුර්ථ ධ්‍යානයට පත්වීමට නොහැකි බව සූත්‍ර පිටකයේ කිහිප තැනක දක්වා ඇත. එක තැනක දක්වා ඇති පරිදි චතුර්ථ ධ්‍යානයේ දී හුස්ම නවතී. තවත් තැනක විස්තර කර ඇති පරිදි හුස්ම යනු චතුර්ථ ධ්‍යානයට කටුවකි (බාධාවකි).

04. ප්‍රථම ධ්‍යානය

යෝග්‍යවරයකු විසින් යම්කිසි අරමුණක් මත නැවත නැවතත් සිත පිහිටුවීම භාවනාවේ මූලාරම්භයයි. මෙලෙස අරමුණක් මත සිත නැවත නැවත යෙදවීමෙහි දී කාර්යය දෙකක් සිදු වේ.

- i. අරමුණ සිතට නැංවීම : විතර්ක නම් වේ.
- ii. අරමුණ සිතෙන් විමසීම : විචාර නම් වේ.

සමථ භාවනාව ආරම්භ වනුයේ විතර්ක - විචාරයෙනි. එක් අරමුණක් මත විතර්ක - විචාර එක දිගට සිදු කරන විට කායික පීඩාවන් ද බාහිර ප්‍රශ්න ද ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අමතක වී යයි. සිතට මෙතෙක් කල් වධ දුන් ප්‍රශ්න අමතක වී ඇති බැවින් සිතට ප්‍රීතිය උපදියි. සිතෙහි හටගත් ප්‍රීතිය නිසා කයට ද පහසුවක් දැනේ. එය සුඛ නම් වේ.

දැන් යෝගියාගේ සිත බොහෝ දුරට සමාධිගතව ඇත. විතර්ක - විචාර, ප්‍රීති, සුඛ යන අංග 04 න් යුතු මේ සමාධිමත් අවස්ථාව උපචාර සමාධිය නම් වේ. උපචාර සමාධියට ඒ නම යෙදෙනුයේ ධ්‍යානගත අවස්ථාව ආසන්නයේ යෝගියා හැසිරෙන බැවිනි.

උපචාර සමාධියෙහි යෙදී තවදුරටත් විතර්ක - විචාර කරන යෝගියාගේ සිත ක්‍රම ක්‍රමයෙන් භාවනා අරමුණු වෙත බැඳී යයි. සිත භාවනා අරමුණට තදින් බැඳුණු අවස්ථාවේ දී ඒකාග්‍රතාව ඇති වේ යැයි කියයි. එතැන් සිට යෝගියාගේ සිත බාහිර අරමුණු කෙරෙහි විසිරී නොයයි. සිත නා නා අත දිව නොයයි. එක දිගට භාවනා අරමුණෙහිම සිත රැඳෙයි. මේ අවස්ථාවේ දී,

- i. විතර්ක
- ii. විචාර
- iii. ප්‍රීති

iv. සුඛ

v. ඒකාග්‍රතා

යන ධ්‍යාන අංග 05 න් සමන්විත ප්‍රථම ධ්‍යානයට එළැඹෙයි.

මෙය පංචාංගික ප්‍රථම ධ්‍යානය යන නමින් ද හැඳින්වේ. මහාවේදල්ල සූත්‍රයෙහි විස්තර කර ඇති පරිදි ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි (පෙරකී) ධ්‍යානාංග 05 ක් ඇත. එමෙන් ම තවත් කරුණු 05 කින් ප්‍රථම ධ්‍යානගත යෝගියා මිදෙයි. ඒ කරුණු පහ මෙසේය.

01. කාමච්ඡන්ද (කම්සැපෙහි කැමැත්ත)
02. ව්‍යාපාද (තරභව)
03. ජීන - මිද්ධ (අලස බව හා නිදිබර ගතිය)
04. උද්ධච්ඡ - කුක්කුච්ඡ (සිතෙහි නොසන්සුන්කම හා කළ වරද ගැන පසුතැවීම)
05. විචිකිච්ඡා (සැකය)

ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි ප්‍රතිණ අංග පහ පංච නිවරණ ධර්ම වෙයි. නිවරණ ධර්ම විසින් නිවන වළකා සිටින බැවින් එනමින් හැඳින්වේ.

ප්‍රථම ධ්‍යානය ලද අය ධ්‍යාන නොපිරිහී මරණයට පත්වුවහොත් බ්‍රහ්මලොව උපදිති. ප්‍රථම ධ්‍යානය ලද්දවුන් උපදින බ්‍රහ්ම ලෝක 03 කි.

- i. බ්‍රහ්ම පාරිභද්‍යය
- ii. බ්‍රහ්ම පුරෝහිතය
- iii. මහා බ්‍රහ්මය එකී බ්‍රහ්මලොව තුනයි.

බ්‍රහ්ම පාරිභද්‍යයේ ආයු ප්‍රමාණය කල්පයකින් තුනෙන් පංගුවකි. බ්‍රහ්ම පුරෝහිතයේ කල්ප බාගයකි. මහා බ්‍රහ්මයෙහි කල්පයකි. කල්පයක් යනු ගිණිය නොහැකි තරම් දීර්ඝ කාලයකි. ප්‍රථම ධ්‍යාන ලද්දවුන් මෙලෙස බ්‍රහ්ම ලෝක තුනක උපත ලැබීමට

හේතුව ඔවුන් ධ්‍යානය විවිධාකාර ප්‍රමාණවලට හුරු කිරීමයි. වඩා වඩා හොඳින් ධ්‍යානය හුරු කළ අය ධ්‍යාන වේගය වැඩිකම නිසා වඩා ඉහළ බලතලයන්හි ඉපිද වැඩි ආයුෂ ලබති.

මාර්ගඵලලාභී බුද්ධ ශ්‍රාවකයකු මෙවැනි බුන්ම ලෝකයක උත්පත්තිය ලදොත් ඔහු තම ආයුෂය අවසන එහිම පිරිනිවෙන බව සූත්‍ර පිටකයේ සඳහන්ව ඇත.

05. ද්විතීය ධ්‍යානය

ප්‍රථම ධ්‍යානය හොඳින් හුරු කළ යෝගියකුට ද්විතීය ධ්‍යානය සඳහා උත්සාහ කළ හැකිය. ඒ සඳහා අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය අනුව අභ්‍යාස කළ හැකිය. ද්විතීය ධ්‍යානයේ ධ්‍යානාංග මෙසේය.

- i. ප්‍රීති
- ii. සුඛ
- iii. ඒකාග්‍රතා

ප්‍රථම ධ්‍යානයේ පිහිටි විතර්ක - විචාර මෙහි නැත. එබැවින් ද්විතීය ධ්‍යානයට සමවදිනු කැමැති යෝගියා ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැදීම විතර්ක විචාර වධයකි. විතර්ක විචාර (මිලාර්කය) රථය සිතා ප්‍රථම ධ්‍යානයේ වැඩිපුර ඇති ධ්‍යානාංග කෙරෙහි අකැමැත්තක් ඇති කර ගත යුතුය. එමෙන්ම, ද්විතීය ධ්‍යානයේ (වඩා ප්‍රකටව ඇති) ප්‍රීතිය සැපයක් කියා ප්‍රීතියට සංවේදී විය යුතුය. එවිට ප්‍රථම ධ්‍යානයේ සිට ද්විතීය ධ්‍යානයට මාරුවිය හැකිය.

මරණය තෙක් ද්විතීය ධ්‍යානය ආරක්ෂා කරගත් කෙනකුට මරණින් මතු බලිලොව උපත ලද හැකිය.

- i. පරිත්තාභය
- ii. අප්පමාණභය
- iii. ආභස්සරය

වශයෙන් ද්විතීය ධ්‍යාන භූමි තුනකි. පරිත්තාභයේ ආයුෂය කල්ප දෙකකි. අප්පමාණභයේ ආයුෂය කල්ප 04 කි. ආභස්සරයේ ආයුෂ කල්ප 08 කි.

06. තෘතීය ධ්‍යානය

ද්විතීය ධ්‍යානය හොඳින් හුරු කළ යෝගියකුට තෘතීය ධ්‍යානය සඳහා උත්සාහ කළ හැකිය. ඊට ද අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයම භාවිත කළ යුතුය. තෘතීය ධ්‍යානයේ ධ්‍යානාංග මෙසේය.

- i. සුඛ
- ii. ඒකාග්‍රතා

ද්විතීය ධ්‍යානයෙන් තෘතීය ධ්‍යානය වෙත මාරු වනු කැමැති යෝගියා මෙසේ කල්පනා කළ යුතුය. ද්විතීය ධ්‍යානයේ පවතින ධ්‍යානමය ප්‍රීතිය වධයකි. එය රළුය. එනමුත් තෘතීය ධ්‍යානයේ පවතින ධ්‍යානමය සුවය ප්‍රණීතය. මෙසේ සිත සමාධිගත කරන යෝගියාට තෘතීය ධ්‍යානය වෙත පිවිසිය හැකිය.

තෘතීය ධ්‍යානය ලද අය ධ්‍යාන නොපිරිහී මියගියහොත් බලලොව උපදිති. තෘතීය ධ්‍යාන භූමි 03 කි.

- i. පරිත්ත සුඛය
- ii. අප්පමාණ සුඛය
- iii. සුඛකිණ්භය

ඒ භූමි තුනයි. පරිත්ත සුඛයෙහි ආයුෂ කල්ප 16 කි. අප්පමාණ සුඛයේ ආයුෂ කල්ප 32 කි. සුඛ කිණ්භයේ ආයුෂ කල්ප 64 කි.

තෘතීය ධ්‍යානය ධ්‍යාන අතරින් සුඛ විභරණය සඳහා සුදුසු ම එක බව කියා තිබේ. එබැවින් වැඩි වේලා ධ්‍යාන සුඛ විඳීමට තෘතීය ධ්‍යානය තෝරා ගැනීම සුදුසුය.

07. චතුර්ථ ධ්‍යානය

තෘතීය ධ්‍යානය හොඳින් හුරු කළ යෝගියකුට චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැදීම සඳහා උත්සාහ කළ හැකිය. ඒ සඳහා ද අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයට ධ්‍යානාංග බිඳහෙළීම සුදුසුය. චතුර්ථ ධ්‍යානයේ දී තෘතීය ධ්‍යානයේ තිබූ ඇඟට දූනෙන සැපය පහව ගොස් උපේක්ෂා සහගත වින්දනයක් ඇති වේ. එබැවින් චතුර්ථ ධ්‍යානයේ ධ්‍යානාංග වනුයේ,

- i. උපේක්ෂා
- ii. ඒකාග්‍රතා යන දෙකයි.

චතුර්ථ ධ්‍යානය වෙත සමවදිනු කැමැති යෝගියා තෘතීය ධ්‍යානය වෙත එළැඹ මෙසේ කල්පනා කළ යුතුය. තෘතීය ධ්‍යානයේ ඇති සුඛය රථය, එය වධයකි. එනමුත් චතුර්ථ ධ්‍යානයේ ඇති උපේක්ෂාව ප්‍රභීණය. මෙසේ සිතා ධ්‍යාන ගතවන යෝගියා චතුර්ථ ධ්‍යානය වෙත එළැඹෙයි.

චතුර්ථ ධ්‍යානයේ දී තවත් සුවිශේෂී දෙයක් සිදු වේ. එනම්, කාය සංස්කාර නවතී. මේ අවස්ථාව වනවිට කාය සංස්කාර හෙවත් කයෙන් ප්‍රකට සෙලවීම් ලෙස පවතිනුයේ හුස්ම වැටීමයි. එබැවින් චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණි වහාම හුස්ම වැටීම නවතී. චතුර්ථ ධ්‍යානයේ දී කාය සංස්කාර නිරෝධ වේ යැයි කියනු ලැබේ.

එම නිසා හුස්ම ක්‍රම ක්‍රමයෙන් තුනී කිරීම ද චතුර්ථ ධ්‍යානය වෙත ප්‍රවේශ වීමේ මගක් ලෙස යොදා ගත හැකිය.

චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණි අය ධ්‍යාන නොපිරිහී මියගොස් බඹලොව උපදිති. ඔවුන් උපදිනුයේ චේතස්ඵලය නම් බඹලොවෙහිය. චේතස්ඵලයේ ආයුෂය කල්ප 500 කි.

සමහර අබෞද්ධ යෝගීහු සංඥාව සියලු දුකට මුල යැයි සිතා චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණ සංඥාව නිරුද්ධ කරති. එයින් අසංඥා

සමාධිය එළැඹෙයි. අසංඥ සමාධිය ලත් අය මරණින් මතු 'අසංඥ සත්ත්ව' තලයෙහි උපදිති. අසංඥ සත්ව තලයෙහි ආයුෂ කල්ප 500 කි. එහි ඉපිද සිටින අය කල්ප 500 ක කාලය මළාක් මෙන් නිසලව ගෙවා දමති. ඉතික්ඛිතිව සංඥාව පහළ වේ. සංඥාව පහළ වූ සැණින් අසංඥ සත්ත්වයෝ අසංඥතලයෙන් චුතව කර්මානුරූපව වෙනත් උපතකට යොමු වෙති.

බුදුදහමෙහි චතුර්ථ ධ්‍යානය තරම් වර්ණනාවට ලක් වූ වෙනත් ධ්‍යානයක් නොමැත. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය විස්තර කරන එක් සූත්‍ර ධර්මයක චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණි අය සම්මා සමාධියට එළැඹෙන බව දක්වා ඇත. එබැවින් චතුර්ථ ධ්‍යානය ලද අයකුට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඉක්මවා සම්මා විමුක්තිය වන අර්හත් ඵලයට ප්‍රවේශ විය හැකිය.

අහිංඥා නම් වූ දිව්‍යමය ඥානයන් ද සාද්ධිබල නම් වූ සුවිශේෂී හැකියාවක් ද ලබාගත යුත්තේ චතුර්ථ ධ්‍යානය හරහා ය. එබැවින්,

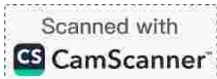
- i. විමුක්තිය
- ii. අහිංඥා
- iii. සාද්ධිබල

යන සුවිශේෂී කරුණු 03 ටම චතුර්ථ ධ්‍යානය මාවතක් වෙයි.

දීඝනිකායේ සාමඤ්ඤඵල සූත්‍රය ඇතුළු සූත්‍ර කිහිපයකම චතුර්ථ ධ්‍යානයේ සිට කළ යුතු විවිධාකාර දස්කම් මෙසේ විස්තර වේ.

“(චතුර්ථ ධ්‍යානගත) සිත,

- * එකඟ වූ කල්හි
- * පිරිසිදු වූ කල්හි
- * දීප්තිමත් වූ කල්හි
- * කෙලෙස් රහිත වූ කල්හි

- * මෘදු වූ කල්හි
- * කම්පා නොවන බවට පැමිණි කල්හි
(මෙහි මතු සඳහන්) අභ්‍යාස කළ යුතුය."

එකී අභ්‍යාස විධි මෙසේය.

01. විදර්ශනා ඥාන ලැබීම

සිත යොමු කොට විඤ්ඤාණයන් ශරීරයන් යන දෙකම අනිත්‍ය යන අවබෝධය ලබයි.

02. මනෝමය ශරීර මැවීම

මනෝමය කයක් මැවීමට සිත යොමු කරයි. තමාගේ ශරීරය මෙන්ම රූපී වූ ද මනෝමය වූ ද සියලු අඟපසඟින් යුක්ත වූ ද වෙනත් ශරීරයක් මවයි.

03. සාද්ධි බල ලැබීම

සිත යොමු කොට එකකු බොහෝ දෙනකු වීම වැනි බොහෝ සාද්ධීන් ලබයි.

04. දිව්‍යමය සවන් ලැබීම

සිත නැඹුරු කොට දිව කන පිළිබඳ ඥානය ලබයි.

05. පරසිත් දැනුම

සිත යොමු කොට අනුන්ගේ සිත් දැනීමේ ඥානය ලබයි.

06. පෙරවිසූ කඳු පිළිවෙළ දැකීම

සිත යොමු කොට සත්ත්වයන්ගේ පෙර විසූ කඳු පිළිබඳ දත්තා නුවණ ලබයි. ආත්මභාව ලක්ෂයක් වුවද ආපස්සට ලබයි. සංවට්ට - විවට්ට කල්ප ආපස්සට ලබයි.

07. සත්ත්වයන්ගේ වුහි උත්පත්ති දැකීම

සත්ත්වයන්ගේ වුහි - උත්පත්ති දැකීමට සිත යොමු කරයි. මිනිස් ඇස ඉක්ම වූ දිවැසින් උපදින - මැරෙන සත්ත්වයන් දකියි. සුගතියට ද දුගතියට ද යන සත්ත්වයන් දකියි.

08. ආශ්‍රවණය ඥානය ලැබීම

ආශ්‍රවණය ඥානය ලබනු පිණිස සිත යොමු කරයි.

- i. මේ දුකය
- ii. මේ දුකට හේතුවය.
- iii. මේ දුක නැසීමය
- iv. මේ දුක නසන මාර්ගයයි.
යන කරුණු අවබෝධ කරති.
- v. මේ ආශ්‍රවයන්ය.
- vi. මේ ආශ්‍රවයන් හටගැන්මයි.
- vii. මේ ආශ්‍රව නිරෝධයයි.
- viii. මේ ආශ්‍රව නිරෝධ මාර්ගය
යන්න අවබෝධ කරයි.

මේ අවබෝධ ලැබීමෙන්

- ix. කාමාශ්‍රව
- x. භාවාශ්‍රව
- xi. අවිද්‍යාශ්‍රවවලින් මිදෙයි.
ආශ්‍රවලින් මිදෙමින්,
- xii. ආශ්‍රවවලින් මිදුණෙහි යන්න දැන ගනියි.
- xiii. නැවත ඉපදීමක් මට නැත.
- xiv. මාර්ග ඉන්ම වර්යාව සම්පූර්ණ කළෙමි.
- xv. කළ යුතු සියල්ල හමාර කළෙමි.
- xvi. අර්හත් ඵලයට පැමිණියෙමි.
යන අවබෝධතා ඥාන බලයි.

(මේ අවබෝධතා දොන් 15 ආශ්‍රවක්‍ෂය දොන්යට ඇතුළත්ය)

පෙර විසු කඳ පිළිවෙළ දැකීම (පූර්වේ නිවාසානුස්මාති දොන්ය)
වුති උත්පත්ති දැකීම (වුතුපපාත දොන්ය), ආශ්‍රවක්‍ෂය දොන්ය ත්‍රිවිද්‍යා
නම් වේ. ත්‍රිවිද්‍යාවන් සියලුම විද්‍යාවන්ට වඩා උසස් බව කියනු
ලැබේ. ත්‍රිවිද්‍යා ඉපිදවීමට මාර්ගයක් ලෙස වතුරට ධ්‍යානය යොදා
ගෙන ඇත.

08. අරූප සමාපත්ති

බුදුදහමෙහි 'රූප' යන පදය අප ලබන සෑම සංවේදනයකටම පොදුවේ යෙදිය හැකිය.

- i. රූප
- ii. ශබ්ද
- iii. ගන්ධ
- iv. රස
- v. ස්පර්ශ

යන සංවේදන 05 ම රූප ගණයට අයත් වේ. රූපමය සංවේදන ඉක්මවා ලබා ගන්නා ධ්‍යාන අරූප ධ්‍යාන හෙවත් අරූපාවචර ධ්‍යාන නම් වේ. අරූපාවචර ධ්‍යානවලට අරූප සමාපත්ති යන බහුලව යෙදෙයි. මන්දයත් ධ්‍යාන යන යෙදුම රූපාවචර ධ්‍යානමය තත්ත්වයන් විස්තර කිරීමට වැඩිපුර භාවිත වන බැවිනි. "සමාපත්ති" යනු "සමසේ පිහිටි" යන අදහසයි. අරූප සමාපත්තිවල දී ද සිතෙහි ඒකාග්‍රතාව පවතී. එබැවින් ඊට සමාපත්ති යන නම යෙදෙයි.

බෞද්ධ සමාපත්ති විග්‍රහය අනුව අරූප සමාපත්ති හතරකි.

- i. ආකාසානඤ්චායතනය
- ii. විඤ්ඤාණංවායතනය
- iii. ආකිංචඤ්ඤායතනය
- iv. නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය

වශයෙන් අරූප සමාපත්ති 04 කි.

රූපමය අවකාශය අභාවයෙන් හටගත් හිස් අඳුරු අවකාශය අරමුණු කොට ආකාශය අනන්තය යන අරමුණෙන් යුතුව සමාධිගත

වීම ආකාසානක්ඛායනන සමාධියයි. වික්කොණංවායනනයේ දී වික්කොණය අනන්තය යන අරමුණින් යුතුව වික්කොණය අරමුණු කර සිත සමාධිගත කිරීම සිදු වේ. ආකිංචංකොයනනයේ දී කිසිවක් නැත යන්න හෙවත් අරමුණෙහි අභාවය අරමුණු කරමින් සිත සමාධිගත කළ යුතුය.

නේවසංකොනාසක්කොයනනය සංඥාඥය නම් වේ. එය සංඥාව සහිත අවසාන සමාධියයි. නේවසක්කොනාසක්කොයනනයේ දී සංඥාවක් ඇත හා නැත යන අතරමැදි තත්ත්වයට සිත ගෙන ඒම සිදු වේ.

බුදුදහම පහළවීමට පෙර සිටම ඉන්ද්‍රියානු යෝගීන් විසින් රූපාවචර ධ්‍යාන ද අරූපාවචර ධ්‍යාන ද හුරුකොට තිබුණි. එකල විසූ යෝගීන් කල්පනා කළේ ධ්‍යානගතවීම විමුක්ති මාර්ගයක් බවයි. සිදුහත් තවුසාගේ ගුරුවරයකු වූ ආලාරකාලාම ආකිංචක්කොයනන සමාපත්තිය උපයාගෙන සිටියේය. ඔහු කල්පනා කළේ එම තත්ත්වය සසර දුකින් මිදීමට හේතුවන බවයි. උද්දකාරාමපුත්ත තවුසා නේවසංකොනාසක්කොයනනය වෙත සමවැදීමේ හැකියාව ලැබුවෙකි. ඔහුගේ ඒ සමාධිය ද විමුක්තියට මාවත නොවන බව වැඩිකලක් නොගොස් සිදුහත් තවුසාට අවබෝධ විය.

බෞද්ධ ප්‍රතිපදාව අනුව අරූප ධ්‍යාන සසරෙන් මිදීමේ මඟ නොවේ. එහෙත් අරූප ධ්‍යාන පාදක කරගෙන සසරෙන් මිදීමේ මගක් පාදාගත හැකිය. ඒ මෙසේය. අවසාන අරූපාවචර ධ්‍යානය වන නේවසංකොනාසක්කොයනනය විදර්ශනාවට ලක්කිරීමෙන් හෝ නේවසක්කොනාසක්කොයනනයට සමවැදී සිත අක්‍රීය කිරීමෙන් සංඥාග්‍රය ද ඉක්මවිය හැකිය. සංඥාග්‍රය ඉක්මවීමෙන් නිරෝධ සමාපත්තිය එළැඹේ. නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදුණු අයගේ කෙලෙසුන් මුළුමනින්ම දුරුවුවොත් රහත් වේ. කෙලෙසුන් ඉතිරිව පැවැතියොත් අනාගාමී වේ. ඒ අරූප ධ්‍යාන ඉක්මවා විමුක්තිය ලබා ගැනීමේ මාර්ගයයි.

අරූප සමාපත්ති ලැබීමට බුදු දහමෙහි ක්‍රමවේද කිහිපයක්ම දේශනා කර ඇත. ඒ අතර පොදු ක්‍රමවේදයක් ද වෙයි. එහිදී,

- i. රූපාවචර ධ්‍යානමය අරමුණු ඉක්මවීම
- ii. සියලු රූපමය නිමිති අත්හැරීම
- iii. සිත නා නා අරමුණුවල යෙදීම වැළැක්වීම

යන උත්සාහය තුළින් අරූප සමාපත්ති වෙත එළැඹෙයි.

අරූප සමාපත්තිවල දී සියලු රූපමය අරමුණු ඉක්මවන බැවින් එම අවස්ථාවේ දී ඇසට කිසිවක් අරමුණු නොවන්නාසේම කිසිදු බාහිර ශබ්දයක් නොඇසේ. අරූප සමාපත්තිවල දී ශබ්ද ඇසෙන බව සමහරු කියති. එය සාවද්‍ය මතයකි. අරූප සමාපත්තිවල දී ශබ්ද නොඇසෙන බව පෙන්වීමට මහා පරිනිර්වාණ සූත්‍රයේ ආලාර වේදල්ල නම් කොටසින් කරුණු ගෙන හැර පෑ හැකිය.

අරූප සමාපත්ති ලාභියකු වූ ආලාරකාලාම තවුසා දිනක් පාරක් අද්දර ගසක් යටට වී ධ්‍යානමය සුවයෙන් විසීය. මේ අතර ඔහු පසුකර ගැල් 500 ක් ගමන් ගත්තේ ය. සතුන්ගේ කුර හඬට හෝ මිනිසුන්ගේ හඬට ඔහු අවදි වූයේ නැත. ඒ දැක පුදුම ඉපිද වූ එක් මිනිසෙක් ආලාරකාලාම වෙත ගොස් මෙසේ ප්‍රශ්න කළේය.

“ඔබ පසුකර ගැල් 500 ක් ගියා දුටුවා ද....?”

“නෑ...!”

“ඔබට සතුන්ගේ කුර ගැටෙන හඬක්වත් ඇසුණාද...?”

“නෑ....!”

“ඔබට කිසිම ශබ්දයක් ඇසුණේ නැද්ද...!”

“නෑ. මට කිසිවක් ඇසුණේ නෑ...!”

“එහෙනම් ඔබ හොඳ සිතියෙන් නොවේ ද සිටියේ...?”

“... නෑ මම හොඳ සිතියෙන් සිටියේ...!”

ආලාරකාලාමගේ සමාධිය ගැන මගියා පුදුමයෙන් පුදුමයට පත් විය.

මේ කථාව ඇසූ බුදුහු තමන් ලද එවැනිම පුද්ගලාකාර අත්දැකීමක් විස්තර කර සිටියහ.

"දවසක්දා මම ආකුමා නගරය ළඟ පිදුරු සෙවිලි කළ මඩුවකට වෙලා භාවනා කළා. ඊට පස්සෙ මම ඇහැරිලා බලනකොට වට පිටාවේ සෙනඟ එතනට පිරිලා. එතැනට හොඳටම වැහැලා අකුණකුත් ගහලා හරක් දෙන්නෙකුයි, මනුස්සයෙකුයි අකුණු පහරින් මැරිලා."

තමන් ඒ අවස්ථාවේ දී හොඳ සිතියෙන් සිටි බවත් සමාධියෙහි ගැඹුර නිසා කිසිවක් නොඇසුණු බව බුදුහු කියා සිටියහ.

අරූප සමාපත්ති අබ්‍යෝධයන්ට අයිති බවත් එහි යෙදීමෙන් පලක් නැති බවත් සමහරු කියති. ඒ මතවාදය සම්පූර්ණයෙන් ම ධර්ම විරෝධීය. පෙර කල අරූප සමාපත්ති වැඩූ අබ්‍යෝධ යෝගීහු පිරිසක් බුදු සමය වැළඳගෙන සසුන්ගත වූහ. බුදුහු ඔවුන්ට තවදුරටත් අරූප සමාපත්ති ඇසුරු කරන මෙන් උපදෙස් දුන්හ.

එක් එක් අරූප සමාපත්තියට සමවදින ආකාරය පිළිබඳ විස්තර මෙතැන් සිට දැක්වේ.

09. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය

“අනුපූර්ව” යන්නෙන් අනුපිළිවෙළක් අදහස් වේ. “නිරෝධ” යනු නැති කිරීමයි, වැළැක්වීමයි. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයෙන් අනුපිළිවෙළින් වැළැක්වීමක් අදහස් වේ. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය බෞද්ධ සමථ භාවනාවෙහි එන විශිෂ්ටතම ඉගැන්වීමයි. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය නිවැරදිව භාවිත කරන අයකුට,

- i. රූපාවචර ධ්‍යාන 04 ට අනුපිළිවෙළින් පැමිණිය හැකිය.
- ii. රූපාවචර ධ්‍යාන ඉක්මවා අරූප සමාපත්ති වෙත සමවැදිය හැකිය.
- iii. අරූප සමාපත්ති 4 ට අනුපිළිවෙළින් පැමිණ සංඥාග්‍රය වූ නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය වෙත සමවැදිය හැකිය.
- iv. සංඤාග්‍රය ද ඉක්මවා නිරෝධ සමාපත්තියට පැමිණිය හැකිය.

එබැවින් අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය සමථ භාවනාව ප්‍රගුණ කරන සෑම යෝගියකු විසින් ම දැනගත යුතු අත්හදා බැලිය යුතු දෙයකි. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයේ ප්‍රධානතම ඉගැන්වීම මෙසේ ය.

“යම් ධ්‍යානයකින් (හෝ කසිනයකින්) මුල් ධ්‍යානයට (හෝ කසිනයට) අදාළ නිමිත්තක (හෝ ධ්‍යානයක) අභාවය ස්පර්ශ කර හැකි නම් ඒ ධ්‍යානය ඉක්මවා ඊළඟ සමාපත්තිය වෙත සමවැදිය හැකිය.”

නිමිත්තෙන් (හෝ ධ්‍යානාංගයේ) අභාවය ස්පර්ශ කිරීම සූත්‍ර පිටකයේ අනුපුබ්බ නිරෝධ සූත්‍රයේ මෙලෙස දක්වේ.

අනුපූර්ව නිරෝධ නවයකි.

- i. ප්‍රථම ධ්‍යානයට පැමිණි විට කාම සංඥා නැතිවෙයි.

- ii. ද්විතීය ධ්‍යානයට පැමිණි විට විතර්ක විචාර නැතිවෙයි.
- iii. තෘතීය ධ්‍යානයට පැමිණි විට ප්‍රීතිය නැතිවෙයි.
- vi. චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණි විට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නැතිවෙයි.
- v. ආකාසාණංචායතනය ලැබූවිට රූප සංඥා නැතිවෙයි.
- vi. විඤ්ඤානංචායතනය ලැබූවිට ආකාසානංචායතන සංඥා නැතිවෙයි.
- vii. ආකිංචඤ්ඤායතනය ලැබූවිට විඤ්ඤාණංචායතන සංඥා නැතිවෙයි.
- viii. නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය ලැබූ විට සංඥා - වේදනා නැතිවෙයි (අනුපුබ්බ නිරෝධ සූත්‍රය / අංගුත්තර නිකාය).

මෙය අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය නම් වේ. කෙසේ වෙතත් අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයට එක් එක් ධ්‍යානයේ ඉහළට නැඟීමට පෙර තමා සිටින පහළ ධ්‍යානය මනාව හුරු කර ගත යුතු බව අංගුත්තර නිකායේ ගාවී උපමා සූත්‍රයේ දැක්වේ.

බාල අව්‍යක්ත තැන නොතැන දන්නා කෙනෙක් ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබයි.

- i. ඔහු ධ්‍යාන නිමිත්ත නැවත ඇසුරු නොකරයි.
- ii. ධ්‍යානය නොවඩයි.
- iii. ධ්‍යානය බහුල නොකරයි.
- iv. අධිෂ්ඨාන කොට ධ්‍යානයට සමවැදීම නොකරයි. (ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමවැදී යන අධිෂ්ඨානය ඊට ප්‍රමාණවත්ය).

ඔහු ද්විතීය ධ්‍යානය ලැබීමට රිසිවෙයි. ඔහු ඊට අසමත් වෙයි. (අනෙකක් තබා) ප්‍රථම ධ්‍යානයට වුව (ඉන්පසු) සමවැදීමට ඔහු අසමත් වෙයි.

- i. ඔහු ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි වාසය කරයි.
- ii. ධ්‍යාන නිමිත්ත නැවත නැවත ඇසුරු කරයි.
- iii. ධ්‍යානය බහුල කරයි.
- vi. මැනවින් අධිෂ්ඨාන කොට ධ්‍යානයට සමවදියි.

ඔහු ද්විතීය ධ්‍යානය ලැබීමට රිසිවෙයි. (ප්‍රථම ධ්‍යානය හොඳින් හුරු කළ බැවින්) ඔහු ද්විතීය ධ්‍යානය ලැබීමට අනිවාර්යයෙන් සමත් වෙයි (ගාවී උපමා සූත්‍රය).

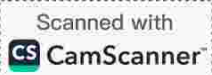
අනෙකුත් ධ්‍යාන හා අරූප සමාපත්ති ගැන ද මේ විස්තරය සාධාරණ බව ගාවී උපමා සූත්‍රයෙහි දැක්වෙයි.

අදක්ෂ ඵලදෙනක් විෂම බැවුම් සහිත කන්දකින් වැටී නැසීයන්නාක් මෙන් ධ්‍යානය නිසි පරිදි ඇසුරු නොකරන්නා ධ්‍යානයෙන් පිරිහෙයි. දක්ෂ ඵලදෙනක් විෂම බැවුම් සහිත කන්දක දක්ෂ ලෙස තණ උලා කන්නාක් මෙන් වැරදිව ධ්‍යාන ඇසුරු කරන්නා තමා ලබාගත් ධ්‍යානය වගී කොට ඊළඟ ධ්‍යාන වෙත සමවදියි. මෙය ගාවී උපමාව (ඵලදෙනගේ උපමාව) නම් වේ.

ගාවී උපමා සූත්‍රයෙන් කියැවෙන පරිදි ලබාගත් ධ්‍යාන රැක ගැනීමටත් ඉතිරි ධ්‍යාන ලබාගැනීමටත් පහත සඳහන් ක්‍රම අනුව නිතර අභ්‍යාස කළ යුතුය.

- i. ලබා ගත් ධ්‍යානයට සමවැදී සිටීම
- ii. ධ්‍යාන නිමිත්ත (කසිණයක දී නම් ප්‍රතිභාග නිමිත්ත) නැවත නැවත ඇසුරු කොට නිමිත්ත සිතෙහි රඳවා ගැනීම.
- iii. නිතර නිතර ධ්‍යානයට සමවැදීම
- iv. අධිෂ්ඨාන කොට ධ්‍යානයට සමවැදීම

යන කරුණුවලින් ලබාගත් ධ්‍යානය රැකෙයි. ඉදිරි ධ්‍යාන වෙත ඒම පහසු වෙයි.

අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයට එකිනෙක ධ්‍යානාංග බිඳහෙළමින් ඉදිරි ධ්‍යාන ලබා ගන්නා අයුරු තවදුරටත් පැහැදිලි කර දීම සුදුසුය. ඒ සම්බන්ධ දීර්ඝ විස්තරයක් අංගුත්තර නිකායේ තපුස්සගහපති සූත්‍රයේ දක්වේ. සිදුහත් බෝසතුන් මුල දී භාවනා කර අසාර්ථක වූ ආකාරයත්, පසුව නිවැරදිව භාවනා කර සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබාගත් ආකාරයත් එහි විවිත්‍ර ලෙස විස්තර කර ඇත්තේ මෙසේය (මෙහි ඇත්තේ සංක්ෂිප්ත විස්තරයකි.).

- i. පෙර මා විසින් කාමයෙහි ආදීනව නොදක්නා ලදී. කාමයේ ආදීනව දැක්ම බහුල නොකරන ලදී. කාමයෙන් වැළකීමේ අනුසස් නොදක්නා ලදී. ඇසුරු නොකරන ලදී. එබැවින් කාමයෙන් අත්මිදීමක් නොවීය.
- ii. පසු- කලෙක මට කාමයෙහි ආදීනව පෙනුණි. කාමයේ ආදීනව දැකීම බහුල කළෙමි. කාමයෙන් මිදීමේ අනුසස් දැක එය ඇසුරු කළෙමි.
- iii. එබැවින් කාමයෙන් වෙන්ව ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබා එහි වාසය කළෙමි. ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි යෙදෙන විට කාම සහගත සංඥා, කාම සහගත මනසිකාර පහළ නොවේ. සැප ඇති කෙනකුට දුක් දෙන්නාක් මෙන් කාමය බාධාවක් ලෙස සැලකුවෙමි.
- iv. (ප්‍රථම ධ්‍යානයේ ඇති) චිතර්ක - විවාර සංසිඳුවා ද්විතීය ධ්‍යානය ලැබී නම් මැනවි යන්න මට සිතුවෙණි. චිතර්කයෙහි (අරමුණ සිතට නැංවීමෙහි) ආදීනව දැක්කෙමි. චිතර්කයෙහි ආදීනව දැකීම බහුල කෙළෙමි. අචිතර්කයෙහි (නිර්චිතර්කයෙහි) ආනිසංස දැක්කෙමි. අචිතර්කයෙහි ආනිසංස දැකීම බහුල කළෙමි. (සැබැවින්ම සිතට අරමුණක් එක දිගට එක දිගට නැංවීම මානසික වධයකි. ඒ බව මෙනෙහි කළ යුතුය) අචිතර්කය ශාන්තයය මෙනෙහි කළෙමි. එවිට මාගේ සිත අචිතර්කයේ පිහිටියේ ය. එලෙස මම පසුව ද්විතීය

ධ්‍යානයට පැමිණියෙමි. ද්විතීය ධ්‍යානයේ සිටින මම විතර්ක - විචාර සහගත සංඥාවක් සහ මානසිකාරයන් (හැඳිනීම් සහ අරමුණු නැංවීම්) සැප ඇති අයකුට ඇති වන ආබාධයක් ලෙස සලකා (දුරු කොට) වාසය කළෙමි.

v. පසුව මම (ද්විතීය ධ්‍යානයේ ඇති) ප්‍රීතියෙහි නොඇලීමෙන් තෘතීය ධ්‍යානය ලබමි කියා සිතුවෙමි.

- * ප්‍රීතියෙහි ආදීනව දැක්කෙමි.
- * ප්‍රීතියෙහි ආදීනව දැකීම බහුල කළෙමි.
- * නිෂ්ප්‍රීතියෙහි (ප්‍රීතිය නැතිකමෙහි) අනුසස් දැක්කෙමි.
- * අනුසස් දැකීම බහුල කළෙමි.

එලෙස මම තෘතීය ධ්‍යානයට පැමිණියෙමි. ප්‍රීතිය ආබාධ පිණිස පවතී යන හැඟීමෙන් යුතුව (ප්‍රීතිය දුරු කොට) තෘතීය ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කළෙමි.

vi. සැපය පහ කිරීමෙන් චතුර්ථ ධ්‍යානය ලබන්නේ නම් මැනවැයි පසුව මට හැඟුණි.

- * ධ්‍යානමය සැපයෙහි ආදීනව දැක්කෙමි.
- * ආදීනව දැකීම බහුල කළෙමි.
- * නොදුක් - නොසැපයෙහි (උපේක්ෂාවෙහි) අනුසස් දැකීමි.
- * අනුසස් දැකීම බහුල කළෙමි.

මෙලෙස මම සැපය පහ කර චතුර්ථ ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කළෙමි. සැපය ආබාධයක් බව සිතා වාසය කළෙමි.

vii. පසුව මට ආකාසානංවායතනයෙහි යෙදීමට සිත් විය.

- * රූපයෙහි ආදීනව දැක්කෙමි.

(රූපමය සංඥාවෙහි ආදීනව)

- * ආදීනව දැකීම බහුල කළෙමි.
- (ආදීනව නිතර සිහිපත් කළෙමි).
- * ආකාසානංවායතනයෙහි අනුසස් දැක්කෙමි.
- * අනුසස් දැකීම බහුල කළෙමි.

ඒ අනුව සර්වප්‍රකාරයෙන් රූප සංඥා පහකොට ආකාසානංවායතනයට පැමිණ වාසය කළෙමි. රූප සංඥා ආබාධයකි යන හැඟීම ඇතිව වාසය කළෙමි.

viii. ආකාසානංවායතනය ඉක්මවා විඤ්ඤාණංවායතනය ලැබීමට පසුව මට සිත් විය.

- * ආකාසානංවායතනයෙහි ආදීනව දැක්කෙමි. (රූප සංඥා දනෙන මට්ටමට කිට්ටුවීම ආකාසානංවායතනයේ මූලික ආදීනවය බව අටුවා ග්‍රන්ථයන්හි සඳහන්ය.)
- * ආදීනව දැක්ම බහුල කළෙමි.
- * විඤ්ඤාණංවායතනයෙහි ආනිසංස දැක්කෙමි. (විඤ්ඤාණංවායතනය රූපමය සංඥාවලට දුරස්ය. ශාන්තය, ප්‍රණීතය කියා සිතීමයි.)
- * ආනිසංසය දැකීම බහුල කළෙමි.

එලෙස මම ආකාස සංඥාව පහ කොට විඤ්ඤාණංවායතනයට සමවැදුණෙමි. ආකාසානංවායතනයේ සංඥා - මනසිකාර ආබාධයකි යන හැඟීමෙන් (සිතෙන් දුරුකොට) වාසය කළෙමි.

ix. විඤ්ඤාණංවායතනය ඉක්මවා ආකිංචඤ්ඤායතනයට පැමිණේ නම් මැනවැයි මට පසුකාලයේ සිතූණි.

- * විඤ්ඤාණංවායතනයේ ආදීනව දැක්කෙමි. (විඤ්ඤාණංවායතනය රථය. රූප සංඥාවලට කිට්ටු කියා සිතීම මෙයින් අදහස් වේ.)

- * විඤ්ඤාණංචායතනයේ ආදීනව දැකීම බහුල කළෙමි.
- * ආකිඤ්ඤාණංචායතනයේ අනුසස් දැක්කෙමි. (ආකිචඤ්ඤාණංචායතනය ප්‍රණීතය, ශාන්තය, රූප සංඥාවලින් දුරස්ය කියා සිතීම ප්‍රමාණවත්ය) අනුසස් දැකීම බහුල කළෙමි.

එලෙස මම විඤ්ඤාණංචායතනය ඉක්මවා ආකිචඤ්ඤාණංචායතනයට පැමිණ වාසය කළෙමි. එකල්හි මම විඤ්ඤාණංචායතනයට අදාළ සංඥා - මනසිකාර ආබාධයක් ලෙස සිතා (දුරුකොට) වාසය කළෙමි.

x. පසුව මට නේවසඤ්ඤාණංචායතනය ලැබී නම් මැනවැයි සිතුවෙමි.

- * ආකිඤ්ඤාණංචායතනයේ ආදීනව දැක්කෙමි. (රූප සංඥා දූනෙන මට්ටමට කිට්ටුවීම මෙහි දී මූලිකම ආදීනවය බව අටුවා ග්‍රන්ථයන්හි සඳහන්ය).
- * ආදීනව දැක්ම බහුල කළෙමි.
- * නේවසඤ්ඤාණංචායතනයේ ආනිසංස දැක්කෙමි (ප්‍රණීතය, ශාන්තය, රූප සංඥාවලින් බොහෝ දුරස්ය).
- * ආනිසංස දැකීම බහුල කළෙමි.
- * සංඥා වේදයිත නිරෝධයෙහි ආනිසංස දැකීමි. (ශාන්ත බව හා රූප සංඥාවලින් දුරස් බව)
- * ආනිසංස දැකීම බහුල කළෙමි.

මෙලෙස මම නේවසඤ්ඤාණංචායතනයට පැමිණ වාසය කළෙමි. ආකිචඤ්ඤාණංචායතනයට අයත් සංඥා - මනසිකාර ආබාධයකි යැයි සිතා (දුරුකොට) වාසය කළෙමි.

xi. පසුව මට නේවසඤ්ඤාණංචායතනය ඉක්මවා සංඥා වේදයික නිරෝධයට (නිරෝධ සමාපත්තියට) පැමිණීමට සිත්විය.

- ★ නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයෙහි ආදීනව දැක්කෙමි.
(රළු බව හා රූප සංඥාවලට කිට්ටු වග)
- ★ ආදීනව දැකීම බහුල කළෙමි.
- ★ සංඥා වේදයිත නිරෝධයෙහි ආනිසංස දැකීමි. (ශාන්ත බව හා රූප සංඥාවලින් දුරස් බව.)
- ★ ආනිසංස දැකීම බහුල කළෙමි.

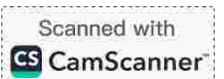
මෙලෙස මම නිරෝධ සමාපත්තියට පැමිණ වාසය කළෙමි. (නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදුණු කල්හි සිත අක්‍රිය වේ. එබැවින් ඊට පෙර ඇති සමාධිය ආබාධයක් ලෙස සිතා කළේයයි යන්න මේ කොටසේ දක්වා නැත.)

xii. මම මෙකී අනුපූර්ව විහාර (විහරණ) නවයට අනුලෝම ප්‍රතිලෝම ලෙස සමවැදී නැඟී සිටියෙමි.

(ප්‍රථම ධ්‍යානයේ සිට අනුපිළිවෙළින් නිරෝධ සමාපත්තියටත් නිරෝධ සමාපත්තියේ සිට ප්‍රථම ධ්‍යානයටත් සමවැදී ධ්‍යානයෙන් බැසීමයි)

එලෙස අනුපූර්ව විහාර නවයට අනුලෝම ප්‍රතිලෝම ලෙස සමවදින තුරු බුදු වුණෙමි යන ප්‍රකාශය මම නොකළෙමි.

මෙය අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයෙන් ධ්‍යානාංග බිඳහෙළීම පිළිබඳ සම්පූර්ණ විස්තරයයි. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය අනුගමනය කරන යෝගියා එකිනෙක ඉහළ සමාධිය වෙත යන්නේ යම් යම් අංග බාධාවන් ලෙස සලකා ඒවා මැඩලීමෙනි. බාධාවක් මැඩලා සමාධිය ඉහළ නැංවීමට ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්ම මැඩ පැවැත්වීමේ ක්‍රමය යනුවෙන් කියනු ලැබේ. ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්ම මැඩ පවත්වා ධ්‍යාන ඉහළ නැංවීමට කැමැති යෝගියා සම්බාධ ඉක්මවිය යුතුය. සම්බාධ ඉක්මවීමට නම් සම්බාධ දූනගත යුතුය. සම්බාධ දූන ඒවා මැඩලීමට සම්බාධයේ ඕකාසාධිගමය යන නම යෙදේ. අංගුත්තර නිකායේ නවක නිපාතයේ සාමඤ්ඤා වර්ගයට අයත් සම්බන්ධ සූත්‍රයෙහි සම්බාධයේ ඕකාසාධිගමය යන සංකල්පය මෙසේ විස්තර කර දී ඇත.

- i. පස්කම්ගුණ ප්‍රථම ධ්‍යානයට ඇති සම්බාධයකි.
(පස්කම් ගුණයට කැමැති වෙමින් ප්‍රථම ධ්‍යානයේ යෙදිය නොහැකිය.) ඇසෙන් දකින ප්‍රියමනාප රූප ද කනෙන් ඇසෙන ප්‍රියමනාප ශබ්ද ද නාසය, දිව, කය යන ආයතනවලින් දැනෙන ප්‍රියමනාප දැනීම ද ප්‍රථම ධ්‍යානය ලැබීමට බාධාකාරී වේ.
- ii. විතර්ක - විචාර (අරමුණ සිතට නංවා විමසීම) දෙවැනි ධ්‍යානයට ඇති සම්බාධයයි.
- iii. ප්‍රීතිය තෘතීය ධ්‍යානයට ඇති සම්බාධයයි.
- iv. සැපය වතුර්ථ ධ්‍යානයට ඇති සම්බාධයයි. (ධ්‍යාන කණ්ඨක ක්‍රමයට හුස්ම වැටීම ද වතුර්ථ ධ්‍යානයට බාධාවක් ලෙස සලකා ඇත.)
- v. සතරවැනි ධ්‍යානයේ දී රූප සංඥා පැවැතීම ද සම්බාධයකි. ඊට ඉහළ ආකාසානංවායතනයේ ලැබීම වළකනුයේ රූප සංඥාවෙනි.
- vi. ආකාසානංවායතන සංඥා විඤ්ඤාණංවායතනයට සම්බාධයකි.
- vii. විඤ්ඤාණංවායතන සංඥා ආකිංචඤ්ඤායතනයට යාමට බාධාවකි.
- viii. ආකිංචංඤායතන සංඥා නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනයට බාධාවකි.
- ix. නේවසංඤානාසඤ්ඤායතන සංඥා නිරෝධ සමාපත්තියට ඒමට බාධාවකි.
- x. නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සංඥාව ඉක්මවීමෙන් නිරෝධ සමාපත්තිය එළැඹේ (සම්බන්ධ සූත්‍රය).

10. නිරෝධ සමාපත්තිය

නිවන අරමුණු කොට සිත අක්‍රිය කිරීමෙන් ලැබෙන සමාපත්තිය නිරෝධ සමාපත්තිය නම් වේ. නිරෝධ සමාපත්තිය බුදු දහමටම විශේෂ වූවකි. අන්‍යාගම් තුළ නිරෝධ සමාපත්තිය දක්නට නැත.

නිරෝධ සමාපත්තියට එළැඹෙනුයේ අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයෙනි. එබැවින් ඊට සමවදිනු කැමැති යෝගියා පළමු කොටම අරුපාවචර ධ්‍යාන උපදවා ගත යුතුය. අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයට ධ්‍යාන එකිනෙක ඉහළ නංවා නේවසංඤානාසංඤායතනයට පැමිණිය හැකිය.

එහි දී ආකාර 03 කින් 01 කට නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත සමවැදිය හැකිය.

01. නේවසංඤානාසංඤායතනය වෙත සමවැදී ඒ සමාධිය අනිත්‍යය, දුක්ඛය, අනාත්මය ලෙස විදර්ශනාවට ලක්කොට නිරෝධ සමාපත්තියට පිවිසීම එක් ක්‍රමයකි.
02. නේවසංඤානාසංඤායතනයට සමවැදී ඒ සමාධිය ඕලාරිකය, රුපාවචර තත්ත්වයට කිට්ටුය ආදී ලෙස සලකා එහි දොස් දැක නිරෝධ සමාපත්තිය ශාන්ත යැයි සලකා එහි ගුණ දැක නැවත නැවතත් ඒ ක්‍රමය හුරු කිරීමෙන් නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදීමට හැකිය.
03. නේවසංඤානාසංඤායතන සමාධියට සමවැදී සිතීම බාධාවකි. ඒ නිසා සිත නැවැත්විය යුතුය යනුවෙන් අදිටන් කර නිරෝධ සමාපත්තියට පිවිසිය හැකිය.

නිරෝධ සමාපත්තිය සම්බන්ධ ප්‍රධාන යෙදීම් දෙකකි.

01. මුල්වරට නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත සමවැදීම

අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමයට කෙනකුට මුල්වරට නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත සමවැදීමට හැකිය. ඔහු මීට පෙර උසස් මාර්ග ඵලයක් නොලැබුවේ නම් නිරෝධ සමාපත්තියෙන් නැඟී සිටීමෙන් අනතුරුව ප්‍රතිඵල දෙකකින් එකක් ලැබෙයි.

* කෙලෙස් ඉතිරිව තිබුණොත් පංච ඕරම්භානීය සංයෝජන නැසී අනාගාමී ඵලය ලැබෙයි.

* කෙලෙස් දුරු වී තිබුණොත් අර්හත් ඵලය ලැබෙයි.

02. කාලය පිරිසිදු නිරෝධ සමාපත්තියට පිවිසීම

මෙය අරූප සමාපත්ති ලද අනාගාමීන්ට හා අරූප සමාපත්ති ලද රහතන් වහන්සේලාට පමණක් කළ හැකි දස්කමකි. අරූප සමාපත්ති ලද අනාගාමීහු කායසක්ඛී නම් වෙති (කාය සක්ඛී සූත්‍රය / අංගුත්තර නිකාය). අරූප සමාපත්ති ලද රහතන් වහන්සේලා උභතෝභාග විමුක්ති නම් වෙති.

මේ පද තෙවර්ගයට අයත් ආර්යයන්ට කාලය පිරිසිදු නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදිය හැකිය.

01. මෙලෙස නිරෝධ සමාපත්තියේ සිටිය යුතු උපරිම කාලය සතියකි.

02. සමාපත්තියට සමවැදීමට පෙර තමා කෙතෙක් කල් නිරෝධ සමාපත්තියෙහි යෙදෙන්නේ දැයි ඉටා ගත යුතුය.

03. සමාපත්තියේ යෙදෙන කාලය තුළ තමාට හෝ තම ඇඳුම්වලට අනතුරක් නොවෙන බවට අදිටන් කර ගත යුතුය.

මෙලෙස කල් පිරිසිදු දූත නිරෝධ සමාපත්තියට එළැඹෙන යෝගියා නියමිත කාලය නිරෝධ සමාපත්තියෙහි සිට ඉන් නැඟී සිටියි.

පෙර කල කකුසද නම් බුදුන් සමයෙහි සංඡීව හා විධුර නමින් මහතෙර දෙනමක් වූහ. ඔවුහු කකුසද බුදුන්ගේ අග්‍රශ්‍රාවකයෝ වූහ. සංඡීව තෙරණුවෝ දිනක් එළිමහනේ නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැද සිටියහ. ඒ අසලින් යන පිරිස් සංඡීව තෙරුන් දක උන්වහන්සේට කථා කළහ. නිරෝධ සමාපත්තියේ යෙදී සිටිය දී සිත අක්‍රියයි. එබැවින් උන්වහන්සේට කිසිවක් නොඇසුණි.

“බලනු...! මේ ශ්‍රමණයා හිඳගෙනම මියගොස්ය. අප මොහු ආදාහනය කළ යුතුය...” යනුවෙන් කතිකා කරගත් මිනිස්සු සංඡීව තෙරුන් වට කොට දර සෑයක් තනා ගිනිදල්වූහ. මුළු දර සෑයම දැවී නිම වූ මුත් සංඡීව තෙරුන්ට කිසිදු උපද්‍රවයක් නොවීය. උන්වහන්සේ ඉටාගත් කාලය අවසන අළුගසා දමා නැඟී සිටියහ.

“ආශ්චර්යයකි...! මේ ශ්‍රමණයා දෙවන වරටත් ඉපිද සිටියි.” ඒ දුටු මිනිස්සු කීහ. දෙවරක් උපන්තේය යන අර්ථය ඇතුළු උන්වහන්සේට සංඡීව යන නම පටබැඳුණි.

බොහෝ තැන්වල නිරෝධ සමාපත්තියට එළැඹීමට මාර්ගය ලෙස දේශනාකර ඇත්තේ නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය ඉක්මවීමයි. සුත්‍ර ධර්ම කිහිපයක පමණක් ආංකිව සමාධිය ඉක්මවා නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත සමවදින ක්‍රමයක් දක්වා ඇත. සුත්‍ර පිටකයේ පොට්ඨපාද සුත්‍රයෙහි එන පහත සඳහන් විස්තරය ඊට නිදසුනකි.

- i. ආකිංචඤ්ඤායතන ධ්‍යානය ලබා ගත් පසු නොසිතීම යහපත් යැයි ද සිතුවොත් ආකිංචසමාධිය බිඳී වෙනත් දළ සංඥාවක් පහළ විය හැකියැයි ද සිතිය යුතුය.
- ii. එවිට ධ්‍යානවලට සමනොවැදී ඉදිරි සමවත්වලට සමවැදීමට කැමැත්තක් ද ඇති නොකර ගත යුතුය.
- iii. එබඳු හැඟීමක් ඇති කර ගත් කල්හි ආකිංච සමාධිය නිරුද්ධ වෙයි. ඕළාරික වූ (රළු වූ) වෙනත් සංඥාවක් ද පහළ නොවෙයි.

- iv. නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත සමවදිසි. අවිත්තක වෙයි. (සිතෙන් තොර වෙයි) පොට්ටිපාද සූත්‍රය

නිරෝධ සමාපත්තිය පිළිබඳව පොට්ටිපාද සූත්‍රයෙහි එන ඉතිරි කරුණු මෙහි පහත සාරාංශ කොට දක්වා ඇත.

- i. සංඥාග්‍ර (සංඥාව නිරුද්ධ කර නිරෝධ සමවදිස හැකිතැන්) කිහිපයක් ම ඇත.
- ii. යම් කසිණයකින් හෝ ධ්‍යානයකින් පෙර සංඥාවේ නිරෝධය ස්පර්ශ කෙරේ ද ඒ කසිණයෙන් හෝ ධ්‍යානයෙන් සංඥාග්‍රයට යා හැකිය.
- iii. නිරෝධ සමාපත්තියෙන් (පළමු වරට) නැඟී සිටින හික්‍ෂුචට පළමුව රහත්ඵල සංඥාව උපදී. පසුව ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂ ඥාන (රහත් වූ බව සැක හැර දැන ගැනීම) උපදී.

නිරෝධ සමාපත්තිය පිළිබඳ වැදගත්ම ප්‍රශ්නය වනුයේ ඉන් කෙනකු නැඟී සිටින්නේ කෙසේ ද යන්නයි. මන්ද යත් අක්‍රිය වූ සිතක් සක්‍රිය කිරීමට කිසියම් බාහිර බලවේගයක සහාය අවශ්‍ය බව පැහැදිලිය. ඒ ප්‍රශ්නයට පිළිතුර මහාවේදල්ල සූත්‍රයෙහි සැරියුත් තෙරුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ පැහැදිලි කර දී ඇත.

- i. ආයු සංස්කාර (ආයුෂ) හා වේදනා (වින්දනය) බාහිර ධර්මතා වෙති.
- ii. ආයු සංස්කාරත් වේදනාවත් එකම වේ නම් නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදී ඉන් නැඟී සිටීමක් සිදුවිය නොහැකිය.
- iii. මේ දෙක වෙනස් නිසාම එවැනි නැඟී සිටීමක් පෙනෙයි.
- iv. මෘත ශරීරයක ආයුෂ, උෂ්ණය, විඥානය යන තුනම හැර ගොස් ඇත. එය අවේතනික දර කොටයක් මෙනි.
- v. මෘත ශරීරයේ

- * ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස නැවතී ඇත.
- * විතර්ක - විචාර නැවතී ඇත.
- * සංඥා - වේදනා නැවතී ඇත.
- * ආයුෂ ක්‍ෂය වී ඇත.
- * උණුසුම සන් සිඳී ඇත.
- * ඉන්ද්‍රිය නැසීයයි.

vi. එනමුත් නිරෝධ සමාපත්තියට වත් වීම.

- * කාය සංඛාර හෙවත් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නිරුද්ධ ය.
- * විතර්ක විචාර (වචි සංස්කාර) නිරුද්ධ ය.
- * සංඥා - වේදනා නිරුද්ධ ය.
- * ආයුෂ ඉතිරි ය.
- * සිරුරේ උණුසුම රැකේ.
- * ඉන්ද්‍රිය නොනැසේ.

නිරෝධ සමාපත්තිය සම්බන්ධව දීර්ඝතම විස්තරය විස්තර කර ඇත්තේ අර්හත් ඵලයට පැමිණි බෞද්ධ භික්ෂුණියක් වන ධම්මදින්නා තෙරණිය විසිනි. බුදුන් වහන්සේ විසින් ද ඒ විස්තර ඒ ආකාරයටම අනුමත කර ඇත. මජ්ඣිම නිකායේ වූල වේදල්ල සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි ඒ විස්තරය මෙසේය.

- i. කාය සංස්කාර, වචි සංස්කාර, මනෝ සංස්කාර වශයෙන් සංස්කාර ධර්මයෝ (සකස්වීම) තුන් ආකාර වෙති.
- ii. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස කායික ක්‍රියාවකි. එය කාය සංස්කාර නම් වේ.
- iii. විතර්ක - විචාර වචි සංස්කාර නම් වේ. මන්දයත් අප කථා කරනුයේ සිතෙන් අරමුණු නැංවීමෙනි.
- iv. සංඥා - වේදනා යන දෙක සිත හා බැඳේ. ඒවා චිත්ත සංස්කාරයි.

v. නිරෝධ සමාපත්තියට වත් හිඤ්ඤාවට තමන් නිරෝධ සමාපත්තියේ සිටින බව නොදන්නේ. එනමුත් මෙතෙක් කල් නිරෝධ සමවතට සමවදිම් කියා ඊට සමවැදීමට පෙර ඉටා ගනියි.

vi. නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදීමට උත්සාහ කරන විට පහත සඳහන් පරිදි සංස්කාර නිරෝධය සිදු වේ. පළමුව වව් සංස්කාර නිරුද්ධ වේ. (මෙය සිදුවන්නේ වව් සංස්කාර හෙවත් විතර්ක විචාර නිරුද්ධ වන දෙවැනි ධ්‍යානයේ දී ය).

vii. අනතුරුව කාය සංස්කාර නිරුද්ධ වෙයි (චතුර්ථ ධ්‍යානයේ දී හුස්ම නැවතීමෙන් කාය සංස්කාර නිරුද්ධ වේ).

viii. සිතෙන් (මුල දී) ඉටාගත් කාලය ඉක්ම යත්ම නිරෝධ සමාපත්තියෙන් නැඟී සිටීම සිදු වේ. ඒ අවස්ථාවේ දී නැඟී සිටීම්. නැඟුණෙම් වැනි නැඟීම් පහළ නොවේ.

ix. නිරෝධ සමාපත්තියෙන් නැඟී සිටීමේ දී,

* පළමුව චිත්ත සංඛාර උපදී.

(පළමුව නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය වෙත නැඟී සිටියි)

* දෙවනුව කාය සංකාර උපදී.

(චතුර්ථ ධ්‍යානය දක්වා බසින විට දී ය)

* අනතුරුව වව් සංස්කාර උපදී.

(ප්‍රථම ධ්‍යානය දක්වා බසින ලද විට දී ය)

x. නිරෝධයෙන් නැඟී සිටි කල සිත විවේකයට නැඹුරුව පවතී.

11. ධ්‍යාන චල

බුදු දහමෙහි යෙදෙන ධ්‍යාන විභාග ක්‍රමය අනුව රූපාවචර ධ්‍යාන 04 කි. අරූපාවචර ධ්‍යාන 04 ක් රූපාවචර ධ්‍යාන 04 ක් එක්ව ගත්කල අෂ්ඨ සමාපත්ති නම් වේ. රූපාවචර - අරූපාවචර සමාපත්තිලාභීහු බුදු සසුන ඇති වීමට පෙර ද විසුභ. බුද්ධ කාලයෙහි බුදු සසුන තුළ බුදු සසුනින් බැහැරව ද සමාපත්තිලාභීහු විසුභ.

බුදු සසුන තුළ දී උපයා ගත්ත ද බුදු සසුනින් බැහැරව උපයා ගත්ත ද සමාපත්ති අටම මහත්ඵල මහානිසංස වේ. අංගුත්තර නිකායේ චතුක්ක නිපාතයේ භය වර්ගයට අයත් පළමු පුද්ගල සූත්‍රයෙහි ධ්‍යානයන්හි ආනිසංස මෙසේ දක්වා ඇත.

01. ප්‍රථම ධ්‍යානයේ ආනිසංස මෙසේය.

- * ප්‍රථම ධ්‍යානයේ සැපය විදිය හැකිය.
- * ඉන් සතුටු විය හැකිය.
- * ප්‍රථම ධ්‍යානය බහුල කොට වඩා ධ්‍යානයෙන් නොපිරිහී මියගියහොත් බලලොව උපදියි.
- * ඒ බලලොව කල්පයක් ආයුෂ වෙයි. එහෙත් පෘථග්ජනයා ආයුෂ ගෙවා බලලොවෙන් නික්මෙයි. ඔහු බලලොවින් චුත වී නිරය, තිරිසන් ලෝකය, ප්‍රේත ලෝකය වැනි අගතිදායක උත්පත්ති ස්ථානයක වුව ඉපදීමට ඉඩ ඇත.
- * එනමුත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා බලලොවට ගියහොත් ආයුෂ අවසාන එහිම පිරිනිවෙයි.

02. ද්විතීය ධ්‍යානයේ ආනිසංස මෙසේය.

- * ද්විතීය ධ්‍යානයේ ප්‍රීතිය - සැපය මෙලොවදීම විදගත හැකිය.

- * ද්විතීය ධ්‍යානය බහුල කොට වඩා ඉන් නොපිරිහී මියගිය කළ ආහස්සර දෙවියන් අතරට එක්විය හැකිය.
- * ආහස්සර දෙවියන්ගේ ආයුෂ්‍ය කල්ප දෙකකි.
- * ආහස්සරයේ උපන් පෘථග්ජනයා ආයුෂ්‍ය ගෙවීමෙන් ඉන් චූත වෙයි. නිරය, ප්‍රේත ලොව, තිරිසන් ලොව වැනි අගතිදායක තැනක ඔහු ඉපදිය හැකිය.
- * එනමුත් බුද්ධ ශ්‍රාවකයෙක් ද්විතීය ධ්‍යානය ලබා ආහස්සර ලෝකයට පැමිණියොත් ඔහු ආයු කාලය අවසන් වූ පසු ඉන් චූත නොවෙයි. එහිම පිරිනිවෙයි.

03. තෘතීය ධ්‍යානයේ ආනිසංස මෙසේය.

- * තෘතීය ධ්‍යානයේ සැපය මෙලොවදීම විදගත හැකිය. එහි තෘප්තිය මෙලොවදීම ලැබිය හැකිය. ආර්යයන් පස්සතා ලද තෘතීය ධ්‍යානයේ සිහි නුවණින් වාසය කළ හැකිය (චතුර්ථ ධ්‍යානයේ දී හුස්ම නවතින බැවින් තෘතීය ධ්‍යානය තුළ වඩා සුපහසු ලෙස වැඩි කාලයක් සිටිය හැකිය).
- * තෘතීය ධ්‍යානය බහුල කොට වඩන තැනැත්තා ඉන් නොපිරිහී කලුරිය කළොත් ශුභ කිණ්භක දෙවියන් අතර උපදියි.
- * ශුභ කිණ්භක දෙවියන්ගේ ආයුෂ්‍ය ප්‍රමාණය කල්ප 04 කි.
- * ශුභ කිණ්භක ලෝකයේ උපන් පෘථග්ජනයා මරණින් මතු නිරය, ප්‍රේත ලෝකය, තිරිසන් අපාය වැනි තැනක චූච්ච ඉපදීමට ඉඩ ඇත.
- * බුද්ධ ශ්‍රාවකයා ධ්‍යාන වඩා ශුභ කිණ්භක දෙවියන් අතර ඉපදුණහොත් ඉන් චූත නොවෙයි. ආයු ප්‍රමාණය අවසන එහිම පිරිනිවෙයි.

04. චතුර්ථ ධ්‍යානයේ ආනිසංස මෙසේය.

- * චතුර්ථ ධ්‍යානයේ ඇති උපේක්‍ෂා ගුණය මේ ආත්මයේදීම විදීමට හැකිය.
- * චතුර්ථ ධ්‍යානය බහුලව වඩා ඉන් නොපිරිහී මරණයට පත්වුවහොත් වේගජ්වල දෙවියන් අතර උපදියි.
- * වේගජ්වල දෙවියන්ගේ ආයුෂය කල්ප 500 කි.
- * එනමුදු පාතග්ජනයා ආයුෂ අවසන වේගජ්වලයෙන් චූතව නිරය, තිරිසන් අපාය, ප්‍රේත ලොව යන තැනක ඉපදීමට ඉඩ ඇත.
- * බුද්ධ ශ්‍රාවකයා චතුර්ථ ධ්‍යානය වඩා වේගජ්වලයෙහි උපන්නොත් ඉන් චූත නොවෙයි. ආයුෂ ප්‍රමාණය අවසානයේ එහිම පිරිනිවෙයි.

සටහන :

අංගුත්තර නිකායේ එන මේ වටිනා සූත්‍ර ධර්මය බොහෝ භාවනා ආචාර්යවරුන්ගේ අවධානයට ලක් නොවූ එකකි. බහුලව උපදින බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් එහිම පිරිනිවනට පත් වන්නේය යන අදහස මේ සූත්‍රයෙහි ගැබ්ව ඇත.

12. ධ්‍යානයට ශබ්දය බාධාවකි

නිවෙස් ඇසුරෙහි බවුන් වඩන බොහෝ පිරිස ධ්‍යාන ලැබීමට අපොහොසත් වෙති. කෙතෙක් උත්සාහ කළ ද ප්‍රථම ධ්‍යානයවත් ලැබීමට නොහැකි වී අපේක්ෂා භංගත්වයට පැමිණ භාවනාව අත්හැර දැමූ පිරිස් එමට සිටිති. මෙලෙස භාවනාව සමාධි නොවනුයේ ඔවුන්ගේ වරදින්ද...? නැතහොත් පරිසරයේ ඇති කිසියම් වරදකින් ද...? ගෘහාශ්‍රිතව බවුන් වඩන බොහෝ දෙනෙකුට ධ්‍යාන නොලැබීමට හේතුව විවිධාකාර ශබ්දයන්ගෙන් ඇති වන බාධාවකි. ශබ්ද රහිත තැනක් - වේලාවක් තෝරා ගතහොත් ධ්‍යාන ලැබීම එතරම් අපහසු දෙයක් නොවනු ඇත.

බුදුහු පෙර කල ලිච්ඡවීන්ට අයත් විශාලා නුවර වැඩ උත්ත. බුදුන් වැඩි බව දැනගත් ලිච්ඡවීහු මහා පෙරහරින් රථ සමූහයක නැඟී උස් හඬින් කතාබහ කරමින් බුදුන් හමුවට ගියහ.

මේ අතර විශාලා මහවනයේ බවුන් වඩමින් සිටි සමහර හික්කුහු ශබ්දය ධ්‍යානයට කටුවකැයි කියමින් විශාලා මහවනය අතහැර ගෝසිංහ සල්වනයට සැපත් වූහ.

බුදුහු "ශබ්දය ධ්‍යානයට කටුවකි" යන ප්‍රකාශය අනුමත කළහ. භාවනාවට ඇති බාධක රැසක් බුදුහු එම අවස්ථාවේ දී මෙසේ හෙළි කර සිටියහ.

- i. විවේකයෙහි ඇලුණු තැනැත්තාට මිනිසුන් රැස්වීම බාධාවකි.
- ii. අසුබ නිමිත්ත වඩන්නාට සුබ නිමිත්ත බාධාවකි. (උදාහරණ: තරුණ යෝගාවචරයෙකුට තරුණ කාන්තාවකගේ රූපය ශුභ නිමිත්තකි. අසුබ භාවනාව වඩන යෝගියා එවැනි දේ දැකීමෙන් වැළකිය යුතුය.)
- iii. ඉන්ද්‍රිය ගුත්තද්වාරයෙහි යෙදෙන්නාට විසුළු දසුන් බාධාවකි.

- iv. බුන්මවාරියාව ස්ත්‍රීය ළඟ හැසිරීම බාධාවකි.
- v. ප්‍රථම ධ්‍යානයට ශබ්දය බාධාවකි.
- vi. ද්විතීය ධ්‍යානයට විතර්ක - විචාර බාධාවකි.
- vii. තෘතීය ධ්‍යානයට ප්‍රීතිය බාධාවකි.
- viii. චතුර්ථ ධ්‍යානයට ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස බාධාවකි.
- ix. නිරෝධ සමාපත්තියට සංඥා - වේදනා බාධාවකි.
- x. රාගය (භාවනාවට) බාධාවකි.
- xi. ද්වේෂය (භාවනාවට) බාධාවකි.
- xii. මෝහය (භාවනාවට) බාධාවකි.

එනමුත් රහතන් වහන්සේට (සමාධිගතවීමට) මෙම බාධාවන් බල නොපායි.

භාවනාවෙහි දියුණුව ලබනු කැමැති පිරිස් කණ්ඨක සූත්‍රයෙහි ඇති අදහස් හොඳින් අවබෝධ කරගත යුතුය. ඒ සඳහා උදාහරණ කිහිපයක් මතු දැක්වේ.

- i. විවිධ ශබ්ද ඇති තැනක සිට කෙනෙක් උත්සාහ දරුව ද මින් පෙර ධ්‍යාන ගත නොවූ කෙනකුට ධ්‍යාන ඉපිදවිය නොහැකිය. මන්දයත් ශබ්දය ධ්‍යාන කණ්ඨක වන බැවිනි.
- ii. ගිහිගෙයි සිට කෙනෙක් පිළිකුල් භාවනා වැඩුව ද ශුභ නිමිති ඇසට හසුවන නිසා ලොකු දියුණුවක් අත් කර ගැනීම අපහසුය.
- iii. ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස චතුර්ථ ධ්‍යානයට බාධාවකැයි මෙහි කියා ඇත. එබැවින් චතුර්ථ ධ්‍යානයට සමවැදෙනු කැමැති යෝගියා ආශ්වාස - ප්‍රාශ්වාස තුනී කොට නැවැත්වීමට උත්සාහ දැරීම සුදුසුය.

හුස්ම වැටෙද්දීම තමන් වතුරට ධ්‍යානයට සමවැදුණු බව සමහර යෝගීහු කියති. බුද්ධ දේශනය අනුව හුස්ම වැටෙද්දී වතුරට ධ්‍යානය පැවැතිය නොහැකිය.

iv. නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදෙනුයේ සිත අක්‍රිය කිරීමෙනි. සංඥා - වේදනා දෙක සිත අක්‍රිය කිරීමට බාධාවකි. වේදනාව කොහෙත්ම නොදනෙන සංඥාව යාන්තමින් ඇති නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාධියට සමවැදීමෙන් පසු නිරෝධ සමාපත්තියට එළඹීම පහසු වේ. ඊට හේතුව සංඥා - වේදනා යන කණ්ඩකය ඒ අවස්ථාවේ දී බොහෝ සේ දුබල වී ඇති බැවිනි.

13. මෛත්‍රී භාවනාව

මෛත්‍රීය යනු මිත්‍රත්වයයි. මිත්‍රත්වය වැඩිමේ මානසික භාවනාව මෛත්‍රී භාවනාවයි. පාලි භාෂාවෙන් ඊට මෙත්තා භාවනා යන නම යෙදෙයි.

මෛත්‍රී භාවනාව මෙරට ජනප්‍රියතම භාවනාවකි. කරන්නන් වාලේ මෙන් වඩනු විනා මෛත්‍රී භාවනාව දියුණු කර ගැනීමේ අවශ්‍යතාවක් මෙරට බෞද්ධයන්ට නැති තරම්ය. සූත්‍ර පිටකයේ මෛත්‍රී භාවනාව වඩන අයුරු ඉතා පැහැදිලිව දැක්වෙතත් මෙරට බෞද්ධයන් මෙන් වඩනුයේ ඒ ගැන වැඩි තැකීමක් නොකරය.

නිවැරදිව ප්‍රගුණ කළ - නිවැරදිව වඩන ලද භාවනාවෙන් පමණක් නියම ගුණ ලැබේ. එබැවින් මෛත්‍රී භාවනාව වැඩිමේ නිවැරදි ක්‍රමවේද අප විසින් හඳුනාගත යුතුය, ප්‍රගුණ කළ යුතුය. මෙන් වැඩිම එකකි. මෙත්තා වේතොවිමුක්තිය හෙවත් මෛත්‍රී ධ්‍යානය තවෙකකි. මෙන් වැඩිම පහසුය. එහෙත් මෛත්‍රී ධ්‍යානයට සමවැදීම අපහසුය. ප්‍රගුණ කිරීමට අපහසුම ධ්‍යාන 03 න් එකක් ලෙස සූත්‍ර පිටකයෙහි මෛත්‍රී ධ්‍යානය හඳුන්වා දී ඇත.

මෛත්‍රී ධ්‍යානය මහත්ඵල මහානිසංස වේ. අනුන් දමනය කිරීමෙහි බලයක් මෛත්‍රී ධ්‍යානයට සමවැදුණු පුද්ගලයාට ලැබේ. සූත්‍ර පිටකයේ බුද්දක නිකායෙහි පෙර කල සාම කුමරු මෙන් සිත් වඩා ලබා ගන්නා ලද බල මහිමය දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

සාම කුමරා මහ වනයේ සිංහ ව්‍යාඝ්‍රාදීන්ට ද මෙන් සිත් පැතිරවීය.

හේ සිංහ - ව්‍යාඝ්‍ර - දිවි - වලස් - මුව - උගරු ආදී සතුන් පිරිවරාගෙන මහවනයේ විසීය.

වනයෙහි කිසිම සතෙක් සාම කුමරා බිය පත් නොකළේය. සාම කුමරා ද කිසිම සතකුට බියක් ඇති නොකළේය.

සාම කුමරා (තමන් විසින් වඩන ලද) මෙහිදී බලයෙන්ම මහ වනය තුළ රැකගෙන යයි.

නිවැරදි ලෙස වඩන ලද මෙහිදී භාවනාව කෙතරම් ආශ්චර්ය ජනක ද යන්න මෙයින්ම පැහැදිලි වේ. සාම කුමරා මෙන් සිත් පතුරවා වනයෙහි වෙසෙන අලි - කොටි - වලසුන් සමඟ සමගියෙන් සැරි සැරිය යන්න පුද්ගලයන් නොවේ. පෙර කල ඉන්ද්‍රියාවේ සිට භූතාත්මයට වැඩිම කළ පද්ම සම්භව නම් මහායාන භික්ෂුන් වහන්සේ භාවනාවෙහි බලයෙන් සත්වයන් ද අමනුෂ්‍යයන් ද දමනය කිරීමට සමත්වූහ. උන් වහන්සේ ව්‍යාජයන්ගේ පිට නැඟී දුෂ්කර කඳු තරණය කළ බව කියනු ලැබේ.

සූත්‍ර පිටකයේ අංගුත්තර නිකායේ මෙත්තානිසංස සූත්‍රයේ මෙහිදී ධ්‍යානයෙහි ගුණ 11 ක් දැක්වේ.

- i. සුවසේ නිදයි.
- ii. සුවසේ පිබිඳෙයි.
- iii. නරක හීන නොදකී.
- iv. මිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙයි.
- v. නොමිනිසුන්ට ප්‍රිය වෙයි.
- vi. දෙවියන්ගේ ආරක්ෂාව ලැබේ.
- vii. ගින්නෙන් - විෂ වර්ගවලින් හෝ ආයුධවලින් අනතුරක් සිදු නොවේ.
- viii. සිත වහා තැන්පත් වේ.
- ix. මුහුණේ පැහැය ප්‍රසන්න වේ.
- x. සිහි නුමුළාව මිය යයි.
- xi. අරහත් ඵලයට නොපැමිණියොත් මරණින් මතු බලිලොව උපදිති.

මෙන්නා වේතොවිමුක්තිය මෙලෙස මහත්ඵල මහානිසංස වනුයේ පහත ආකාරයට වැඩුවහොත්ය.

- i. මෙන්නා වේතොවිමුක්තිය ඇසුරු කළ යුතුය.
- ii. දියුණු කළ යුතුය.
- iii. බහුල කළ යුතුය.
- iv. එය පෙරදැරි කොට ජීවත්විය යුතුය.
- v. මෙන්නා වේතොවිමුක්තිය උපයාගත යුතුය.
- vi. එහි සියලු ආකාර ප්‍රගුණ කළ යුතුය.

පටිසම්භිධා මාර්ගයෙහි මෙන්නා කථා නම් කොටසෙහි ද මෙෙත්‍රී භාවනාවෙහි ආනිසංස එකොළහක් ඇති බව සඳහන් ය.

14. මෙන් සිත පැතිරවීම

මෙෙහි භාවනාවෙහි මූලික ආකාර 03 කි.

- i. ඉන් එකක් මෙන් සිත පැතිරවීමයි.
- ii. දෙවැන්න මෙන්තා වෙනොවිමුක්තියයි.
- iii. තෙවැන්න ඒකාග්‍රතාව සහිත මෙෙහි ධ්‍යානයයි.

මෙන් සිත් ඇති කර ගැනීම පහසු දෙයකි. එය ඕනෑ කෙනකුට කළ හැකිය. මන්දයත් මෙන් සහගත මානසිකත්වයට මාරුවීම සුළු වෙලාවක දී කළ හැකි බැවිනි. මෙන් සිත පැතිරවීම ඊට වඩා වෙනස් දෙයකි. "සිත පැතිරවීමට" නම් කිසියම් මාධ්‍යයක් අවශ්‍යය. අප සිත් තුළ මෙන් සහගත ඒ මෙන් සිතුවිලි ඉබේට පැතිර නොයයි.

එසේ නම් මෙන් සිත පතුරවන්නේ කෙසේද...? දෙවිලොව වෙසෙන දෙවියන් හා දුරස්ථ බුන්ම ලෝකවල වෙසෙන බුන්මයන් සමඟ සිතුවිලි මගින් සන්නිවේදනය කිරීමේ ක්‍රමයක් බුදුහු අනුගමනය කළහ. එවැනි අවස්ථාවල දී බුදුන් සිදු කළේ සිතුවිලි පැතිරවීමට අවශ්‍ය තරම් දුරට කසිණාලෝකයක් පතුරුවා හැර ඉන් පසු අදාළ සිතුවිලි ඇති කර ගැනීමයි. ඒ සිතුවිලි කසිණාලෝකය ඔස්සේ දෙවිබඹුන් වෙත ළඟා විය.

මෙන් සිත පැතිරවීමට ද මෙවැනි ක්‍රමයක් උපයෝගී කර ගත හැකිය. කසිණාලෝකයක් පතුරුවා හැර ඒ ඔස්සේ මෙන් සිතුවිලි පතුරුවා හැරීමෙන් උසස් ප්‍රතිඵල ලැබේ. ඒ සඳහා පළමුකොට කසිණාලෝකයක් උපදවා ගත යුතු බව පැහැදිලිය. කසිණාලෝකය යනු සිතෙන් දැකිය හැකි ආලෝකයකි. කසිණාලෝක උපදවා ගැනීම සඳහා සුවිශේෂී ක්‍රම දෙකක් සූත්‍ර පිටකයේ දැක්වේ.

- i. බාහිර ආලෝකයක් අරමුණු කර සිත එකඟ කර ඒ ආලෝකය සිතෙහි සටහන් කර ගැනීම.

ii. ශරීරයේ ඇති කෙස්, දත්, අස්ථි ලෙස වැනි දෙයක් අරමුණු කර සිතට දැනෙන ආලෝකයක් උපදවා ගැනීම.

මේ ක්‍රම දෙකටම කසිණාලෝක උපදවා ගත හැකිය.

කසිණාලෝකය උපදවා ගත් පසු ඒ ඔස්සේ මෛත්‍රිය පතුරුවා හැරිය හැකිය.

පටිසම්භිදා මාර්ගයෙහි මෙන්තා කථා නම් කොටසෙන් මෛත්‍රිය පතුරවා හැරිය හැකි ආකාර 03 ක් විස්තර කර ඇත.

01. සීමා රහිතව මෛත්‍රී කිරීම

* සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා

* සියලු ප්‍රාණිහු සුවපත් වෙත්වා

* සියලු භූතයෝ සුවපත් වෙත්වා

* සියලු පුද්ගලයෝ සුවපත් වෙත්වා

* සෑම ආත්මලාභියෙකුම සුවපත් වෙත්වා

යන ප්‍රකාශ (05 න් එකක්) මෙනෙහි කරමින් මෙන් සිත පැතිරවිය හැකිය. මෙය සීමා රහිතව මෙන් සිත පැතිරවීමයි.

02. සීමා සහිතව මෙන් සිත් පැතිරවීම

සීමා සහිතව මෙන් සිත පැතිරවීමේ දී මෙහි පහත දැක්වෙන ආකාරයට සිතින් අභ්‍යාස කළ හැකිය.

* සෑම ස්ත්‍රීහුම සුවපත් වෙත්වා

* සෑම පුරුෂයකුම සුවපත් වෙත්වා

* සෑම ආර්යයකුම සුවපත් වෙත්වා

* සෑම අනාර්යයකුම සුවපත් වෙත්වා

* සෑම දෙවියකුම සුවපත් වෙත්වා

03. දිසා අනුව මෛත්‍රී කිරීම

උතුර, ඊසාන, නැගෙනහිර, ගිනිකොන, දකුණ, නිරිත, බටහිර වයඹ, උඩ සහ යට වශයෙන් දිශා දහයකි. මේ එක් එක් දිශාවන්හි වෙසෙන සතුන්ට වෙන වෙනම මෙන් සිත පැතිරවීම කළ හැකිය.

සියලු සතුන් වෙත මෙන් සිත පැතිරවීමේ දී ආකාර 04 කට පියවර 04 කින් එය සිදු කළ හැකි බව මෙන්තා කථාවෙහි දැක්වේ.

- i. සියලු සත්ත්වයන්ට අභ්‍යන්තර උවදුරු නොවේවා (ශරීරයේ හටගන්නා රෝග පීඩාදිය අභ්‍යන්තර උවදුරු වේ).
- ii. සියලු සත්ත්වයන්ට බාහිර උවදුරු නොවේවා (සතුරු කරදර හා ස්වභාවික විපත් බාහිර උවදුරු වේ).
- iii. සියලු සත්ත්වයන්ට කායික පීඩා නොවේවා.
- iv. සියලු සත්ත්වයන්ට මානසික පීඩා නොවේවා.

මේ ආකාරයට මෙන් සිත පැතිරවීමෙන් පසු සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වේවා යන සිතුවිල්ල ශ්‍රද්ධා පෙරදැරිව පතුරුවා හළ යුතුය.

මේ ආකාරයට "සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා" යනුවෙන් මෙන් සිත වැඩිය යුත්තේ පස් ආකාර වූ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් වැඩි යන පරිදිය. ඉන්ද්‍රිය ධර්මය වැඩි යන පරිදි භාවනා කරනුයේ මෙලෙසය.

- i. ශ්‍රද්ධාවෙන් යුතුව භාවනා කිරීම (ත්‍රිවිධ රත්නය කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන් භාවනා කිරීම මෙයින් අදහස් වේ).
- ii. චීර්යයෙන් යුතුව භාවනා කිරීම (කුසිතකම දුරුකොට භාවනා කළ යුතුය යන්න මෙයින් අදහස් වේ).
- iii. මනා සිහියෙන් යුතුව භාවනා කිරීම.
- iv. සිත සමාධිගත කරමින් භාවනා කිරීම.
- v. ප්‍රඥාව වැඩෙන පරිදි භාවනා කිරීම.

මෙලෙස ශ්‍රද්ධා - චීරය - සති - සමාධි - ප්‍රඥා යන ගුණ ධර්ම වැඩෙන පරිදි භාවනා කළ විට භාවනාවේ අනුසස් ද වැඩී වේ.

මේ ආකාරයට,

- i. සති (සිහිය)
- ii. ධම්මා විචය (ධර්මතා විමසීම)
- iii. චීරය
- iv. ප්‍රීති
- v. පස්සද්ධි (කායික හා මානසික ප්‍රසාදය)
- vi. සමාධි
- vii. උපේක්‍ෂා

යන සප්ත බොජ්ඣංග ධර්මයන් වැඩී යන ලෙස මෙන් සිත පැතිරවිය යුතුය. සප්ත බොජ්ඣංග වැඩී යන ලෙස මෙන් සිත පතුරවන කල්හි,

- i. සම්මා දිට්ඨි (නිවැරැදි දැක්ම)
- ii. සම්මා සංකප්ප (නිවැරැදි සංකල්ප)
- iii. සම්මා වාචා (නිවැරැදි වචනය)
- iv. සම්මා කම්මන්ත (නිවැරැදි ක්‍රියා)
- v. සම්මා ආජීව (නිවැරැදි දිවිපෙවෙත)
- vi. සම්මා වායාම (නිවැරැදි උත්සාහය)
- vii. සම්මා සති (නිවැරැදි සිහිය)
- viii. සම්මා සමාධි (නිවැරැදි සමාධිය)

යන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ද වැඩී යයි. මේ ආකාරයට සිතෙහි හට ගන්නා වූ සමාධිමත් ස්වභාවය මෙත්තා වේතොවිමුක්තිය නම් වේ.

15. මෙත්තා චේතොච්චුක්ඛිය

මෙත්තා චේතොච්චුක්ඛිය යනු මෙත් වැඩිමෙන් සිතෙහි හටගන්නා උසස් මානසික තත්ත්වයකි. මෙත්තා යන්නෙන් මිතුරුකම - මිත්‍රත්වය අදහස් වේ. චේතො යන පදයෙන් සිත ගැන කියැවේ. ච්චුක්ඛි යනු මිදීමයි. එබැවින් මෙත්තා චේතො ච්චුක්ඛිය යනු මිත්‍රත්වය පිරි හැඟීම් පමණක් ඇති කර ගෙන සිත කිළිටි හැඟීම් (කෙලෙස්) වලින් මුදවා ගෙන සිටින අවස්ථාවකි.

පටිසම්භිදා මාර්ගයෙහි මෙත්තා කථා නම් කොටසේ මෙත්තා චේතොච්චුක්ඛියට පැමිණීමේ මාර්ග 02 ක් දක්වා ඇත.

- i. සෑම ස්ත්‍රියක්ම සුවපත් වේවා යැයි සිතීම.
- ii. සෑම පුරුෂයෙක්ම සුවපත් වේවා යැයි සිතීම.
- iii. සෑම ආර්යයකුම සුවපත් වේවා යැයි සිතීම.
- iv. සෑම අනාර්යයකුම සුවපත් වේවා යැයි සිතීම.
- v. සෑම දෙවියකුම සුවපත් වේවා යැයි සිතීම.
- vi. ඔවුන් සෑම ව්‍යසනයකින්ම මිදේවා යැයි සිතීමෙන් මෙත්තා චේතොච්චුක්ඛියට පැමිණිය හැකිය.

අතින් ක්‍රමය වනුයේ,

- i. උතුරු නැගෙනහිර ආදී ලෙස එක් එක් දිශාවෙහි වෙසෙන සත්ත්වයන් සුවපත් වේවා යැයි සිතන්න.
- ii. අනතුරුව දස දිග වෙසෙන සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා යැයි සිතන්න.

මේ ආකාරයට මෙත්තා චේතොච්චුක්ඛියට පැමිණේ.

මෙත්තා චේතොච්චුක්ඛියෙන්

- * ශ්‍රද්ධා, චීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන පංච ඉන්ද්‍රිය වැඩෙයි.
- * ශ්‍රද්ධා, චීර්ය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන පංච බලය වැඩෙයි.
- * සජ්ත බොජ්ඣංග වැඩෙයි.
- * ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩෙයි.

16. උසස් ප්‍රතිඵල ලැබෙන සේ මෙන් වඩන අයුරු

අද කාලයේ බොහෝ දෙනෙක් විලාසිතාවක් ලෙස සුළු වේලාවක් මෙන් සිත වඩති. ඉන් අනතුරුව මෙන්සහගත සිතුවිලි අතහැර දමා සුපුරුදු ලෙස දුෂ්ට - දුර්ජන ජීවිත ගත කරති. මෙවැනි දෙබිටි පිළිවෙත්වලින් කිසිදිනක උසස් ප්‍රතිඵල නොලැබේ. මෙහි භාවනාව කරන විට දී ද ඒ හැර සාමාන්‍ය කටයුතුවල යෙදෙන විට දී ද සමාජයේ ගැවසෙන විට දී ද මෙන්සහගත සිතෙන් කල්ගත කළ යුතුය.

සිතුවිලිවලින් මෙහි පැතිරවීම පමණක් උසස් ප්‍රතිඵල ලැබීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. උසස් ප්‍රතිඵල ලැබීමට තුන් ආකාර වූ මෙහි ප්‍රගුණ කළ යුතුය.

- i. මෙන්තා සහගත කාය කර්ම
- ii. මෙන්තා සහගත වචි කර්ම
- iii. මෙන්තා සහගත මනෝ කර්ම

යන ත්‍රිවිධාකාර ක්‍රියාවන්ගෙන් මෙහි සම්පූර්ණ වේ. මිනිසුන්ට - සතුන්ට හැකි පමණ උදව් වීම, මිතුරුව සිටීම මෙන්තා සහගත කාය කර්මයයි. මිනිසුන්ට - සතුන්ට මෙහි සහගත වචනවලින් ඇමතීම මෙන්තා සහගත වචි කර්මයි. මෙන්තා සහගත මනෝ කර්ම යනු පෙරකී මෙහි භාවනාවයි.

17. මෛත්‍රී භාවනාවෙන් අර්හත් ඵලයට

සූත්‍ර පිටකයේ බුද්දක නිකායේ බුද්දක පාඨ නම් කොටසේ ඇති මෙන්තා සූත්‍රයෙහි මෛත්‍රී භාවනාව වැඩිමෙන් අර්හත් ඵලයට පැමිණිය හැකි බව දක්වා ඇත. අර්හත් ඵලයට පැමිණීමට මෛත්‍රීය වැඩිය යුතු ආකාරය එහි දක්වා ඇත්තේ මෙසේය.

(මෛත්‍රී භාවනාවෙන්) ශාන්ත වූ නිවන අවබෝධ කරගනු කැමැති පුද්ගලයා සතුව පහත දැක්වෙන ගුණ පිහිටිය යුතුය.

- i. කාර්ය ශූරත්වය
- ii. සෘජු බව
- iii. සුවච බව
- iv. නිහතමානී බව
- v. ලද දෙයින් සතුටුවීම
- vi. පහසුවෙන් පෝෂණය කළ හැකිවීම
- vii. වැඩ කටයුතු අධික නැතිබව
- viii. සැහැල්ලු දිවි පැවැත්ම
- ix. සන්සුන් ඉඳුරන් තිබීම
- x. නුවණැති බව
- xi. ප්‍රියමනාප බව
- xii. පක්ෂපාතී නොවීම
- xiii. අනුන්ගේ නින්දාවට භාජනය වන සුළු හෝ වරදක් නොකිරීම

මෙකී ගුණාංග සහිතව මෛත්‍රී භාවනාවට යොමු විය යුතුය. පහත දැක්වෙන පරිදි මෙන් සිත පැතිරවිය යුතුය.

- i. සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා
- ii. බිය නැත්තෝ වෙත්වා
- iii. සුවපත් වූ සිත් ඇත්තෝ වෙත්වා
යනුවෙන් මෙත් සිත වඩන්න.
- iv. හයින් තැති ගත් සත්ත්වයෝ ද
- v. නිර්භය සත්ත්වයෝ ද සුවපත් වෙත්වා
- vi. දික් වූ සත්ත්වයෝ ද
- vii. මහත සත්ත්වයෝ ද
- viii. මධ්‍යම ප්‍රමාණ සත්ත්වයෝ ද
- ix. මිටි සත්ත්වයෝ ද
- x. සුක්ෂම ශරීර ඇති සත්ත්වයෝ ද
සුවපත් වේවා යනුවෙන් මෙත් සිත වඩන්න.
- xi. දුටු සත්ත්වයෝ ද
- xii. නුදුටු සත්ත්වයෝ ද සුවපත් වේවා
යනුවෙන් මෙත් සිත වඩන්න.
- xiii. දුර වෙසෙන සත්ත්වයෝ ද
- xiv. ළඟ වෙසෙන සත්ත්වයෝ ද සුවපත් වේවා
යනුවෙන් මෙත් වඩන්න.

තවද,

- xv. උපත ලැබූ සත්ත්වයෝ ද (භූත)
- xvi. උපතක් සොයන්නා වූ සත්ත්වයෝ ද (සම්භවේසී)
සුවපත් වෙත්වායි මෙත් සිත පැතිරවිය යුතුය.

මේ ආකාරයෙන් සියලුම ජීවීන් ගැන මෙත් සිත පැතිර
විය යුතුය.

තවද,

xvii. රැවටීම නොකරත්වා

xviii. අවමන් නොකරත්වා

xix. කෝපයෙන් හෝ වෙරයෙන් අනුන්ට දුක් නොදෙත්වා යනුවෙන් (අනුන්ගේ සිත් හැදීමට) මෙන් සිත පැතිරවිය යුතුය. මේ ආකාරයට මෙහි වැඩිම සියලු සතුන් කෙරෙහි අප්‍රමාණ ලෙස මෙන් සිත වැඩිය යුතුය. මවක් තම එකම දරුවාට ඇති සෙනෙහස මෙන් වූ මෙන් සිත සියලු සතුන් කෙරෙහි ඇති කර ගත යුතුය. මේ ආකාරයට සකල ලෝක වාසී සත්ත්වයාටම මෙන් සිත අප්‍රමාණ කොට පැතිර විය යුතුය.

xx. උඩ වෙසෙන සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා

xxi. යට වෙසෙන සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා

xxii. හරස් අත (මිහිතලයේ) වෙසෙන සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා

xxiii. වෙර නැත්තෝ වෙත්වා

xxiv. සතුරන් නැත්තෝ වෙත්වා

xxv. සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා

යනුවෙන් අප්‍රමාණ ලෙස මෙන් සිත පැතිර විය යුතුය (මෙය මෙන්තා චේතොවිමුක්තිය අප්‍රමාණ කොට වඩන ආකාරයයි).

මේ ආකාරයෙන් සෑම කල්හිම මෙන් සිත වැඩිය යුතු බව මෙන්තා සූත්‍රයේ දැක්වේ.

- i. සිටගෙන සිටින විට ද
- ii. ඇවිදින විට ද
- iii. හිඳගෙන සිටින විට ද
- ix. සැතපී සිටින විට ද

V. නොනිදා සිටින සෑම විට ද

මෙහි සතිය (මෙත් සහගත සිතිය) වැඩිය යුතුය. මෙලෙස මෙත් සහගත සිතින් ජීවත්වීම බුන්ම විහාර නම් වේ (බුන්මයන්ට සුදුසු ජීවන රටාව).

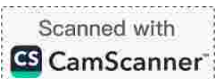
තවද පෙරකී ලෙස මෙත් සිත (නියමාකාරයෙන්) වඩන තැනැත්තා (මෙලොව දී රහත් බව නොලබහොත්) පහත සඳහන් ප්‍රතිඵල ලබයි.

- i. දෘෂ්ටියට නොපැමිණෙයි (මිථ්‍යා දෘෂ්ටි නොගනියි).
- ii. ශීල සම්පන්න වෙයි.
- iii. දර්ශන සම්පන්න වෙයි (සෝවාන් මාර්ග ඥානය ලැබේ).
- iv. නැවත කිසිදින මව්කුසකට නොඑයි (අනාගාමී වේ).

මෙහි භාවනාව නිවැරදිව ප්‍රගුණ කළ යුතු ආකාරය මෙත්ත සූත්‍රයේ පැහැදිලිවම දැක්වේ. එලෙස මෙත් වඩන පුද්ගලයා,

- i. අනාගාමී වීම
- ii. රහත්ඵලයට පැමිණීම

යන වරප්‍රසාද දෙකෙන් එකක් ලබන බව හොඳටම පැහැදිලිය. (මෙහි භාවනාවෙන් රහත්වීමට නොහැකි බව සමහරු කියති. එය වැරදි මතයක් බව මෙත්ත සූත්‍රයෙන් පැහැදිලි වේ.)

18. මෛත්‍රී ධ්‍යාන

මෛත්‍රී භාවනාව සියලු සතුන් කෙරෙහි අප්‍රමාණ කොට වඩා සිත ඒකාග්‍රතාවට පැමිණි කල්හි මෛත්‍රී ධ්‍යානයයි. මෛත්‍රී ධ්‍යානයට පැමිණීමේ පියවර මෙසේය.

- i. එක් එක් දිශාවෙහි වෙසෙන සත්ත්වයන්ට සුවපත් වේවා යනුවෙන් පළමුව මෙන් සිත පැතිරවිය යුතුය.
- ii. උතුර - නැගෙනහිර - දකුණ - බටහිර යන සිව් දෙසටත් උඩටත් යටටත් හරස් අතටත් මෙලෙස මෙන් සිත පැතිර විය යුතුය.
- iii. අනතුරුව සියලු දිශාවන්ට අප්‍රමාණ කොට 'සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා' යනුවෙන් මෙන් සිත පැතිරවිය යුතුය.
- iv. ඉන්පසු මෛත්‍රී සිතෙන් ඒකාග්‍රතාවට පත්විය යුතුය. මෙය මෛත්‍රී ධ්‍යානයයි.

මෙලෙස මෛත්‍රී ධ්‍යානය ලැබීම විස්තර කර ඇත්තේ අංගුත්තර නිකායේ චතුක්ක නිපාතයේ භය වර්ගයට අයත් තෘතීය පුද්ගල සූත්‍රයෙනි. මෛත්‍රී ධ්‍යානයට පත්වීම තවදුරටත් සවිස්තරව දැක්වීම සුදුසුය.

පෙර කී ලෙස 'සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා' යනුවෙන් අප්‍රමාණ ලෙස මෙන් සිත පතුරවන කල්හි මෙන්සහගත සිතුවිලිවලට අනුරූපව ප්‍රීතිමත් සැපයක් උපදී. මෙලෙස සැපය ප්‍රකට වන කල්හි සිත ඒකාග්‍ර බවට පත්වේ. එය ප්‍රථම ධ්‍යානයයි. ප්‍රථම ධ්‍යානය හුරු කර මෙන් සිතුවිලි පැතිරවීම නැවැත්වීමෙන් ද්විතීය ධ්‍යානය උපදී. ද්විතීය ධ්‍යානය ද හොඳින් හුරු කර ද්විතීය ධ්‍යානයේ 'ප්‍රීති' යන ධ්‍යානාංගයට ඇති ඇලීම දුරු කොට සුඛ (සැපත) නම් ධ්‍යානාංගයට සංවේදී වීමෙන් සුඛ - ඒකාග්‍රතා සහිත මෛත්‍රී තෘතීය ධ්‍යානයට පත්විය හැකිය.

මෙහි භාවනාවෙන් චතුර්ථ ධ්‍යානය ලැබිය නොහැකිය යනුවෙන් ආචාර්ය මතවාදයක් ඇත. ඒ ආචාර්ය මතවාදය අනුව චතුර්ථ ධ්‍යානය ලද හැක්කේ චතුර්ථ ධ්‍යානයට අනුරූප ධ්‍යානාගෙයක් වන උපේක්ෂාව සහිත උපේක්ෂා භාවනාව වැඩිමෙන් පමණි. එම ආචාර්ය මතයෙහි දොසක් දැකිය නොහැක්කේය.

19. මෛත්‍රී ධ්‍යාන ඵල

නොරහත් වූ ධ්‍යාන ලද්දේ ධ්‍යාන නොපිරිහී මිය පරලොව ගියහොත් නිසැකව බලලොව උපදිති. එනමුත් මෙ සසුනෙහි ලාභීන්ගේ ද සසුනෙන් බැහැර ධ්‍යාන ලාභීන්ගේ ද මතු උත්පත්තිය සම්බන්ධ සියුම් වෙනසක් ඇත. එම වෙනස අංගුත්තර නිකායේ චතුක්ක නිපාතයේ භය වර්ගයට අයත් තතිය පුද්ගල සූත්‍රයේ දක්වා ඇති පරිදි මෙසේය.

- * මෛත්‍රී භාවනාව වඩා ධ්‍යානයකට පැමිණි තැනැත්තා මෙලොවම එහි ආස්වාදය විඳියි.
- * ඔහු ධ්‍යාන නොපිරිහී මියගියොත් බ්‍රහ්ම කායික දෙවියන් අතරට එක්වෙයි.
- * එබඳු බ්‍රහ්මකායික දෙවියන්ගේ ආයු ප්‍රමාණය කල්පයකි.
- * එහෙත් එබඳු දෙවියන් අතරට එක්වන පෘථග්ජනයා බලලොව ආයු කාලය අවසානයේ දී නිරය, තිරිසන් ලෝකය, ප්‍රේත ලෝකය වැනි නරක තැනක වුව ඉපදීමට ඉඩ ඇත.
- * එනමුත් එබඳු තැනක උපදින බුද්ධ ශ්‍රාවකයා ආයු කාලය අවසන එහිම පිරිනිවෙයි.

මෙකී තෘතීය පුද්ගල සූත්‍රයෙහි එක් එක් බ්‍රහ්ම විහාර භාවනාවට අදාළව ධ්‍යාන ලබාගත් පුද්ගලයන් උපදින භූමි සම්බන්ධ වෙනසක් දක්වා ඇත.

01. මෛත්‍රී ධ්‍යානය ලද්දවුන් මරණින් මතු උපදිනුයේ කල්පයක් ආයුෂ ඇති (ප්‍රථම ධ්‍යානයට අනුරූප) භූමියේය.
02. කරුණා ධ්‍යානය ලද්දවුන් මරණින් මතු උපදිනුයේ ද්විතීය ධ්‍යාන භූමියක් වන ආභස්සරයෙහිය.

03. මුදිතා ධ්‍යානය ලද්දවුන් මරණින් මතු උපදිනුයේ තෘතීය ධ්‍යාන භූමියක් වන සුභකිණ්භයේය.

04. උපේක්‍ෂා ධ්‍යානය ලද්දවුන් මරණින් මතු උපදිනුයේ චතුර්ථ ධ්‍යාන භූමියක් වන චේතත්වලයේය.

මෙකී භූමීන්ට සැපවත්වන පෘථග්ජනයා ආයුෂ කාලය අවසානයේ නිරය, තිරිසන් ලෝකය, ප්‍රේත ලෝකය වැනි තැනක වුව ඉපදීමට ඉඩ ඇත. එනමුත් මේ ආකාර ලෙස බුන්ම විහාර වඩා ධ්‍යාන උපදවා ගෙන බඹලොව උපදින බුද්ධ ශ්‍රාවකයෝ බඹලොව ආයුගෙවා එහිම පිරිනිවනට පත්වෙති.

සටහන :

ඉහත විස්තරය අනුව මෙෙත්‍රී භාවනාවෙන් ලැබෙන මුල්ම ධ්‍යානය ප්‍රථම ධ්‍යානය වන බවත් කරුණා භාවනාවෙන් ද්විතීය ධ්‍යානය ලැබෙන බවත් මුදිතා භාවනාවෙන් තෘතීය ධ්‍යානය ලැබෙන බවත් උපේක්‍ෂා භාවනාවෙන් චතුර්ථ ධ්‍යානය ලැබෙන බවත් පැහැදිලිය. එහෙත් මෙම ධ්‍යාන ලැබීම මීට වෙනස් විධියකට සිදුවිය හැකි ද යන්න කිසිම ආචාර්යවරයකු විසින් පැහැදිලි කර දී නැත.

20. කරුණා භාවනාව

කරුණා භාවනාව බුද්ධ විහාර භාවනා ගණයට වැටෙයි. කරුණා භාවනාව හොඳින් ප්‍රගුණ කළ පුද්ගලයාට උසස් ආනිසංස ලැබේ. සූත්‍ර පිටකයේ මහා ගෝවින්ද සූත්‍රයෙහි කරුණා භාවනාව ගැන දීර්ඝ විස්තර දැක්වේ.

- i. මමන්වය දුරලීම
- ii. හුදෙකලා වීම
- iii. කරුණා ධ්‍යානය වැඩීම
- iv. ආමගන්ධ රහිත වීම
- v. මෙථුනයෙන් වැළකීම

යන ප්‍රතිපත්ති 05 පුරන පුද්ගලයා මරණින් මතු බඹලොව උපදින බව මහා ගෝවින්ද සූත්‍රයෙහි දැක්වේ. මෙහි සඳහන් කළ 'ආමගන්ධ' තවදුරටත් විස්තර කරදීම සුදුසුය. ආම යනු උදරයේ පැසුණු ආහාරයි. ආම ගන්ධ යනු එකී පැසුණු ආහාරවලින් නික්මෙන දුගඳයි. 'ආමගන්ධ' යනුවෙන් මෙහි අදහස් කරනුයේ මිනිසා අපායට පමුණුවාලන දුර්ගුණයන්ය. මහා ගෝවින්ද සූත්‍රයෙහි එවැනි දුර්ගුණ මෙසේ දැක්වේ.

i. ක්‍රෝධය	ii. බොරැකීම
iii. වංචාව	iv. මිත්‍රදෝහය
v. මසුරැකම	
vi. අතිමානය (තමා මහ නම්බුකාරයෙකි යන හැඟීම)	
vii. ඊර්ෂ්‍යාව	viii. තණ්හාව
ix. දැඩි ආශාව	x. පර හිංසාව
xi. ලෝභය	xii. ද්වේෂය
xiii. මෝහය	

යන දුර්ගුණයන් (කෙලෙස්) විසින් මිනිසා අපායට පමුණුවනු ලැබේ.

21. සිව්ධම විහරණ භාවනාව

- i. මෙන්තා භාවනාව
- ii. කරුණා භාවනාව
- iii. මුදිතා භාවනාව
- iv. උපේක්ෂා භාවනාව

වශයෙන් බුන්ම විහාර භාවනා සතරකි. බුන්ම විහාර භාවනා සතරම වැඩිමෙන් උසස් ප්‍රතිඵල ලැබේ. එලෙස භාවනා සතරම වඩන ආකාරය සූත්‍ර පිටකයේ මහා ගෝවින්ද සූත්‍රයෙහි දැක්වේ.

i. මෙත්‍රී සහගත සිතුවිලි පැතිරවීම

- * එක් දිශාවකට මෙන් සිත පතුරවන්න.
- * අනුපිළිවෙලින් ඉතිරි දිශා 03 ට ද මෙන් සිත පතුරවන්න.
- * උඩට - යටට - හරස් අතට ද මෙන් සිත පතුරවන්න
- * සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වේවා...!
- * අවෙරි වේවා ...!
- * අවිහිංසාවාදී වේවා...! යනුවෙන් මෙන් සිත පතුරවන්න.

ii. මෙලෙස කරුණාබර සිතුවිලි ද පතුරවන්න.

iii. මුදිතා සිත ද පතුරවන්න.

iv. උපේක්ෂා සිත ද පතුරවන්න.

මේ ආකාරයේ සතර බුන්ම විහාර භාවනාව කළ අය තම භාවනාවේ දියුණුව පරිදි මරණින් මතු පහත සඳහන් එක් ලොවක උපදිති.

- i. බ්බලොව
- ii. පරනිර්මිත වශවර්ති දෙව්ලොව
- iii. නිර්මාණ රතී දෙව්ලොව
- iv. තුෂිත දෙව්ලොව
- v. යාම දෙව්ලොව
- vi. තාවකිංස දෙව්ලොව
- vii. වාතුර් මහාරාජික දෙව්ලොව
- viii. ගන්ධර්ව නිකාය

22. බුහුම විහාර විදුර්ශනාව

මෙන්නා - කරුණා - මුදිතා - උපේක්ෂා යන බුහුම විහාර භාවනා වඩා ධ්‍යාන උපදවාගත් අයට එම ධ්‍යාන විදුර්ශනාවට ලක් කර උසස් ප්‍රතිඵල ලබා ගත හැකියි. අංගුත්තර නිකායේ චතුර්ථ නිපාතයේ භය වර්ගයට අයත් චතුර්ථ පුද්ගල සූත්‍රයෙහි බුහුම විහාර භාවනාවක් විදුර්ශනාවට ලක් කරන අයුරු සවිස්තරව දක්වා ඇත.

බුහුම විහාර භාවනා විදුර්ශනාවට ලක් කිරීමට පෙර ඒ සම්බන්ධ ධ්‍යානයක් උපදවා ගත යුතුය. ඒ පිළිබඳ විස්තර මෙසේය.

- i. මෙන්නා - කරුණා - මුදිතා - උපේක්ෂා යන භාවනා සතරෙන් එකක් තෝරා ගෙන පළමුව එක් දිශාවකට ඒ සම්බන්ධ සිතුවිලි පතුරවා හළ යුතුය.
- ii. අනතුරුව පිළිවෙළින් සිව් දිශාවටත් උඩට - යටට හා හරහටත් අදාළ සිතුවිලි පතුරවා හළ යුතුය.
- iii. ඉන්පසු සීමා නොකොට මෙත් - කරුණා - මුදිතා - උපේක්ෂා යන භාවනාවලින් තමා තෝරා ගත් භාවනාවට අදාළ සිතුවිලි පැතිරවිය යුතුය (උදාහරණ : සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා).
- iv. මේ ආකාරයට සිත ඒකාග්‍රතාවට පත් කර බුහුමවිහාර සම්බන්ධ ධ්‍යානයක් ලබා ගත හැකිය.

තමා ලද බුහුම විහාර ධ්‍යානය හොඳින් හුරු කර ඉන් අනතුරුව විදුර්ශනාවට හැරවිය යුතුය.

බුහුම විහාර ධ්‍යානයන් විදුර්ශනාවට ලක් කරනුයේ මෙසේය.

තමා ලබාගත් ධ්‍යානයේ රූපයත් - වේදනාවත් - සංඥාවක් - සංස්කාරයක් - විඥානයක් වී නම් එය,

* අනිත්‍යය

- * දුක් සහිතය
- * ගඩුවක් වැනිය
- * උලක් වැනිය
- * අනතුරක් වැනිය
- * රෝගයක් වැනිය
- * අත්සතු දෙයක් වැනිය
- * විනාශයක් වැනිය
- * ශුන්‍ය වූවකි
- * අනාත්මය

වශයෙන් විදර්ශනාවට ලක් කළ යුතුය. මේ ආකාරයට විදර්ශනාව හුරු කරන පුද්ගලයා (මෙලොව දී රහත් නොවූවොත් මරණින් මතු සුද්ධාවාස බලලොවක උපදියි. අනාගාමී වන බව ඉන් අදහස් වේ).

23. සමථ විදර්ශනාව

සමථ භාවනාව විදර්ශනාවට හරවනුයේ කෙසේ ද යන්න බොහෝ දෙනකුට ප්‍රශ්නයකි. සමථ භාවනාව විදර්ශනාවට හැරවිය හැකි ආකාර කිහිපයක්ම සූත්‍ර පිටකයේ සවිස්තරව දක්වා ඇත.

කෙසේ වෙතත් සමථය විදර්ශනාවට හැරවීමට පෙර හොඳින් භාවනාවට හුරු විය යුතුය. ප්‍රථම, ද්විතීය, තෘතීය හා චතුර්ථ යන ධ්‍යාන හතරෙන් එකක් උපදවාගෙන එය හොඳින් හුරු කර ඉන් අනතුරුව විදර්ශනාව කළ යුතුය. මේ ආකාරයට ධ්‍යාන උපදවා ඉන් අනතුරුව කරන විදර්ශනාව සමථ විදර්ශනාව නම් වේ.

සමථ භාවනාව විදර්ශනාවට ලක් කරන එක් විධියක් නම් එය ධ්‍යානාංග අනුව විදර්ශනා කිරීමයි. ධ්‍යානාංග අනුව විදර්ශනා කරනුයේ මෙසේය.

- i. පළමුව කිසියම් අරමුණක් තෝරාගෙන සිත නැවත නැවතත් ඒ අරමුණෙහි යොදවා ධ්‍යාන ගත වන්න.
- ii. මෙලෙස අභ්‍යාස කර ප්‍රථම ධ්‍යානය ලැබී යැයි සිතමු.
- iii. ඊළඟට කළ යුත්තේ ප්‍රථම ධ්‍යානය හොඳින් හුරු කිරීමයි.
- iv. ඉන් අනතුරුව ප්‍රථම ධ්‍යානයේ පවතින ධ්‍යානාංග වන විතර්ක - විචාර - ප්‍රීති - සුඛ - ඒකාග්‍රතා යන කරුණු වෙන්වෙන්ව හඳුනාගත යුතුය.
- v. ඉන්පසු ප්‍රථම ධ්‍යානයේ තම සිත අලවා තබනුයේ කවර හේතුවක් මත ද යන්න මෙනෙහි කළ යුතුය. ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි සිත ඇලෙනුයේ එහි ඇති ප්‍රීතිය, සුඛය යන ගුණාංග නිසාය.
- vi. දැන් කළ යුත්තේ විදසුන් වඩා ධ්‍යානයේ ඇති සිත අලවන ගුණාංග වන ප්‍රීතිය හා සුඛයට ඇති කැමැත්ත දුරලීමයි. එය මෙසේ කළ හැකිය.

- * මම දැන් ප්‍රීතිය සුඛය සහිත ඒකාග්‍රතාව අත්විඳිමි.
- * එවැනි තත්ත්වයක් පෙර නොපැවැතුණි.
- * දැන් ඒ තත්ත්වය පවතින්නේය.
- * දැන් පවතින ඒ ප්‍රීති - සුඛ - ඒකාග්‍රතා යන ගුණ හේතු ප්‍රත්‍යයන් මත සකස් විය.
- * හේතු ප්‍රත්‍යයන් ඒ ආකාරයෙන් පවත්නා කල් මට ප්‍රීති - සුඛ - ඒකාග්‍රතා ගුණ අත්විඳිය හැකිය.
- * එහෙත් හේතු ප්‍රත්‍යයෝ වෙනස් වන සුලු වෙති. හේතු ප්‍රත්‍ය නැසියාමෙන් දැන් පවතින ප්‍රීතිය - සුඛය - ඒකාග්‍රතාව බිඳී යයි.
- * එබැවින් ඒවා අනිත්‍යය.
- * අනිත්‍ය බැවින් දුකය.
- * දුක් සහගත බැවින් අනාත්මය.
- * ඒවා මම ද නොවේ. මගේ ද නොවේ.
- * සැප පිණිස සුදුසු වාසස්ථාන ද නොවේ.

මේ ආකාරයට විදර්ශනා කර ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි ඇලීම පහ කළ යුතුය. මෙය ප්‍රථම ධ්‍යානය ධ්‍යානාංග වශයෙන් විදර්ශනාවට ලක් කරන ක්‍රමයකි.

මෙලෙස ද්විතීය ධ්‍යානය ධ්‍යානාංග වශයෙන් විදර්ශනාවට ලක් කළ හැකිය. ප්‍රථම ධ්‍යානාංගය විදර්ශනාවට ලක් කිරීමට වඩා ද්විතීය ධ්‍යානය විදර්ශනාවට ලක් කිරීම පහසුය. මන්දයත් ප්‍රථම ධ්‍යානයේ ධ්‍යාන වේගය පවතිනුයේ සිත ධ්‍යානමය අරමුණට නංවන තාක් කල්ය. එබැවින් ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් නැගී විදසුන් වඩන කල්හි සිතෙහි සමාධිය පිරිහී සිත ආපසු විසිරී යා හැකිය. ද්විතීය ධ්‍යානයේ සිට ඉහළට ඉබේටම සමාධිය ආරක්ෂා වී පවතින බැවින් ද්විතීය ධ්‍යානයේ සිට ඉහළට ඇති ධ්‍යානවලින් නැගී සිට විදර්ශනා වැඩීම පහසුය.

තෘතීය ධ්‍යානය ද පෙර කී පරිදි විදර්ශනාවට ලක් කළ හැකිය. එනමුත් තෘතීය ධ්‍යානය වන විට ප්‍රීතිය නම් ධ්‍යානාංගය නැත. එබැවින් සුඛ - ඒකාග්‍රතා යන ධ්‍යානාංග පමණක් විදර්ශනාවට ලක් කළ යුතුය.

චතුර්ථ ධ්‍යානය විදර්ශනාවට ලක්කිරීමේ දී අපේක්ෂා ඒකාග්‍රතා යන ධ්‍යානාංග දෙක විදර්ශනාවට ලක් කළ යුතුය. චතුර්ථ ධ්‍යානය නිවැරදිව විදර්ශනාවට ලක් කරන පුද්ගලයා,

- i. පූර්වේ නිවාසානුස්මාති ඥානය
- ii. චුතුපපාත ඥානය
- iii. ආශ්‍රවක්ෂය ඥානය යන ත්‍රිවිද්‍යා උපදවා ගෙනම රහත් වෙයි.

24. ස්කන්ධ ක්‍රමයට විදර්ශනා කිරීම

ධ්‍යානගත සිත විදර්ශනාවට ලක් කිරීමේ තරමක් වෙනස් ක්‍රමයක් අංගුත්තර නිකායේ චතුක්ක නිපාතයේ භය වර්ගයට අයත් දුතිය පුද්ගල සූත්‍රයේ දැක්වේ. ඒ සම්බන්ධ විස්තර මෙසේ ය.

- * ප්‍රථම - ද්විතීය - තෘතීය - චතුර්ථ යන ධ්‍යාන සතරම විදර්ශනාවට ලක් කළ හැකිය.
- * ධ්‍යානය විදර්ශනාවට ලක් කරනු වැනි යෝගියා ධ්‍යානය උපදවාගෙන (එය හුරුකර) ධ්‍යානගත විය යුතුය.
- * තමා ලද ධ්‍යානයෙහි කිසියම් රූපයක් - වේදනාවක් - සංඥාවක් - සංස්කාරයක් - විඥානයක් වේ නම් එය මතු දැක්වෙන ලෙස විදර්ශනාවට ලක් කළ යුතුය.
 - * i. අනිත්‍යය
 - ii. දුක් සහිතය
 - iii. ගඬුවක් වැනිය
 - iv. උලක් වැනිය
 - v. අනතුරක් වැනිය
 - vi. රෝගයක් වැනිය
 - vii. අන්සතු දෙයක් වැනිය
 - viii. ශුන්‍ය වූවකි
 - ix. අනාත්ම වූවකි

මේ ආකාරයට තමා ලත් ධ්‍යානය විදර්ශනාවට ලක් කරන යෝගියා (රහත් නොවුවොත්) මරණින් මතු සුද්ධාවාස දෙවියන් අතර උපදිසි (අනාගාමී වන බව කියැවේ).

25. අශ්‍රහ සතිය

අශ්‍රහ සතිය යනු පිළිකුල් භාවනාව වැඩීමයි. පිළිකුල් භාවනාව වැඩීමෙන් කම්සැපතට ඇති ඇලීම ක්‍රමයෙන් දුරු වී යයි. කයෙහි පිළිකුල මෙනෙහි කිරීම මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ මෙලෙසින් දක්වා ඇත.

මේ සිරුර තැනී ඇත්තේ පිළිකුල්සහගත වූ කොටස් 32 කිනි.

01. කෙස්	02. ලොම්	03. නිය
04. දත්	05. සම්	06. මස්
07. නහර	08. ඇට	09. ඇටමිදුලු
10. වකුගඩු	11. හෘදය	12. අක්මාව
13. පිත්තාශය	14. අග්න්‍යාසය	
15. පෙණහලු	16. කුඩා බඩවැල්	
17. මහ බඩවැල්	18. දිරවමින් පවතින ආහාර	
19. අශ්‍රවී	20. මොළය	21. පිත
22. සෙම	23. සැරව	24. ලෙය
25. ඩහදිය	26. මේදය	27. කඳුළු
28. වසාතරලය	29. කෙළ	30. සොටු
31. කාටිලේජ	32. මූත්‍රා	

මෙකී අපවිත්‍ර කොටස්වලින් ශරීරය තැනී ඇති සැටි දකින්න. ඒ එක් එක් අපවිත්‍ර කොටස ගැන වෙන වෙනම සලකා බලා පිළිකුල උපදවා ගන්න.

මෙලෙස තමාගේ හෝ අනුන්ගේ සිරුරේ ස්වභාවය සිතෙන් විමසන්න.

කයෙහි ඇති හටගන්නා සුලු නැසෙන සුලු බව අවබෝධ කරගන්න.

කයක් ඇතත් එය කෙරෙහි ඇලීමක් ඇති කර ගැනීම අවශ්‍ය නැති බව අවබෝධ කර ගන්න.

26. මරණානුස්ථිති භාවනාව

තමන් මරණයට පත් වීමට නියමිත බව, මරණයට කැපවූවකු බව අප අතරින් බොහෝ දෙනෙකුට අමතකය. සමාජයේ වැඩි දෙනෙකු නොමියෙන මිනිසුන් ලෙස දුෂ්ටකමින්, මානසෙන්, ලෝභකමින්, මසුරුකමින් ජීවත් වනුයේ එබැවිනි.

දිනෙන් දින අපි මරණයට ළංවෙමු. දැන් දැන් මරන්නෙමැයි ඔසවාගත් කඩුවක් ඇති වධකයෙකු මෙන් මරණය අප ලුහුබදීයි. අපි කෙදිනක හෝ මරණයට ලක්වෙමු.

මරණය වේදනාකාරීය, දුක්බදායකය, අප ඇලුම්කළ සියලු සැප සම්පත් ද අපට හිතවත් වූ ඥාති හිතමිත්‍රාදීන් ද අතහැර දමා යෑමට අපට සිදු වේ. එය නියතයකි.

මරණය තුන් ආකාරය.

- i. ක්‍ෂණයක් පාසා අපේ ශරීරයේ ඇති සියලු සෛල මැරී යයි. එය ක්‍ෂණික මරණයයි.
- ii. පුද්ගලයකු මරණයට පත්වීම සම්මුති මරණයයි.
- iii. රහතන් වහන්සේ මරණයට පත් වූ පසුව නැවත නූපදිති. එය සමුච්ඡේද මරණයයි.

මරණය තුන් ආකාරයකට සිදුවිය හැකිය.

- i. ආයුක්‍ෂය : ආයුෂ ගෙවියෑමෙන් මරණය සිදුවීම.
- ii. කර්මක්‍ෂය : ජනක කර්මයේ බලපෑම ඉවත්වීමෙන් මරණය සිදුවීම හෝ කර්මය බලපෑමෙන් මියයෑම.
- iii. උභයක්‍ෂය : ජනක කර්මය ද ආයුෂය ද ගෙවී අවසන්ව මියයෑම.

මෙලොව උපන් කෙනෙකුට ලැබිය නොහැකි සම්පත්ති 05 කි.

- i. වයසට නොගොස් සිටීම.
- ii. ලෙඩ නොවී සිටීම.

iii. ක්ෂය නොවී සිටීම.

iv. නොමැරී සිටීම.

v. නොවෙහෙසී සිටීම.

ජීවිතය අවිනිශ්චිතය. මරණය නිශ්චිතවම සිදු වේ. ජීවිතයේ අනියතතාව කරුණු 05 ක් මත සිහිපත් කළ යුතුය.

i. කොතෙක් කල් ජීවත්විය හැකි ද යන්න අවිනිශ්චිතය.

ii. කිනම් හේතුවකින් (හෝ රෝගයකින්) මිය යෑමට සිදුවේ ද යන්න අවිනිශ්චිතය.

iii. කවදා මිය යෑමට සිදුවේ ද යන්න අවිනිශ්චිතය

iv. මියගිය පසු මෘත දේහය කිනම් තැනක භූමදාන (හෝ ආදාහනය) කිරීමට සිදුවේ ද යන්න අවිනිශ්චිතය.

v. මියගිය පසු නැවත කොතැන ඉපදේද යන්න අවිනිශ්චිතය.

එබැවින් ජීවිතයේ අනිත්‍යතාව නිතර නිතර සිහිපත් කළ යුතුය. නිතර නිතර මරණ සතිය වඩන තැනැත්තා මරණය සිහිපත් වීම නිසාම බොහෝ පව්කම්වලින් වළකින බව ධර්මයේ සඳහන්ය.

අංගුත්තර නිකායේ ප්‍රථම මරණසති සූත්‍රයෙහි බුදුන් කල විසූ හික්කුන් වහන්සේලා පිරිසක් මරණ සතිය වැඩූ ආකාරය වෙන් වෙන්ව විස්තර කර ඇත.

i. තව එක දවසක් වුව මා ජීවත්වන කාලය කෙටි විය හැකිය.

ii. සමහරවිට එය තව දවසක් විය හැකිය.

iii. සමහරවිට එය වරුවක් තරම් කෙටි විය හැකිය.

iv. එක ආහාර වේලක් වළඳන තුරු මා ජීවත් විය හැකිය.

v. ආහාර වේලෙන් බාගයක් වළඳනතුරු ...

vi. බත් පිඬු 05 ක් හපා ගිලිනතුරු....

vii. එක බත් කටක් ගිලිනතුරු...

vii. එක හුස්මක් වැටෙනතුරු....

මෙහි අවසානයට කී කාල සීමාව වඩා හොඳයැයි කියූ බුදුහු අප්‍රමාදව මරණ සතිය වඩන ලෙස උපදෙස් දුන්හ.

"භාවිත." බහුලීකාත (බහුලව කළ) මරණ සතිය මහත්ඵලය, මහානිසංසය, නිවන කෙළවර කොට ඇත" යනුවෙන් බුදුහු දේශනා කළහ.

අංගුත්තර නිකායේ දුතිය මරණසති සූත්‍රයේ මරණසති භාවනාව වඩන තවත් ක්‍රමයක් විස්තර කර දී ඇත.

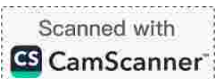
"දහවල ගෙවී රාත්‍රිය පැමිණි කල මරණ සතිය වැඩිය යුතුය. ඒ මේ පරිද්දෙනි. "

"මාගේ මරණයට හේතු බොහෝ ය."

- i. සර්පයෙක්, ගෝනුස්සකු හෝ පත්තෑයෙකු මට දෂ්ට කළ හැකිය. එයින් මරණය සිදුවිය හැකිය.
- ii. පය පැකිළී වැටිය හැකිය.
- iii. කන ආහාර නොදිරවිය හැකිය.
- iv. පිත කිපීමට හැකිය.
- v. සෙම කිපීමට හැකිය.
- vi. ශස්ත්‍රක වාත කෝප ඇති විය හැකිය.
- vii. මිනිසුන්ගේ උපක්‍රම නිසා මරණය සිදුවිය හැකිය.
- viii. අමනුෂ්‍යයන්ගේ උපක්‍රම නිසා මරණය සිදු විය හැකිය.

මා රාත්‍රියෙහි මිය යා හැකි බැවින් ප්‍රගුණ වූ අකුසල ධර්ම ඇත්නම් ප්‍රහීණ කළ යුතුය කියා දැඩිසේ උත්සාහ දැරිය යුතුය. නැවත දහවලෙහි මේ ආකාර ලෙසම කල්පනා කළ යුතුය.

විදසුන් වැඩිමට පහසුවනු පිණිස මරණ සතිය වඩනුයේ එලෙසිනි.

27. දෙවියන් දකින සමාධිය

සුනක්ඛත්ත නම් හික්ෂුව වසර 03 ක් පමණ කාලයක් බුදුන් සමීපයෙහි වාසය කළේය. විවිධාකාර සාද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය හා අභිංඥාවන් ගැන සුනක්ඛත්ත දැක්වූයේ අධික කුතුහලයකි. සුනක්ඛත්තගේ ඉල්ලීම හා බලවත් පෙරැත්ත නිසාම බුදුහු ඔහුට ප්‍රාතිහාර්ය කිහිපයක් කර පෙන්වූහ.

දෙවියන් නිතර බුදුන් වෙත පැමිණ සංවාදයෙහි යෙදෙන බව තරමක් ප්‍රකට කරුණක් වුවද සුනක්ඛත්ත කිසිදින දෙවියන් දැක තිබුණේ නැත. ඔහුට දෙවියන් දැකීමට අවශ්‍ය විය. හේ බුදුන්ගේ උපදෙස් පරිදි වීරය කර දෙවියන් දැකීමට සමත් වූයේ ය. එහෙත් කිසිදින ඔහු දෙවියන් හා සංවාදයෙහි යෙදීමට නොපැමිණීය. පසු කලෙක උපැවිදි වූ සුනක්ඛත්ත මිනිසුන්ට දෙවියන් හා කථා බහ කිරීමට නොහැකි බවට මතයක් ප්‍රචාරය කර හැරියේ ය.

ඔට්ඨද්ධ නම් ලිච්ඡවී රට වැසියාට ද මේ කරුණ කත වැකුණි. පෙර බුදුන් හමු වී ඒ ගැන විමසීය. ඊට බුදුන් ලබාදුන් පිළිතුරු දීස නිකායේ මහාලී සූත්‍රයේ දැක්වේ.

- * සුනක්ඛත්තට දෙවියන්ගේ හඬ නොඇසුණේ එවැනි හඬ නොතිබෙන නිසා නොවේ. ඔහුගේම නොහැකියාව නිසාය.
- * යමෙක් නැගෙනහිර දිශාවෙහි සිටින දෙවියන් දැකීමට සමාධිය වඩයි. ඔහු ඒ දිශාවෙහි සිටින දෙවියන් දකිනු මිස දෙවියන්ගේ දිව්‍ය හඬ ඔහුට නොඇසේ.
- * මේ ආකාරයට දකුණු, බටහිර, උතුරු, උඩට, යටට, හරහට වශයෙන් සමාධිය වඩන ලද දිශාවෙහි පමණක් දිව්‍ය රූප පෙනෙයි. දිව්‍ය හඬ නොඇසෙයි.
- * යමෙක් නැගෙනහිර දිශාවේ පවත්නා දිව්‍ය හඬ ඇසීමට සමාධිය පතුරවයි. ඔහු ඒ දිශාවෙහි ඇති දිව්‍ය හඬ අසන මුත් දේවරූප නොදකීයි.

* යමෙක් දිව්‍ය රූප දැකීමටත් දිව්‍ය ශබ්ද ඇසීමටත් නැගෙනහිර දිශාවට සමාධිය පතුරවයි. ඔහු දිව්‍ය රූප දකින අතර දිව්‍ය ශබ්ද අසයි. එහෙත් ඔහුට ගෝචර වනුයේ නැගෙනහිර දෙසින් එන රූප හා කථනාඩ පමණි.

* මේ ආකාරයටම නැගෙනහිර, දකුණ, බටහිර, උඩ, යට, හරස් අතට යන සෑම දිශාවටම සමාධිය පැතිරවීමෙන් හැම දිශාවෙන්ම එන දිව්‍ය ශබ්ද ඇසීමට ද දිව්‍ය රූප දැකීමට ද හැකි වේ.

ලිච්ඡවී පුත්‍ර සුනක්ඛත්තට දෙවියන්ගේ හඬ නොඇසුණේ මෙලෙස සමාධියෙහි කොටසක් පමණක් වැටීමෙනි.

දෙවියන් දැකීමට සමාධිය වැටීම පිළිබඳ තවත් වැදගත් විස්තරයක් අධිදේවඥාන සූත්‍රයෙහි දක්වා ඇත. ඒ අනුව,

01. දිව්‍ය රූප දැකීමට එක් ආකාරයක සමාධියකුත්
02. දිව්‍යමය ශබ්ද ඇසීමට තවත් ආකාරයක සමාධියකුත් හුරු කළ යුතුය.

සිදුහත් බෝසතාණන් වහන්සේ ගිහිගෙයින් නික්ම දුෂ්කර ක්‍රියාවෙහි යෙදෙන අවධියේ දී ක්‍රමක්‍රමයෙන් සමාධිය වැටී ගොස් දෙවියන් දැකීමේ හැකියාව ලැබුණු බව සූත්‍ර පිටකයෙහි දක්වේ.

- * සිත එකඟ කිරීම නිසා සිතට ආලෝකයක් දර්ශනය විය.
- * ඒ ආලෝකයට දෙවියන් ද පෙනී ගියේය.
- * අනතුරුව සිත සසල විය. ආලෝකය ද අතුරුදන් විය. දෙවියන් ද නොපෙනී ගියේය.

ඒ අනුව සිත සසල වීමෙන් ආලෝක සංඥාව බිඳ වැටෙන බව බෝසත්හු අවබෝධ කරගත්හ. හැකිතාක් සිත එකඟ කිරීමෙන් ආලෝක සංඥාව ස්ථාවර වන බව බෝසතාණෝ වටහා ගත්හ.

මේ ආකාරයෙන් ආලෝක සංඥා සිතට හසුකරගත හැකි අවස්ථා කිහිපයක් ගැන සූත්‍ර පිටකයේ දක්වේ.

- i. රාත්‍රියෙහි වුවද සිත එකඟ කර දිවා සංඥාව (මේ දවාලයි) ලෙස සිතට ගැනීමෙන් ආලෝක සංඥාවක් සිතට හසු වේ.
- ii. කසිණ භාවනාව කිරීමෙන් බැහැරව හටගත් ආලෝක සංඥාවක් සිතට අරමුණු වේ.
- iii. භාවනා කර ඉන්පසු සිරුරෙහි ඇති කෙස්, දත්, අස්ථි ලෙස වැනි දේ අරමුණු කර ගැනීමෙන් ඊට අදාළ වර්ණය සහිත ආලෝක සංඥාවක් සිතට හමු වේ. කෙස්වලින් නිල් පාට ද දත්වලින් හා අස්ථිවලින් සුදු පාට ද ලෙස ඇසුරෙන් රතු පාට ද ආලෝක සංඥා උපදවාගත හැකිය.
- iv. සමහරුන්ට විදර්ශනා වඩද්දී සිතට ආලෝක සංඥාවක් හසුවෙයි.

විදර්ශනාවෙන් උපදින ආලෝක සංඥාව පිළිබඳව කදිම කථා පුවතක් ඇත. පෙර කල සිතුල් පව්වෙහි වැඩවසන සහෝදර හික්කුහු දෙනමක් රාත්‍රී කාලයේ විදසුන් වැඩුහ. ඉන් එක් හික්කුවක් අනෙකා අමතා,

"මට දැන් රැයි දවාලයි වෙනසක් නෑ. අතන මල් ආසනේ තියෙන මල් පවා හොඳට ජේනව.....!" කීය.

"මේ මොනවා කියනවද...? මට දැන් කොතරම් දුර ජේනවද කියනවා නම් මට ඇත වතුර වළක ඉන්න මාළු පවා පැහැදිලිව ජේනව." ඒ ඇසු අනෙක් යෝගාවචරයා කීය.

දෙවියන් දැකීමට නම්,

- i. ආලෝක සංඥාවක් උපදවාගත යුතුය.
- ii. ආලෝක සංඥාව පතුරවා හළ යුතුය.
- iii. ආලෝක සංඥාව නොසැලී පවතින ලෙස සමාධිය දියුණු කළ යුතුය.

28. අනිමිත්ත සමාධිය

"අනිමිත්ත" යනු නිවනට අයත් ගුණයකි. නිවනෙහි ඇති අනිමිත්ත ගුණයෙන් අදහස් වනුයේ සියලු ආකාර නිමිති රහිත බවයි. සාමාන්‍ය ක්‍රමයට සිත සමාධිගත කරනුයේ මූලික උත්සාහයන් දෙකකිනි.

- i. විතර්ක - විචාර : එකම අරමුණක් මත සිත නැවත නැවත යෙදවීම.
- ii. ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්ම වැඩ පැවැත්වීම.

මෙකී උත්සාහයන් දෙකෙහි නිරත වන පුද්ගලයා ක්‍රම ක්‍රමයෙන් සමාධිය වෙත එළඹිය හැකිය.

මීට සහමුලින්ම වෙනස් වූ තවත් ක්‍රමයකට සිත සමාධිගත කළ හැකිය. එහි දී සිදු කරන්නේ එක දෙයකි. ඒ සිතට එන නිමිති (අරමුණු) වැළැක්වීමයි. සිතට එන අරමුණු දිගින් දිගටම වළකාලන කල සිතට ගැනීමට අරමුණක් නැති වේ. එහෙත් සිතෙහි ස්වභාවය වනුයේ අරමුණු අල්ලා ගැනීමයි. අල්ලා ගැනීමට අරමුණක් නැති බැවින් සිත අවසානයේ නිමිති රහිත බව අල්ලා ගනී. නිමිති රහිත බව යන්න ද නොවෙනස් තත්ත්වයක් වන බැවින් එය කසිණ භාවනාවේ යෙදෙන විට හමුවන ප්‍රතිභාග නිමිත්තක් වැනිය. එබැවින් නිමිති රහිත බවෙහි සිත තදින් ඇලී අර්පණාවට (ඒකාග්‍රතාව සහිත සමාධියට) පත් වේ.

මෙය අනිමිත්ත සමාධියයි. අනිමිත්ත සමාධියේ දී සිත අනිමිත්ත ධාතුව වන නිවන අරමුණු කර ගනියි.

අනිමිත්ත සමාධිය වෙත සංවැදීම සරල කාර්යයක් ලෙස පෙනුණ ද එය ප්‍රගුණ කිරීමට අපහසුම භාවනා 03 න් එකක් බව බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කර ඇත.

මජ්ඣිම නිකායේ මහාවේදල්ල සූත්‍රයෙහි අනිමිත්ත වේතොවිමුක්තියට සමවැදීම සම්බන්ධ වැදගත් ඉගැන්වීම් කිහිපයක් දක්වා ඇත.

* අනිමිත්ත වේතොවිමුක්තියට සමවැදිය යුත්තේ පහත සඳහන් කරුණු දෙක සඳහා උත්සාහ කිරීමෙනි.

- i. සියලු නිමිති නොමෙනෙහි කිරීම.
- ii. අනිමිත්තය වූ නිවන මෙනෙහි කිරීම.

* අනිමිත්ත සමාධියෙහි යෙදී සිටීමට කළ යුතු කරුණු තුනකි.

- i. පළමුව කාලය පිරිසිදු ගැනීම (මෙතෙක් කල් අනිමිත්ත සමාධිය ඇසුරු කරමි යැයි අදිටන් කර ගැනීම).
- ii. සියලු නිමිති නොමෙනෙහි කිරීම.
- iii. අනිමිත්ත ධාතු ව (නිමිති නැති බව) මෙනෙහි කිරීම.

* අනිමිත්ත වේතොවිමුක්තියෙන් නැගී සිටීමට අවශ්‍ය වීම මෙලෙස අභ්‍යාස කළ යුතුය.

- i. සියලු නිමිති නොමෙනෙහි කිරීම.
- ii. අනිමිත්ත ධාතුව ද නොමෙනෙහි කිරීම.

එවිට අනිමිත්ත සමාධියෙන් නැගී සිටිය හැකිය.

අනිමිත්ත සමාධිය වෙත එළැඹීමේ තවත් ක්‍රමයක් සුත්‍ර පිටකයේ චේතනා සුත්‍රයේ දක්වා ඇත.

- i. නොසිටීම
- ii. අරමුණු වෙත සිත නොයෙදවීම

යන උත්සාහයෙන් අනිමිත්ත සමාධිය එළැඹෙයි.

සුත්‍ර පිටකයේ හත්ථිසාරිපුත්ත සුත්‍රයෙහි සිතට එන අරමුණු එක එකක් අත්හැර සිත හිස් කිරීමෙන් සිත සමාධිගත වන බව දක්වා ඇත. ඒ සමාධිය ලත් කල තමන් නිවනට පැමිණියේ යැයි සමහරුන් වැරදි නිගමනවලට එළැඹෙන බවත් එහි සඳහන් ය. මේ විස්තරය කර ඇත්තේ මහා කොට්ඨික රහතන් වහන්සේ විසිනි.

උසස් සමාධියක් හිමි මාර්ගඵලලාභීන්ට පමණක් ගෝචර වන අනිමිත්ත ඵල සමාපත්තිය ගැන ද කෙටි විස්තර සුත්‍ර පිටකයේ

ඇත. අනිමිත්ත ඵල සමාපත්තියට එළැඹෙනු කැමැති යෝගියා ඉහළ අරුපාවචර සමථයකට සම වැදී පෙර කී ලෙස ම අනිමිත්ත ධාතුව මෙනෙහි කළ යුතු ය. එවිට අනිමිත්ත ඵල සමාපත්තියට එළැඹෙයි.

සිතට එන අරමුණු අනිත්‍ය, දුක්ඛ ආදී ලෙස විදර්ශනාවට ලක් කර බැහැර කිරීමෙන් ද සිත ක්‍රම ක්‍රමයෙන් සමාධිගත වේ. මේ ආකාරයට සිත සමාධිගත කිරීමෙන් ලැබෙනුයේ විදර්ශනා සමාධියයි. විදර්ශනා සමාධියෙන් ද ඒකාග්‍රතාවට පැමිණිය හැකිය. විදර්ශනා සමාධිය චතුර්ථධ්‍යානය තෙක් වුවද වැඩිය හැකි බව සූත්‍ර පිටකයේ සඳහන් ය.

මේ දෙයාකාරයට ම ලැබෙනුයේ අනිමිත්ත සමාපත්තීන් ය. අනිමිත්ත සමාධීන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ ආදී ලෙස විදර්ශනාවට ලක් කළ යුතු නැත.

- i. මෙම සමාධිය ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්ම ඉක්මවීමෙන් ලැබුණු එකක් නොවේ.
- ii. හේතු ප්‍රත්‍ය එක් වී සෑදුණු එකක් නොවේ.
- iii. එබැවින් මෙය මට අනතුරු පිණිස නොපවතී.
- iv. මෙය බුදුන් හා රහතුන්ගේ පැසසුමට ලක් වූ ලෝකෝත්තර සමාධියයි.
- v. මෙය මට සැප පිණිස පවතී යැයි සිතා අනිමිත්ත ආකාරයට ලබාගත් කීනම් හෝ සමාධියක් බහුල කළ යුතුය. රැකගත යුතුය. එය මතු උසස් මාර්ගඵල ලැබීමට හේතු වේ.

29. එල සමාපත්ති

සූත්‍ර පිටකයෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් පල සමාපත්ති දෙකක් සවිස්තරව දක්වා ඇත.

- i. අනිමිත්ත එල සමාපත්තිය
- ii. අර්හත් එල සමාපත්තිය

මෙයින් අනිමිත්ත එල සමාපත්තියට එළැඹිය හැකි වනුයේ අරුපාවචර ධ්‍යාන ලත් මාර්ගඵල ලාභීන්ටය. සිතෙන් නිවන ස්පර්ශ කළ හැකි කම ලැබුණු රහතන් වහන්සේලාට අර්හත් එල සමාපත්තියට එළැඹිය හැකිය.

සුප්‍රකට භාවනා ග්‍රන්ථයක් වන විශුද්ධි මාර්ගයෙන් එල සමාපත්ති 04 ක් ගැන කියැවේ.

- i. සෝතාපන්න එල සමාපත්තිය
- ii. සකාදාගාමී එල සමාපත්තිය
- iii. අනාගාමී එල සමාපත්තිය
- iv. අර්හත් එල සමාපත්තිය

එම එල සමාපත්ති 04 යි. මෙයින් මුල කී සමාපත්ති 03 ගැන සූත්‍ර පිටකයේ කරුණු සොයා ගැනීම දුෂ්කරය. එබැවින් සෝතාපන්න එල සමාපත්තිය වැනි දේ කට වචනයේ තිබී පොතපතට පැමිණියේ ද නැතහොත් ඒ හා සම්බන්ධ කරුණු ධර්ම සංගායනාවල දී ගිලිහී ගියේ ද යන්න කීම අපහසුය. සමහරුන්ගේ මතය වන්නේ මුලකී සමාපත්ති තුන (අර්හත්එල සමාපත්තිය හැර) පසුකාලීන වර්ධනයක් ලෙස හඳුන්වා දුන් බවකි.

කෙසේ නමුත් සෑම මාර්ගඵලලාභියකුටම එල සමවතට එළැඹීමට හැකියාව තිබිය යුතුය යන ආචාර්ය මතවාදය මූලික බුදුදහම හා නොසැසඳේ. ඊට හේතු මෙසේය.

- i. සමහර රහතන් වහන්සේලා පවා සිතෙන් නිවන ස්පර්ශ කිරීමේ හැකියාව නොලැබූ බව සුසීම සූත්‍රයේ සඳහන් ය.
- ii. සෝවාන් මාර්ග ඵලයට පැමිණීමෙන් ශීලය සම්පූර්ණ වේ. සමාධිය දියුණුවන බවක් නොහැඟේ. එබැවින් සෝතාපත්තයා ඵල සමාපත්ති ලාභියෙකි යන මතවාදය දෝෂසහගතය.
- iii. සෝවාන් චූළන් ඵල සමාපත්තිලාභීන් නම් ඔවුන්ට මරණීන් මතු දෙවිලොවට යා හැකි ද යන්න සැක සහිතය.
- iv. කුප්ප සත්ව නම් වූ සමහර මාර්ගඵල ලාභීන්ට සිත සමාධිගත කළ නොහැකි බව පුද්ගල පඤ්ඤාප්තිකරණයේ සඳහන්ය. එබැවින් සෑම සෝතාපත්තයෙක්ම ඵල සමාපත්ති ලාභියෙකැයි කීම අභිධර්මය හා නොසැසඳේ.
- v. සූත්‍ර පිටකයේ සෝවාන් ඵලය ගැන සූත්‍ර සිය ගණනක් දක්වා ඇතත් සෝතාපත්ත ඵල සමාපත්තිය ගැන සඳහන් කර ඇති තැනක් සොයා ගැනීම දුෂ්කරය.

එබැවින් සෝතාපත්ත ඵල සමාපත්තිය පසු කාලීනව භාවිතයට එක්වූවක් බව සිතීම සාධාරණය.

30. පාඨග්ජනයෝ

මිනිසුන් ද නොමිනිසුන් ද ඇතුළත් සකල ලෝක වාසී සත්ත්වයන් ඔවුන්ගේ ඉරණම අනුව කොටස් දෙකකට වෙන් කළ හැකිය. ඒ,

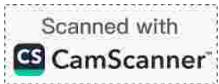
- i. පාඨග්ජනයන් හා
- ii. ආර්ය ශ්‍රාවකයන් යනුවෙනි.

පාඨග්ජනයන් යනු කවුද...? පාඨග්ජනයන් ගැන විස්තර වන සමහර සූත්‍ර ධර්මයන්හි ඔවුන් 'අස්සුතවා පුපුජ්ජන' යනුවෙන් හඳුන්වා දී ඇත. අශ්‍රැතවත් පාඨග්ජනයා යනු, ශ්‍රැතවත් භාවයෙන් තොර පුද්ගලයෙකි. ධර්මය දැනීම - ධර්මයෙහි හැසිරීම ශ්‍රැතවත් භාවයයි. ධර්මය කන නොවැකුණු - ධර්මය නොහඳුනන - ධර්ම මාර්ගයෙහි නොහැසිරෙන පුද්ගලයා අශ්‍රැතවත් පාඨග්ජනයෙකි.

පාඨග්ජනයන් නොවන සියලු දෙනා ආර්ය ශ්‍රාවකයෝ වෙති. ආර්ය ශ්‍රාවකයා යනු කවුද...? ආර්ය ශ්‍රාවකයා හඳුන්වා දෙන සමහර තැන්හි "ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවක" යන යෙදුම භාවිත කර ඇත. ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා ධර්මය අසා දැන ගත්තෙකි. ධර්ම මාර්ගයට පිළිපත්තෙකි. ආර්ය මාර්ගයට පිළිපත්තකු, මාර්ගඵල ලාභියකු හෝ රහතන් වහන්සේ කෙනකු ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවක යන යෙදුමෙන් හඳුන්වා දීම සුදුසුය.

මජ්ඣිම නිකායේ මූලපරියාය වර්ගයට අයත් මූලපරියාය සූත්‍රයෙහි පාඨග්ජනයකු හඳුනා ගැනීම පිළිබඳ දීර්ඝ විස්තරයක් දක්වා ඇත. ඒ විස්තරය අනුව,

- * පාඨග්ජනයා යනු සංකල්ප මවන්නෙකි.
- * වැරැදි අදහස් මත ඵල්බ සිටින්නෙකි.
- * ඔහුට අනුව පයවි - ආපෝ - තේජෝ - වායෝ යන සතර මහා භූතයන්ගෙන් සෑදුණු ලෝකය සැබෑවටම පවතින්නකි.

- * ඔහු මමය මාගේය කියා දෙයක් ඇති හැටියට දකියි.
- * පෘථග්ඡනයා දෙවියන් බ්‍රහ්මයන් අරූපී සත්ත්වයන් ගැන දැන සිටිය හැකිය. එහෙත් ඔහු ඒ සියලු දෙය දකින්නේ ආත්මවාදී රාමුවක කොටු වී සිට ය.
- * නිවන යනු පෘථග්ඡනයාට අමුතු දෙයක් නොවේ. ඔහු බාගෙ වීට නිවන ගැන අසා ඇත. ඔහුට අවශ්‍ය නිවන් දකින්නටයි. නිවන වෙත ළඟා වන්නටයි. නිවන තමාගේ දෙයක් බවට කරගන්නටයි. පෘථග්ඡනයා නිවන ද ආත්මවාදයේ සිටම දකියි.

මූල පරියාය සූත්‍රයේ එන කරුණු අනුව එක දෙයක් අතිශයින් පැහැදිලිය. බුදුන් දැක නිවන් දකින්නට බලා සිටින අපේ බෞද්ධයන් සියලු දෙනා පෘථග්ඡනයෝ වෙති. මන්දයත් නිවන දැකගත හැකි - ළඟා කර ගත හැකි - තමාගේ කරගත හැකි දෙයක් නොවන බැවිනි.

පෘථග්ඡනයා ලෝකය වැරදි ලෙස දකිනුයේ වැරදි ලෙස වටහා ගනුයේ සංකල්ප මැවීම නිසාය. සංකල්ප මැවීමට හේතුව 'සක්කාය දිට්ඨියයි.' සක්කාය දිට්ඨිය යනු කුමක්ද...? පෘථග්ඡනයා විෂයෙහි ක්‍රියාත්මක වන සක්කාය දිට්ඨිය මජ්ඣිම නිකායේ චූල වේදල්ල සූත්‍රයෙහි මනාව විස්තර කර ඇති සැටි මෙසේ ය.

“සක්කාය දිට්ඨිය ඇති වනුයේ කෙසේ ද...?”

“ආර්යයන් නොදක්නා, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි නොහික්මුණු අවියන් පෘථග්ඡනයා විෂයෙහි සක්කාය දිට්ඨිය ඇති වේ.

- * ඔහු රූපය ආත්මය කොට දකියි.
- * (නැතහොත්) ආත්මය රූපවත් කොට දකියි.
- * (නැතහොත්) ආත්මයේ රූපය පිහිටි බව දකියි.

මෙලෙස රූප, වේදනා (වින්දනය), සංඥා (හඳුනා ගැනීම), සංඛාර (සකස්වීම), විඤ්ඤාණ (දැනීම) යන දේ.

- i. ආත්මය කොට දකියි.
- ii. (නැතහොත්) ආත්මයේ ඒ අංගය ඇති බව දකියි.
- iii. (නැතහොත්) ආත්මය තුළ ඒ ගුණය පිහිටි බව දකියි.

පෘථග්ඡනයා සත්ත්ව - පුද්ගල - ආත්ම ලෙස සංකල්ප මවනුයේ මෙලෙස සක්කාය දිට්ඨියෙන් කිලිටි වූ සිත විසින් නොමග යැවීම හේතු කොටගෙන ය.

රූප - වේදනා - සංඥා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය තුළ ආත්මය නොපිහිටි බව දැන ගැනීමෙන් සත්ත්ව - පුද්ගල - ආත්ම සහ ත්‍රිවිධ සංකල්ප මැවීම අවසන් වේ. එයින්ම ඔහු සක්කාය දෘෂ්ඨියෙන් මිදෙයි.

සියලු පෘථග්ඡනයෝ සිතෙන් රෝගී වූවෝ වෙති. ඔවුන්ගේ සිතෙහි පවත්නා බලගතුම රෝගයට හේතුව පෙරකී සක්කාය දිට්ඨියයි. සක්කාය දිට්ඨියෙන් යුතුව වැරැදි ආකල්ප දරමින් සංකල්ප මවමින් විවිධ අවශ්‍යතා වෙත ලුහු බඳින පෘථග්ඡනයෝ උමතු වූවෝ ම වෙති. 'සබ්බේ පුපුඡ්ඡනා උම්මත්තකා - සියලු පෘථග්ඡනයෝ උමතු වූවෝ වෙති' යනුවෙන් ධර්මයෙහි සඳහන් වනුයේ එබැවිනි.

පෘථග්ඡනයෝ සිතෙන් රෝගී වූවෝ වෙති. පෘථග්ඡනයාගේ රෝගී සිතෙහි ස්වභාවය සැරියුත් රහතන් වහන්සේ විසින් මෙසේ විස්තර කර දී ඇත.

“පෘථග්ඡනයා සිතෙන් ලෙඩ වෙන්වේ කෙසේද....? ආර්යයන් නොදකින, ආර්ය ධර්මයෙහි අදක්‍ෂ, ආර්ය ධර්මයෙහි නොහික්මුණු නුගත් පෘථග්ඡනයා,

- i. රූපය ආත්මය යැයි සිතයි.
- ii. ආත්මය රූපවත් වේ යැයි සිතයි
- iii. ආත්මයේ රූපය පවතී යැයි සිතයි
- iv. රූපයේ ආත්මය පවතී යැයි සිතයි.
- v. රූපය මම වෙමි යැයි සිතයි

vi. මේ රූපය මගේ යයි සිතයි. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් රූපය අල්වා ගනියි.

මෙලෙස සිතෙන් අල්ලා ගෙන සිටින රූපය,

- i. ජරාවට පත් වේ.
- ii. මරණයට පත් වේ.
- iii. විපරිණාමයට පත් වේ.
- iv. රූපය වෙනස් වීමෙන් - පෙරළීමෙන් ඔහුට දුක්වේදනා උපදී.”
(නකුලපිතු සූත්‍රය)

මේ ආකාරයට රූප - වේදනා - සංඥා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන පංචස්කන්ධයම පෘථග්ජනයා සිතෙන් අල්ලාගෙන සිටියි. එහි වෙනස්වීම් - පෙරළීම් නිසා දුක් - වේදනා - උපායාස (වෙහෙස) උපදියි.

එනමුත්,

ආර්ය දක්නා, ආර්ය ධර්මයෙහි දක්ෂ, ආර්ය ධර්මයෙහි හික්මුණු උගත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා,

- i. රූපය ආත්මය ලෙස නොගනී.
- ii. ආත්මය රූපවත් ලෙස නොගනී
- iii. ආත්මයේ රූපය පවත්නා ලෙස නොගනී.
- iv. රූපයේ ආත්මය පවත්නා ලෙස නොගනී.
- v. රූපය මම යැයි නොගනී.
- vi. රූපය මගේ වේ යැයි නොගනී. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් රූපය අල්වා නොගනී.

සිතෙන් තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි ලෙස අල්ලා ගෙන සිටිය ද - නොසිටිය ද රූපය ජරා මරණයෙන් පෙරළෙයි. වෙනස් වෙයි. (රූපය තණ්හා දෘෂ්ටි ලෙස අල්ලා ගෙන නොසිටින බැවින්). ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට රූපය පෙරළීමෙන් වෙනස් වීමෙන් දුක් - දොම්නස් - උපායාස නොඋපදියි (නකුලපිතු සූත්‍රය).

මෙලෙසම රූප - වේදනා - සංඥා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන (ස්කන්ධ පංචකය) දේ වෙනස් වීමෙන් පරිණාමයට පත්වීමෙන් (එය තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි ලෙස අල්ලා නොගත්) ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට දුක් - දොම්නස් - උපායාස නූපදී (නකුලපිතු සුත්‍රයෙනි).

ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා සහ ශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා අතර වෙනස මෙයයි.

සටහන :

රූපය ගැන සක්කාය දෘෂ්ටිය හටගත හැකි ආකාර 06 ක් ඇති බව ඉහත විස්තරය අනුව පැහැදිලි ය. රූප වේදනා, සංඥා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පංචකය ගැන ම මෙලෙස සක්කාය දිට්ඨිය හටගනී. ඒ ආකාරයෙන් බලන කල සක්කාය දිට්ඨිය ඇතිවිය හැකි ආකාර තිහකි. කෙසේ නමුත් මුල කී සය ආකාරය වෙනුවට ආකාර 04 ක් පනවා ගතහොත් සක්කාය දිට්ඨිය ඇතිවෙන ආකාර ගණන $5 \times 4 = 20$ කි. මෙය විසි වැදෑරුම් සක්කාය දිට්ඨිය නම් වේ.

ආර්ය ශ්‍රාවකයාට දෘෂ්ටිය සර්ව ප්‍රකාරයෙන් ම හීනය. මෙයින් කියවෙනුයේ පෙර කී කිසිදු ආකාරයක සක්කාය දිට්ඨියක් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට නොමැති බවයි. ආර්ය ශ්‍රාවකයා කිසිවක් සත්ත්ව - පුද්ගල - ආත්ම ලෙස නොසලකයි. ඒ වෙනුවට ඔහු දකිනුයේ,

- i. නාම (සිත)
- ii. රූප (සිතට අරමුණු වන දේ)
- iii. විඤ්ඤාණ (දැකීම)

යන සත්තනියේ ගලායෑමක් ලෙස ය. නාම - රූප - විඤ්ඤාණ සත්තනියේ ගලා යාම තමා මෙතෙක් කල් සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්ම ලෙස වරදවා වටහා ගෙන සිටි බව ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට පැහැදිලිව අවබෝධ වෙයි.

පෘථග්ජනයකුගේ ජීවත් වීම අනතුරකි. දුකකි, මුළාවකි, බේදවාචකයකි. එය මෙලෙසින් තේරුම් ගත යුතුය.

අගක් මුලක් නොපෙනෙන සංසාරයේ උපත ලබා සිටින සත්ත්වයා ජාති - ජරා - ව්‍යාධි - මරණා දී දුකට නැවත නැවතත් පත්වෙමින් ඉපිද මිය යයි. සසර කෙතෙක් දිගු ද යත් ඊට ආරම්භයක් හෝ අවසානයක් පැනවිය නොහැකිය. ලොව්තුරා බුදුවරයකුට පවා සසර අසවල් දින ඇඳගුණි. අසවල් දින සසර අවසන් වෙයි කියා කිව නොහැකිය. සත්ත්වයන්ගේ කර්ම බලය තිබෙනතෙක් ඔවුහු ඉපිද මැරෙති. යළි ඉපදෙති. උපදින සත්ත්වයෝ පුණ්‍ය, අපුණ්‍ය, ආනෙඤ්ඤ, (පින්, පව්, ධ්‍යාන) යන කර්ම රැස්කර නැවත නැවතත් සසර දිගු කර ගනිති. එක කර්මයක් නිසා කල්ප ගණනක් විපාක විදින්නට තරම් කර්ම රැස්වේ යැයි අභිධම්ම ග්‍රන්ථවල කියවේ. සත්ත්වයකු රැස් කර ගත් කර්මය විපාක දී මිස අවසන් නොවේ මැයි සුත්‍ර පිටකයේ දැක්වේ. එබැවින් කර්මය විපාක දී අවසන් වනතුරු සත්ත්වයාට නැවත නැවතත් ඉපිද භවයේ සැරිසරන්නට සිදු වේ.

තෘෂ්ණාව විසින් ද සත්ත්වයා සසරෙහි ඇදගෙන යනු ලැබේ. සත්ත්වයා තෘෂ්ණා - දෘෂ්ටි දූලෙහි බැඳී සිටින බැවින් ඔහුට ත්‍රිවිධ ආකාරයක තෘෂ්ණාවන් පහළ වේ.

- i. කාම තෘෂ්ණා : කම් සැප විඳීමේ කැමැත්ත
- ii. භව තෘෂ්ණා : නැවත නැවතත් ඉපදීමේ කැමැත්ත
- iii. විභව තෘෂ්ණා : භවයෙන් වෙන් වී අමරණීය බවට පත්වීමේ කැමැත්ත

මේ ආකාරයට හටගන්නා වූ ත්‍රිවිධාකාර තෘෂ්ණාවන් සත්ත්වයාගේ චිත්ත සන්තානය තුළ රැස් වේ. ඒ බව මහා සතිපට්ඨාන සුත්‍රයෙහි දැක්වෙනුයේ මෙලෙසිනි.

"රූපං ලෝකේ පියරූපං - සාතරූපං එත්තේසා තෘෂ්ණා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති - එත්ත නිව්සමානා නිව්සති"

"යම් රූපයක් ප්‍රිය වූ - මධුර වූ ස්වභාවය ඇති බව හැඟෙන කල්හි (ඒ රූපය ආශ්‍රිත වූ) තෘෂ්ණාව උපදියි. ඒ තෘෂ්ණාව (චිත්ත සන්තානයෙහි) පැලපදියම්ව පවතියි."

මේ ආකාරයට රූප - ශබ්ද - ගන්ධ - රස ස්පර්ශ - ධම්ම (ධර්මතා) යන සෑම සංස්කාර ධර්මයක් ගැනම තෘෂ්ණාව පහළ වෙයි. යමක් ගැන තෘෂ්ණාව පහළ වීමෙන් ඒ දෙය නැවත නැවතත් සේවනය කිරීමට මතු ඉපදීමේ ශක්තියක් පහළ වන බව මහායාන ආචාර්යවරු කියති. මෙය හව වාසනාව ලෙස හඳුන්වා දී ඇත. මේ මහායාන ඉගැන්වීම් සූත්‍ර පිටකයේ එන පටිච්ඡ සමුප්පාද ධර්මය සමඟ හරියටම පැහෙයි. පටිච්ච සමුප්පාද කියැවෙන පරිදි,

- i. තෘෂ්ණාව නිසා උපාදානය හටගනියි.
- ii. උපාදාන නිසා භවය හටගනියි.
- iii. භවය නිසා උපත (ජාති) හටගනියි.

එබැවින් යම් අරමුණක් නිසා තෘෂ්ණාවක් හටගන්නේ නම් ඒ අරමුණ නැවත නැවත සේවනය කිරීමේ ඇලීමක් ඒ අරමුණ කෙරෙහි හටගනී. මෙය උපාදාන නම් වේ. මියයන සත්ත්වයා මතු භවයක උපදිනුයේ කර්මය, තෘෂ්ණාව හා විඤ්ඤාණය (දැනීම) එකිනෙක උපාදාන කරගෙන සිටින බැවිනි.

පෘථග්ජනයාට සසර බියකරුය. මේ බියකරු වූ සසරෙහි දිග පළල අටුවාවන්හි දක්වා ඇත්තේ මෙලෙස ය.

- * සත්ත්වයා එක කල්පයක් තුළ උපදින වාරයක් පාසා ඔහුගේ ඇටකටු එකතු කළහොත් එය මහා කන්දක් තරමට උස් වේ.
- * කල්පයක් කෙතෙක් දිගු ද යන්න මෙසේ පැහැදිලි කර දී ඇත.
 - i. යොදුනක් දිග, යොදුනක් පළල, යොදුනක් උස් මහා ගල් පර්වතයක් වෙයි.
 - ii. එක් පුරුෂයකු වසර 100 කට වරක් පැමිණ සිනිඳු සඵවකින් ඒ මහා පර්වතය වරක් පිසදමයි.
 - iii. අවුරුදු 100 කට වරක් සිඳුකරන ක්‍රියාවෙන් පර්වතය ගෙවී නිමවන නමුදු කල්පය ගෙවී නිම නොවේ. කල්පයක් එතරම් දිගුය.

* තෙරක් නොපෙනෙන මේ සංසාරය තුළ ඔබ ද මම ද අනේක වාරයක් එළවන්, ගවයන් ආදී සතුන්ව හිස්ගැසුම් කා මියගොස් ඇත. එලෙස හිස්ගැසුම් කා මියයන කල්හි ගලායන රුධිරය එකතු කළහොත් එය සජ්ත මහා සමුදුරෙහි ඇති ජලයට වඩා වැඩි වනු මිසක අඩු නොවේ.

* සක්විති රජ පදවිය ඉතා දුර්වලභය. සක්විති රජු මුළුලොවම පාලනය කරයි. තෙරක් නොපෙනෙන සංසාරය තුළ සෑම කෙනෙක් ම කවදා හෝ සක්විති රජ කම් කර ඇත.

* තෙරක් නොපෙනෙන සංසාරය තුළ ඔබ හා මා නොඉපදුණු ස්ථාන වනුයේ සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලෝක 05 පමණි. අප හැමදෙනාම කවර හෝ කාල වකවානුවක අනෙක් සෑම ලෝකයකම ඉපිද සිට ඇත. අපි සෑම නිරයකම දුක් විඳ පුරුදු අය වෙමු. සෑම දෙවිලොවකම සැප විඳ ඇති අය වෙමු. තෙරක් නොපෙනෙන සංසාරයේ අප නොවිඳි දුකක් හෝ නොලැබූ කම් සැපයක් නැත.

* තෙරක් නොපෙනෙන සංසාරයේ අපි සෑමදෙනම කාගේ කාගේ හෝ මව්පියන් - දරුවන්ව ඉපිද ඇත. අපගේ මව්පියන් ලෙස නොසිටි කෙනකු හෝ අපගේ දරුවන්ව නොසිටි කෙනකු සොයාගත නොහැකිය.

* බුදුවරයකු ලොව පහළ වීම ලොව ඇති අසිරිමත් සිදුවීමයි. එමෙන්ම අතිශය දුර්ලභ සිදුවීමයි. සමහර කාලවල කල්ප 30 ක් තරම් කාලයක් එකදිගට බුදුවරුන් පහළ නොවේ. එසේ තිබිය දී අප මහා බෝසතාණන් වහන්සේ අනන්ත සසර තුළ දී බුදුවරුන් පන් ලක්ෂයක් වහන්සේලා දෑක තිබුණි.

සංසාරයේ දිග, පළල පෙන්වීමට තවත් උපමා අවශ්‍ය නැත. සසර දිගුය. ඉතාම දිගුය. බියකරුය. අවිනිශ්චිතය. අප්‍රසන්නය.

ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට අර්හත් ඵලයට පැමිණෙන තෙක්ම සසරෙහි රැඳී සිටීමට සිදු වේ. එනමුත් ශ්‍රැතවත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා එක

පිම්මකින් දිගු පියවරක් පැන ඇත. ඔහු මතු නූපදිය යුතු නොපැතිය යුතු තැන්වන.

- i. නිරය
- ii. තිරිසන් ලෝකය
- iii. ප්‍රේත විෂය
- iv. දුර්ගති විනිපාත අසුර භූමිය යන ස්ථාන 04 ඉක්මවයි.

ඊට හේතු මෙසේය. මෙකී අපාය භූමි 04 හි උපත ලැබීමට සිදුවනුයේ දෘෂ්ටි - සම්ප්‍රයුක්ත කර්මයන්හි බලය නිසාය. ශ්‍රැතවත් මාර්ගඵලලාභී ආර්ය ශ්‍රාවකයාට දෘෂ්ටිය සර්ව ප්‍රකාරයෙන්ම ප්‍රහීණය. එබැවින් ඔහු පෙර කී අපාය ස්ථාන 04 හි උපත ලැබීමේ අනතුරෙන් මිදෙයි. ඒ අභිධර්ම ක්‍රමයට කළ පැහැදිලි කිරීමකි. සූත්‍ර පිටක ක්‍රමයට ඒ කරුණ මෙසේ පැහැදිලි කළ යුතුය. සත්ත්වයා එක් එක් භූමියන්හි උපත ලබනුයේ ඒ ඒ භූමීන්හි උපත ලැබීමට හේතුවන සංසාර බැමි සංයෝජන ධර්ම නිසාය. නිරය, තිරිසන් ලෝකය, ප්‍රේත විෂය, දුර්ගති විනිපාත අසුර භූමිය යන අපාය භූමි 04 උපත ලැබීමට සිදුවනුයේ,

- i. සක්කාය දිට්ඨි
- ii. විචිකිච්ඡා (බුද්ධාදී අට තැන ගැන සැකය)
- iii. සීලබ්බත පරාමාස (වෘත සමාදානය පිළිබඳ විශ්වාස කිරීම)

යන සංසාර බැමි 03 නිසාය. මාර්ගඵල ලාභියකු තුළ මෙකී සංයෝජන ධර්ම 3 ම නැත. එබැවින් ඔහු කිසිදින නැවත (පෙරකී) අපාය භූමි 04 ට එක් නොවෙයි.

අපායෙහි වරක් උපන් සත්ත්වයන් නැවත නැවතත් අපායෙහිම උපදින ස්වභාවයක් ඇතැයි බුදුහු කියති. අපායෙන් නික්මුණු අය ද ඉන් අනතුරුව ඔසුපත් නිරයන්හි තවකල් දුක්විඳිති. එලෙස දුක් විඳි අය ද බොහෝ විට නැවත ප්‍රේතයන්ව දුක්විඳිති. අපායෙහි

සිට මෙලොවට පැමිණි අය විරූපිව, අවලක්ෂණව, දුෂ්ටව, දුගීව, රෝගීව උපදිති. අපායෙහි පිං කිරීමට ඉඩක් නැත. සිත පහදවා ගැනීමට ක්‍රමයක් අපාගත සත්ත්වයන්ට නැත. එබැවින් නැවත නැවතත් උපත ලැබීමේ ස්වභාවය ඇති අපාය දුක අදින් අවසන් කරගත යුතුයැයි තරයේ අදිටන් කරගත යුතුම ය.

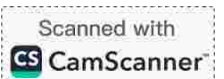
බුදු කෙනකු ලොව පහළ වීම දුර්ලභ කාරණයකි. මිනිසුන්ට ලොව ඉපදීම ද දුලබ කරුණකි. මිනිසත් බව ලැබ බුද්ධිමතකුව ඉපදීම ද දුර්ලභ කරුණකි. බුද්ධිමතුවට පමණක් විෂය වන බුදු බණ කත වැකීම ද එවන්ම දුර්ලභ කරුණකි. අද ඒ සියලු සම්පත් ඔබ කෙරෙහි විද්‍යමානය. එනම්, ඤාණ සම්පත්තිය නම් වූ දුබල වාසනාව ඔබ වෙත ලැබී ඇත.

එබැවින් තව තවත් කල්දමා නොසිට අද ම ආර්ය මාර්ගය පිරීම ආරම්භ කළ යුතුය.

බුද්ධ කාලයෙහි මහාධන නම් සිටු කෙනෙක් ජීවත් විය. ඔහු එරට සිටි ලොකුම ධනපතියා විය. ඔහුගේ පුත්‍රයා රහත්වීමට තරම් පින තිබූ අයෙකි. එහෙත් ඔහු තම සියලු ධනය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් විය පැහැදුම් කර අවසන හිඟමනට වැටුණේය. මහා ධන සිටුපුත්‍රයා වයස්ගතව තම ඇඹිණිය සමඟ මහ මග යදිනු දුටු බුදුහු මෙවැනි විස්තරයක් කීහ.

ධනෝපායනයට මෙන්ම ආර්ය මාර්ගය පිරීමට ද වහ වහා කරුණු සම්පාදනය කළ යුතුය.

- i. ළාබාල වියේ දී මහණදම් පිරීම ඇරඹුවේ නම් මහාධන සිටු පුත්‍රයාට රහත්වීමට තරම් පින තිබුණි.
- ii. තරුණ වියේ දී මහණ දම් පිරීම ඇරඹුවේ නම් ඔහුට අනාගාමී වීමට හැකියාව තිබුණි.
- iii. මැදිවියේ දී මහණ දම් පිරීම ඇරඹුවේ නම් ඔහුට සකාදාගාමී වීමට තරම් පින තිබුණි.

iv. වැඩිහිටි විශේෂ දී මහණ දම් පිරීම ඇරඹුවේ නම් ඔහුට සෝවාන් විමට තරම් පින තිබුණි.

මහණ දම් පිරීමට - ප්‍රතිපත්ති පිරීමට - ආර්ය මාර්ගය පිරීමට වයසට යනතුරු කල්බලා නොසිටිය යුතුය. වයසට යත්ම සිතෙහි කර්මණ්‍ය භාවය අඩු වේ. මතය අඩු වේ. අලුත් දේ වටහා ගැනීමට නොහැකි වේ. කායික වේදනා නිසා මානසික ඒකාග්‍රතාව දියුණු නොවේ. එබැවින් තරුණ හෝ ළාබාල විශේෂ දී හැකිතාක් උත්සාහ කොට ආර්යාඡ්ටාංගික මාර්ගය සම්පූර්ණ කිරීමට වැඩ කටයුතු කළ යුතුය.

ප්‍රමාද වීම පසුතැවිලි වීමට හේතු වේ. ප්‍රමාදය යනු මරණය හැඳින්වීමට යෙදෙන පර්යාය වදනකි (පමාදෝ මච්චනෝ පදං).

31. සතරමග සතරඵල

සත්‍යාවබෝධය පිළිබඳ බෞද්ධ ප්‍රතිපදාව පැහැදිලි පියවර 08 කින් යුක්තය. එබැවින් සෙසු ආගම්වල දැක්වෙන විමුක්ති ප්‍රතිපදාවන්ට වඩා එය විශ්වසනීයය. තමාටම තමාගේ ගමන්මගෙහි තමා ගෙවා ඇති දුර ප්‍රමාණය දැනගත හැකි බැවින් බෞද්ධ ආර්ය ප්‍රතිපදාව වඩන පුද්ගලයාගේ සිත තුළ ඇති සැක - බය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දුරුවී යයි.

බෞද්ධ ආර්ය ප්‍රතිපදාවෙහි මාර්ග සතරකි. ඒ මාර්ග සතරට අනුරූපව ඵල සතරකි. මාර්ග සතර ද ඵල සතර ද අනුපිළිවෙළින් ගත් කල මෙසේ ය.

- i. සෝවාන් මාර්ගය
- ii. සෝවාන් ඵලය
- iii. සකෘදගාමී මාර්ගය
- iv. සකෘදගාමී ඵලය
- v. අනාගාමී මාර්ගය
- vi. අනාගාමී ඵලය
- vii. අර්හත් මාර්ගය
- viii. අර්හත් ඵලය

සතර මහ සතරඵල ගැන බෞද්ධයන් අතර වැරදි විශ්වාස පවතී. මාර්ග ඵල ලැබීම ඉතා අපහසු දෙයක් බව සමහර යෝගාවචරයෝ කල්පනා කරති. එය එසේ නොවේ.

බුදුන් කල මාර්ගඵල ලැබුවේ අප වැනි අයම ය. ඔවුහු නිවැරදිව ධර්මය ඉගෙන නිවැරදි ප්‍රතිපදාවට බැස සසරෙන් එතෙර වූහ. අද ද නිවැරදි ධර්මය ද ධර්ම මාර්ගය ද විද්‍යමානය. එබැවින් අකාලික වූ ධර්ම මාර්ගයේ බැස සසරෙන් එතෙර වීමට බාධකයක් පෙනෙන්නට නැත.

සෝවාන් වීම ඉතා පහසු දෙයක් බව සංයුක්ත නිකායේ සෝතාපත්ත සංයුක්තයට අයත් සාලෙය්‍යක සූත්‍රයේ ද තවත් සූත්‍ර රැසක ද දක්වා ඇත. එසේ තිබිය දී සෝවාන් වීම අපහසු දෙයක් හැටියට පෙන්වා දුන්නේ විශුද්ධි මාර්ග කතුවරයා විසිනි. ඔහු හිස වටේ අත දා කන අල්ලන්නාක් මෙන් ඉතා දීර්ඝ සෝවාන් වීමේ ප්‍රතිපදාවක් පෙන්වා දුන්නේ ය. එහෙත් විශුද්ධි මාර්ගයේ සඳහන් ආකාරයේ සෝවාන් මාර්ගයක් සූත්‍ර පිටකයේ කිසිම තැනක නැත.

එහෙත් අනාගාමී මාර්ගය, අනාගාමී ඵලය හා අර්හත් මාර්ගය අනෙකුත් මාර්ග ඵලයන්ට වඩා අපහසුවෙන් පිරීමට සිදුවන බව සූත්‍ර පිටකයේ සඳහන් ය. ඒ කරුණට කිසිවෙක් කරදර විය යුතු නොවේ. ඊට හේතු සූත්‍ර පිටකයේ ද අභිධර්ම පිටකයේ පුද්ගල පඤ්ඤාප්ති ප්‍රකරණයේ ද පැහැදිලි කර දී ඇත.

සෝවාන් මාර්ගය, සකෘදාගාමී මාර්ගය, අනාගාමී මාර්ගය, අර්හත් මාර්ගය යන මාර්ග 04 ට පිවිසි පුද්ගලයෝ "ධීත කප්ප" නම් වෙති. මෙකී මාර්ග 04 න් එකකට පිවිසි කවරකුට වුවද කිසියම් අන්තරායකාරී ධර්මයක බලපෑමක් නොවී නම් ඒකාන්ත වශයෙන්ම මාර්ගඵලයට පැමිණීම සිදු වේ. එය නියතයකි.

යමෙක් කල්ප විනාශයට ආසන්නව තිබිය දී කිසියම් මාර්ගඵලයකට පැමිණීමට උත්සාහ කරයි ද ඔහු මාර්ග ඵලයට පැමිණෙන තෙක් කල්ප විනාශය සිදු නොවේ. ආර්ය මාර්ගය පුරන පුද්ගලයා ධීත කප්ප වශයෙන් හැඳින්වෙනුයේ එබැවිනි. මෙලොව සිටින පිරිස් යම්තාක් කල් මාර්ග ඵලවලට පැමිණීමට උත්සාහ දරන්නේ ද එතෙක් ලෝක විනාශය නම් සිදු නොවේ. එබැවින් ලෝක විනාශය වළකනු කැමති පිංවත් පිරිස් නොනවත්වාම මාර්ගඵල ලබාගැනීමෙහි වෙහෙසිය යුතුය.

ආර්ය මාර්ගයෙහි යමකු සිටිනුයේ විත්තක්‍ෂණයන් තරම් සුළු කාල සීමාවකි යන්න මෙරට ලියැවුණු සමහර ධර්ම ග්‍රන්ථයන්හි සඳහන්ය. එය කරුණු කාරණා හරි හැටි සොයා නොබලා ඉදිරිපත් කළ වැරදි මතයකි. මන්දයත් යමකු ආර්ය මාර්ගයේ

එක් විත්තකෂණයක් සිටිය නම් ආර්යයන් 8 දෙනකු නැත. එවිට සිටිනුයේ මාර්ගඵලවලට හැකි ආර්යයන් 04 දෙනා පමණි. කෙසේ නමුත් සූත්‍ර ධර්මයන්හි ආර්යයන් 8 දෙනකු ගැන සඳහන් කර ඇති බව සැලකිල්ලට ගත යුතු ය. දැකිය යුතු, වැඳිය යුතු, දන් දීමට සුදුසු අය අතර ආර්යයන් 8 දෙනා ම වෙති. දක්ෂිණ විභංග සූත්‍රයේ ඒ කරුණු දක්වෙනුයේ මෙසේ ය.

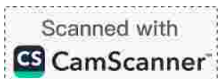
* බුදු සසුනෙන් බැහැර කාමරාග යටපත් කළ කෙනකුට දෙන දානයේ ආනිසංස කෝටි ලක්ෂයක් යැයි සිතමු.

* සෝවාන් මගට පිළිපත් අයට දෙන දානය ඊට වඩා උසස්ය.

* සෝවාන් ඵලයට පැමිණි පුද්ගලයාට දෙන දානය සෝවාන් මගට පැමිණි අයට දෙන දානයට වඩා උසස්ය. මේ ආකාරයට ආර්ය මාර්ගයට පැමිණි පුද්ගලයකු සිටින බවත් යමකු ආර්ය මාර්ගයේ සැලකිය යුතු කාලයක් සිටින බවත් තේරුම් ගත යුතුය.

ආර්ය මාර්ගය වැඩී යෑමෙන් අනතුරුව 'මාර්ග විත්තය' උදා වේ. මාර්ග විත්තය පවතිනුයේ මොහොතක් පමණි. ඒ ඒ මාර්ගඵලයට අදාළව කෙලෙසුන් සහ සංයෝජන ධර්ම නැසී යනුයේ මාර්ග විත්තයේ ඉපදීමෙනි. ඒ සම්බන්ධ විස්තර මෙසේය.

- i. සෝවාන් මාර්ග විත්තයෙන් සක්කාය දිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බත පරාමාස යන සංයෝජන ධර්ම (සංසාර බැඹි) නැසී යයි.
- ii. සකෘදගාමී මාර්ග විත්තයෙන් ඕළාරික කාමාරගය හා ඕළාරික පටිසය පහ වේ.
- iii. අනාගාමී මාර්ග විත්තයෙන් සියලු ඕරම්භාගිය සංයෝජන ධර්ම පහ වේ.
- iv. අර්හත් මාර්ග විත්තයෙන් සංයෝජන ධර්ම ඇතුළු සියලු කෙලෙසුන් පහවෙයි.

මාර්ග චිත්තය පහළ වීම පිළිබඳ කථාව අභිධර්මයෙහි මෙන් ම සූත්‍ර පිටකයෙහි ද දැක්වෙන බව සැලකිල්ලට ගත යුතු ය. මෙහි දී සංසාර බැමි හෙවත් සංයෝජන ධර්ම කොටස් දෙකකට බෙදෙන බව සැලකිය යුතුය. සත්ත්වයා සතර අපායෙහි ද මිනිස් ලොව ද කබලිංකාභාර (කැබැලි ආකාර) වළඳන දෙවියන් අතර ද උපදිනුයේ ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්මවල බලපෑමෙනි. ඒ ඒ ලෝකයට සත්ත්වයා යොමු කරනුයේ අදාළ සංයෝජන ධර්ම ඇති නම් පමණි. උදාහරණයක් ලෙස අනාගාමියා සලකමු. ඔහුට කබලිංකාභාර වළඳන දෙවියන් අතර හෝ මිනිසුන් අතර හෝ අපාගත සතුන් අතර උපදින සංයෝජන ධර්ම ඉතිරි ව නැත. එබැවින් අනාගාමියාගේ ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම සියල්ල නැසී ගියේ ය. ඔහු තවත් කාම ලෝකයට හෝ පහළ බ්‍රහ්ම තලවලට නොඑයි. 'ඕරම්භාගීය සංයෝජන' යන්නෙහි තේරුම ද 'පහළ තලයන්හි ඉපදීමට හේතුවන සංසාර බැමි' යන්නයි. උද්ධමභාගීය සංයෝජන බැමි නිසා ඉහළ ලෝක තලයන් වන සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලෝක උපත සිදු වේ.

ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම 05 කි.

- i. සක්කාය දිට්ඨි (ආත්ම දෘෂ්ටිය)
- ii. විචිකිච්ඡා (ආර්ය මාර්ගය පිළිබඳ සැකය)
- iii. සීලබ්බත පරාමාස (වෘත සමාදානය පිළිබඳ වැරදි විශ්වාස)
- iv. කාමරාග
- v. පට්ඨස

යනු පහත තලයන්හි උපත ලැබීමට හේතුවන ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්මයන්ය.

- vi. රූපරාග (රූපී උපතක් ලැබීමට ඇති කැමැත්ත)
- vii. අරූපරාග (අරූපී උපතක් ලැබීමට ඇති කැමැත්ත)
- viii. මාන (මමත්වය)

ix. උද්ධවිෂ් (සිත විසිරියෑම)

x. අවිද්‍යා (චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳ අනවබෝධය)

යන කරුණු උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම වේ.

සමාධිය හා ප්‍රඥාව සසඳන සමහරු මාර්ග ඵලවලට වඩා සමාධියට පක්ෂව කරුණු කියති. දීඝ නිකායේ මහාලී සුත්‍රයෙහි දී බුදුහු මාර්ගඵලවල වැදගත්කම ගැන මෙසේ කියති.

i. සංයෝජන තුනක් නැති කිරීමෙන් සෝවාන් ඵලය ලැබේ. සෝවාන් ඵලය ලද පුද්ගලයා අපායට යෑමට නොසුදුස්සෙකි. හේ නියත වශයෙන් ම යම් දිනක සම්බෝධියට පැමිණෙයි. එබැවින් සෝවාන් වීම (ලෝකික) සමාධීන්ට වඩා උසස් ය.

ii. සංයෝජන තුනක් නසා සංයෝජන දෙකක් තුනී කිරීමෙන් සකෘදාගාමී ඵලය ලැබේ. සකෘදාගාමියා තව එක් වරක් පමණක් මෙලොවට පැමිණෙයි. සකෘදාගාමී ඵලයට පැමිණීම (ලෝකික) සමාධීන්ට වඩා උසස්ය.

iii. කාම භවයට අයත් සංයෝජන 05 සම්පූර්ණයෙන් නැසීමෙන් අනාගාමී ඵලය ලැබේ. අනාගාමියා මරණින් මතු සුද්ධා-වාස බලලොව උපදීයි. හේ එහිම පිරිනිවීමට පත්වෙයි. යළි මෙලොවට නොඑයි. එය ද (ලෝකික) සමාධීන්ට වඩා උසස් ය.

iv. සියලු ආශ්‍රව නැසීමෙන් කරුණු දෙකක් ඉටු වේ.

* අර්හත්ඵල සමාධිය ලැබේ.

* අර්හත්ඵල ප්‍රඥාව ලැබේ.

මෙය සෙසු සමාධීන්ට වඩා උසස් ය. උතුම් ය.

32. මාර්ගඵලලාභීහු

සෝවාන්, සකෘදාගාමී, අනාගාමී, අරහත් යන මාර්ග 04 කින් ද ඊට අනුරූප වූ මාර්ගඵල 04 කින් ද බෞද්ධයාගේ නිවන් මග සමන්විත වේ. මෙයින් සෝවාන් මාර්ගයේ සිටින්නා හැර අන් සියලු දෙනා මාර්ගඵලලාභීහු වෙති. සෑම මාර්ගඵලලාභියකුම ජීවිතය ගැන නිවැරදි දෘෂ්ටියක් ලබති. එබැවින් ඔවුහු 'දිට්ඨි සම්පන්න' පුද්ගලයෝ වෙති.

මෙවැනි දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයන් දස දෙනකු ගැන අංගුත්තර නිකායේ නිට්ඨංගත සූත්‍රයේ දැක්වේ. දිට්ඨි සම්පන්න පුද්ගලයන්ගෙන් පස් දෙනෙක් මෙලොව දී ම සසර දුක කෙළවර කරති. ඉතිරි පස් දෙනා මෙලොව හැර දමා සසර දුක කෙළවර කරති (මෙම සූත්‍රයේ මෙලොව යන අර්ථය දී ඇත්තේ සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලෝක හැර ඉතිරි සුගති භූමීන්ය).

මෙලොව දී නිෂ්ඨාවට පැමිණෙන පස්දෙනා මෙසේ ය.

i. සත්තාබ්බතපරම ii. කොලංකොල iii. ඒක බීජ iv. සකෘදාගාමී v. රහත්	}	සෝවාන් මාර්ගඵලලාභීහු

මෙලොව හැර සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලෝකවල දී නිෂ්ඨාවට පත්වන පස්දෙනා මෙසේ ය.

i. අන්තරාපරිනිබ්බාසි ii. උපභව්වපරිනිබ්බාසි iii. අසංඛාර පරිනිබ්බාසි iv. සසංඛාර පරිනිබ්බාසි v. උද්ධංසෝත අකනිට්ඨාගාමී	}	අනාගාමී

පටිසම්භිදා මාර්ගයේ 'ආනන්තරික සමාධි ඥාන' නම් කොටසෙහි මාර්ගඵලවලට පැමිණීම ගැන අතිශයින් වැදගත් කරුණු සමූහයක් ඇතුළත් ය.

- i. කාමයෙන් වෙන් වූ සිතෙහි එකඟ බව සමාධි නම් වේ.
- ii. එකී සමාධියේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස (අර්හත්) මාර්ග ඥානය උපදියි.
- iii. ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂය වනුයේ (අර්හත්) මාර්ග ඥානයෙනි.
- iv. පළමුව සමඵය උපදින අතර ඉන් අනතුරුව (මාර්ග) ඥානය උපදියි.
- v. මෙලෙස සමාධියෙහි පිරිසිදුකම හේතු කොටගෙන ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂය කිරීමේ ඥානය ලැබීම ආනන්තරික සමාධියෙහි ඥානය නම් වේ.

ඉන් අනතුරුව දැක්වෙන සූත්‍ර කොටසෙහි එක් එක් මාර්ග ඵලයන් ආශ්‍රව ක්‍ෂය වන අන්දම පියවරෙන් පියවර විස්තර කර ඇත.

01. ආශ්‍රව ධර්ම කොටස් 04 කි.

- * කාමාසව
- * භවාසව
- * දිට්ඨි ආසව
- * අවිජ්ජා ආසව ඒ කොටස් 04 යි.

සමහර තැන්හි කාම, භව, අවිද්‍යා වශයෙන් ආශ්‍රවයන් කොටස් 03 කට බෙදා ඇතත් මෙහි ආශ්‍රවයන් කොටස් 04 කට බෙදා දක්වා ඇත.

02. සෝවාන් මාර්ගයෙන් දිට්ඨි ආශ්‍රව, කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිජ්ජාශ්‍රව ක්‍ෂය වේ.

03. සකාදාගාමී මාර්ගයෙන් ඕලාරික කාම - භව - අවිජ්ජාශ්‍රව ක්‍ෂය වෙයි.

- 04. අනාගාමී මගින් ඉතිරි වූ කාම - භව - අවිජ්ජාශ්‍රව ක්‍ෂය වෙයි.
- 05. අර්හත් මාර්ගයෙන් භව - අවිජ්ජාශ්‍රව මුළුමනින්ම ක්‍ෂය වෙයි.

සටහන :

මෙම සූත්‍ර කොටසෙහි තරු ලකුණු යෙදූ කොටස් පැටලිලි සහගතය. එබැවින් අන්‍ය සූත්‍ර ධර්ම හා සසඳා බලා පහත සඳහන් පරිදි ආශ්‍රව ක්‍ෂය වීම නැවත සකස් කර පෙන්වීම සුදුසු ය.

- i. සෝවාන් මාර්ග ඥානයෙන් දිට්ඨි ආශ්‍රව ක්‍ෂය වෙයි.
- ii. සකාදාගාමී මාර්ග ඥානයෙන් ඕළාරික කාමාශ්‍රව ක්‍ෂය වෙයි (සකාදාගාමී මාර්ගයෙන් ඕළාරික කාමරාග හා ඕළාරික පටිස යන සංයෝජන ධර්ම කොටස් ක්‍ෂය වෙන බව දැන සිටීම වැදගත් ය).
- iii. අනාගාමී මාර්ග ඥානයෙන් ඉතිරි වූ කාමාශ්‍රව ද ඕළාරික භවාශ්‍රවය ද දුරුවෙයි (අනාගාමියා රළු ශරීරයකට නැවත නොපැමිණෙන බැවින් ඔහුගේ ඕළාරික භවාශ්‍රව ඉතිරි වී නොමැති බව පැහැදිලි ය. සකාදාගාමියා තවදුරටත් මෙලොවට ඒමට සුදුස්සකු බැවින් ඔහුගේ ඕළාරික භවාශ්‍රව තවදුරටත් ඉතිරිය).
- iv. අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන් භව ආශ්‍රව ද අවිද්‍යා ආශ්‍රව ද මුළුමනින්ම ක්‍ෂය වෙයි.

ආශ්‍රවයන් අනු පිළිවෙළින් ක්‍ෂය වී යෑම මේ ආකාරයට තේරුම් ගැනීම වඩාත් උචිත යැයි කල්පනා කළ හැකිය.

මාර්ග ඵලලාභීන්ගේ වෙනස්කම් ගැන දීර්ඝ විස්තරයක් මජ්ඣිම නිකායේ කීටාගිරි සූත්‍රයෙහි ඇතුළත් ය. කීටාගිරි සූත්‍රය අනුව (ආර්ය) පුද්ගලයෝ සත් දෙනෙක් වෙති. ඔවුන්ගේ බල - දුබලකම් කීටාගිරි සූත්‍රයේ මෙසේ විස්තර කර ඇත.

- i. උභතෝභාග විමුක්ත පුද්ගලයා

උභතෝභාග විමුක්ති පුද්ගලයා අර්හත්ඵලය ලැබුවෙකි.
උභතෝභාග විමුක්ති පුද්ගලයන්ගේ ලක්ෂණ මෙසේ ය.

- * රූපාවචර ධ්‍යාන ලබා ඇත.
- * අරූපාවචර ධ්‍යාන ද සිතෙන් ස්පර්ශ කර ඇත.
- * විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් ආශ්‍රව ක්‍ෂය කර ඇත.

ii. ප්‍රඥා විමුක්ත පුද්ගලයා

ප්‍රඥා විමුක්ත පුද්ගලයා ද අර්හත්ඵලය ලැබුවෙකි.

- * අරූපාවචර ධ්‍යාන ලබා නැත.
- * එනමුත් විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් ආශ්‍රව ක්‍ෂය කර ඇත.

iii. කාය සක්ඛි පුද්ගලයා

කාය සක්ඛි පුද්ගලයා නිවන ගැන කයින් සාක්ෂි දරන්නෙකි.
අනාගාමියකුට කාය සක්ඛි තත්ත්වයට පත් විය හැකි බව කාය සක්ඛි සූත්‍රයේ සඳහන් ය.

- * රූපාවචර ධ්‍යාන ලබා ඇත.
- * අරූපාවචර ධ්‍යාන සිතෙන් ස්පර්ශ කර ඇත.
- * ඇතැම් ආශ්‍රව ක්‍ෂය කර ඇත.

කාය සක්ඛි සූත්‍රය අනුව කාය සක්ඛි තත්ත්වයට පැමිණි මාර්ගඵලලාභියාට නිරෝධ සමාපත්තියට පැමිණීමට හැකියාව ඇත.

iv. දිට්ඨස්පත්ත පුද්ගලයා

මොහු නොරහත් මාර්ගඵලලාභියෙකි.

- * අරූපාවචර ධ්‍යාන නොලද්දෙකි.
- * තථාගත ධර්මය නුවණින් දැන ඇතැම් ආශ්‍රව ක්‍ෂය කර ඇත.

v. සද්ධා විමුක්ත පුද්ගලයා

මොහු නොරහත් මාර්ගඵලලාභියෙකි.

- * අරූපාවචර ධ්‍යාන නොලද්දෙකි.
- * තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇති අධික ශ්‍රද්ධාව නිසාම ඇතැම් ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂය කළ පුද්ගලයෙකි.

vi. ධම්මානුසාරී පුද්ගලයා

මොහු මාර්ගඵලවලට නොපැමිණි ආර්යයෙකි.

- * අරූපාවචර ධ්‍යාන නොලද්දෙකි.
- * කථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මය නුවණින් දැනගත් අයෙකි.
- * ශ්‍රද්ධා, චීරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඇත්තෙකි.

vii. සද්ධානුසාරී පුද්ගලයා

මොහු මාර්ගඵලවලට නොපැමිණි ආර්යයෙකි.

- * අරූපාවචර ධ්‍යාන නොලද්දෙකි.
- * තථාගතයන් වහන්සේ වෙත ශ්‍රද්ධාව ඇත්තෙකි.
- * ශ්‍රද්ධා, චීරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඇත්තෙකි.

පෙර කී උභතෝභාග විමුක්ත, ප්‍රඥා විමුක්ති යන පුද්ගලයන් දෙදෙනා විසින් නිවන ලබා ගැනීමට කළ යුතු තව කිසිවක් ඉතිරිව නැත. ඉතිරි පුද්ගලයින් පස් දෙනා ම මේ ආත්මයෙහි ම නිවන ලබා ගැනීමට අප්‍රමාදව කටයුතු සම්පාදනයෙහි යෙදිය යුතුය.

මෙම දීර්ඝ විස්තරයට අනතුරුව කීටාගිරි සූත්‍රයෙහි රහත්වීමේ ප්‍රතිපදාව ඉතා පැහැදිලිව විස්තර කර ඇත.

- i. රහත්වීම එක්වරම කළ යුත්තක් නොවේ.
- ii. අනුපූර්ව ක්‍රියා පිළිවෙතක් හා අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාවක් අනුගමනය කර රහත් විය යුතුය.

- iii. පළමුව ගුරුවරයකු වෙත ගොස් ධර්ම ශ්‍රවණය කළ යුතුය.
 - iv. ධර්මය සිතෙන් දරාගෙන අනිත්‍ය - දුක්ඛ - අනාත්ම ත්‍රිලක්ෂණ මෙනෙහි කළ යුතුය.
 - v. මාර්ගය ලැබීමට ප්‍රඥාව ලැබීමට උත්සාහ කළ යුතුය.
 - vi. ජීවිතය විනිවිද බැලිය යුතුය.
 - vii. ශ්‍රද්ධාව ඇතිව කටයුතු කළ යුතුය.
 - viii. අනතුරුව මාර්ගඵලලාභියකු විය යුතුය.
- ඉන් අනතුරුව අර්හත් ඵලය සඳහා වීර්ය කළ යුත්තේ මෙසේය.

"මාගේ සම් ඇට ඉතිරිවේවා...!

මස් වියළේවා...!

වීර්ය අත්‍යන්තරම විදසුන් වඩමි...!"

යනුවෙන් සිතා අභ්‍යාසය කළ යුතුය. මෙලෙස අභ්‍යාස කරන තැනැත්තා එක්කෝ රහත් වෙයි. නැතිනම් අනාගාමී වෙයි.

මාර්ගඵලලාභීන් හා මාර්ගඵල නොලද්දවුන් අතර පැහැදිලි වෙනසක් ඇත. ඒ වෙනස ඇත්තේ ඔවුන්ගේ පෙනුමෙනි. කතාබහේ හෝ ක්‍රියාකලාපයෙහි නොවේ. ඔවුන් සිතන ආකාරයෙහිය. එබැවින් යමෙකුගේ උපශාන්ත පෙනුම දැක ඔහු මාර්ගඵලලාභියකු ලෙස වරදවා නොසිතිය යුතුය. බුදුන් කල පවා මෙවැනි බරපතල නොමග යැම් සිදුවිය. සුනඛ ව්‍රතය පුරමින් ඉතා දුෂ්කර ජීවිතයක් ගත කළ කෝරබත්තිය තාපසයා දුටු සුනක්ඛත්ත නම් භික්ෂුව මේ නම් රහතන් වහන්සේ කෙනෙකැයි කියා රැවටුණේ ය. ඔහු රැවටුණේ ඔහුගේ පෙනුමට ය.

රහත් - නොරහත්, මාර්ගඵලලාභී - පෘථග්ජන වෙනස ඇත්තේ බාහිර පෙනුමෙහි නොවේ. වින්තන රටාවෙහිය. මජ්ඣිම නිකායේ මූලපරියාය සූත්‍රයෙහි මාර්ගඵලලාභීන් හා පෘථග්ජනයන් අතර සිතූම් පැතුම්වල වෙනස සවිස්තරව දක්වා ඇත. මූලපරියාය සූත්‍රයේ එන

පරිදි ආධ්‍යාත්මික දියුණුව පුද්ගල කොට්ඨාසයන් තුනකට බෙදිය හැකිය.

- i. පෘථග්ජනයා
- ii. සේධ ආර්ය පුද්ගලයා
- iii. රහතන් වහන්සේ

සේධආර්ය පුද්ගලයා ආර්ය මාර්ගයෙහි ශික්‍ෂාව ලබන බැවින් ඔහුට එනම ලැබී ඇත. නොරහන් වූ මාර්ගඵලලාභියකු හෝ මාර්ගයේ සිටින්නකු සේධ යන නමින් අදහස් වේ. රහතන් වහන්සේ අසේධ නම් වෙති. රහතන් වහන්සේ අසේධ නමින් හැඳින්වෙනුයේ ශික්‍ෂා මාර්ගය පුරා අවසන් කළ බැවිනි.

සමහර සූත්‍ර ධර්මවල නවසේධ යනුවෙන් තවත් ආර්ය පුද්ගලයකු ගැන විස්තර වේ. නවසේධ යනු මාර්ගඵලයකට නොපැමිණි ආර්යයෙකි. මාර්ගඵලයකට නොපැමිණි එකම ආර්යයා සෝවාන් මාර්ගයේ සිටින්නාය. එබැවින් සෝවාන් මාර්ගයේ සිටින්නා නවසේධ යන නම ලැබීමට සුදුස්සෙක් වෙයි.

ඉහත කී මූලපරියාය සූත්‍රයෙහි පෘථග්ජන - සේධ - අසේධ පුද්ගලයන් වෙන් කර හඳුනා ගන්නා ආකාරය ගැන විස්තර වනුයේ මෙසේ ය.

පෘථග්ජනයා

- i. ආර්යයන් දැකීමට නොයන්නෙකි.
- ii. ආර්ය ධර්මයට අදක්‍ෂයෙකි.
- iii. සත්පුරුෂයන් දැකීමට නොයන්නෙකි.
- iv. සත්පුරුෂ ධර්මයට අදක්‍ෂයෙකි.
- v. සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි නොහික්මුණෙකි.
- vi. අවියන් පුද්ගලයෙකි. (නූගතෙකි)
- vii. හේ පයවි (සන දේ) එලෙසම හැඳින් ගනී.

- viii. පයවිය වරදවා හඳුනා ගනී.
- ix. පයවියෙහි වැරදි සිතුවිලි උපදවාගනියි (උදාහරණ : මම කදිම ස්පර්ශයක් ලදිමි යන සිතුවිල්ල එවැන්නකි).
- x. පයවිය මාගේ යැයි සිතගනියි. මීට හේතුව ඔහුගේ අපරිණතකමයි.
- xi. මේ ආකාරයෙන් පයවි - ආපෝ - තෝපෝ - වායෝ යන සතර ගැන වැරදි වැටහීම් ගනියි.
- xii. දේව - බ්‍රහ්මාදී පිරිස් ගැන ද (ඔවුන් සදාකාලික යැයි කියන) වැරදි වැටහීම් ගනියි.
- xiii. දකින දේ, අසන දේ, ගැන දැනෙන දේ ගැන වැරදි සංකල්ප මවාගනී.
- xiv. සමානකම් අසමානකම් ගැන වැරදි වැටහීම් ගනියි.
- xv. නිවන ගැන පවා වැරදි වැටහීම් ගනියි. නිවන ගැන පවා මමත්වයෙන්ම සිතයි.

ඒ ආශ්‍රැතවත් (ධර්මය නොඇසූ) පෘථග්ජනයා සිතන පිළිවෙළයි. සේඛ හා අසේඛ පුද්ගලයෝ මෙවැනි වැරදි වැටහීම්වලින් තොර වෙති.

මාර්ගඵලලාභීහු 'මුනිවරු' ගණයට වැටෙති. එවැනි මුනිවරුන් 06 දෙනෙකු ගැන ධර්මයෙහි සඳහන් ය.

- 01. අගාරිය මුනි -
මාර්ගඵල ලබා නිවෙසෙහිම වෙසෙන අය
- 02. අනගාරික මුනි -
මාර්ගඵල ලැබ සිටින පැවිදි උතුමන් වහන්සේලා
- 03. සේඛ මුනි -
සෝවාන් මාර්ගයේ සිට අර්හත් මාර්ගය දක්වා සිටින අය

04. අසේබ මුනි -

රහතන් වහන්සේලා

05. පව්වෙක මුනි -

පසේ බුදුන් වහන්සේලා

06. මුනි මුනි -

සියලු මුනිවරුන්ට වඩා උසස් බැවින් බුදුන් වහන්සේ මුනි මුනි නම් වෙති.

මේ සෑම මුනිවරයකුම,

- * බැහැදැකීමට යෑම සුදුසුය
- * හමු වී සාකච්ඡා කිරීම සුදුසු ය.
- * පින් ලැබීමට දන් පිළිගැන්වීම සුදුසුය.

33. සෝවාන් මාර්ගය

පළමු මාර්ගඵලය වන සෝවාන් ඵලය සඳහා වන මාර්ගය 'සෝවාන් මාර්ගය' නම් වේ. සෝවාන් මාර්ගය වැඩි ගොස් අවසානයේ 'සෝවාන් මාර්ග චිත්තය' පහළ වේ. සෝවාන් මාර්ග චිත්තයෙන් සංයෝජන ධර්ම තුනක් නැසීගොස් සෝවාන් ඵලය අත් වේ.

සෝවාන් මාර්ගය වැඩි යෑම සඳහා කරුණු 04 ක් ඉවහල් වේ.

- i. සත්පුරුෂ සේවනය
- ii. සද්ධර්ම ශ්‍රවණය
- iii. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය
- iv. යෝනිසෝ මනසිකාරය

මේ කරුණු 04 තවදුරටත් විස්තර කිරීම සුදුසුය. සත්පුරුෂ සේවනයෙන් ධර්මය පිළිබඳ දැන ගැනීම සිදු වේ. ධර්ම ශ්‍රවණය කිරීමෙන් ධර්මය පිළිබඳ දැනුවත් වේ. ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තියෙන් සෝවාන් ඵලයට බාධක වන පවිකම්, මිථ්‍යා ජීවන ක්‍රම වළකී. යෝනිසෝ මනසිකාරය යනු, නුවණින් මෙනෙහි කිරීමයි. නුවණින් මෙනෙහි කිරීම තුළින් ධර්මය ගැන ඇති සැක දුරු වී ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ධර්මය අවබෝධ වේ.

සෝවාන් මාර්ගයේ සිටින පුද්ගලයන් දෙදෙනකු ගැන ධර්මයෙහි සඳහන් වේ.

- i. සද්ධානුසාරී පුද්ගලයා
- ii. ධම්මානුසාරී පුද්ගලයා

වශයෙන් ඔවුන් දෙදෙනා නම් කොට ඇත. සද්ධානුසාරී පුද්ගලයා අධික ශ්‍රද්ධා ශක්තිය ඇත්තෙකි. එබැවින් ඔහු සෝවාන් මාර්ගයේ ඉහළ යයි. ශ්‍රද්ධාව නිසාම ඔහුගේ සමහර ආශ්‍රව ධර්ම නැසීයයි. එලෙස මාර්ගඵලයට පැමිණෙන ඔහු සද්ධාවිමුක්ත නම් වෙයි.

ධම්මානුසාරී පුද්ගලයා ධර්මය ගැන අධික කුතුහලයෙන් යුතුව බණ අසයි. නුවණින් විමසා බලයි. මෙ විට ධර්මය ගැන ඇති සැක දුරු වී ගොස් සෝවාන් මාර්ගඵලයට පැමිණෙයි. ධම්මානුසාරී පුද්ගලයා මාර්ගඵලයට පැමිණි පසු දිට්ඨිපත්ථ නම් වෙයි.

සෝවාන් මාර්ගය වඩන තවත් පිළිවෙළක් ඇත. ඒ විදර්ශනා වැඩීමයි. විදර්ශනා වැඩීමෙන් සෝවාන්, සකාදගාමී, අනාගාමී, අර්හත් යන මාර්ගඵල 04 ම අනුපිළිවෙළින් ලැබිය හැකි බව සූත්‍ර ධර්මයන්හි සඳහන් ය. විදසුන් වඩා සෝවාන් ඵලය ලැබීමට ද මාර්ග කිහිපයක් ඇත.

01. අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම ලෙස සංස්කාර ධර්මයන් විදර්ශනාවට ලක් කරන යෝගියාගේ සිතෙහි අනාත්ම ලක්ෂණ පිළිබඳ ප්‍රකට අවබෝධයක් උපදියි. අනාත්ම ලක්ෂණය අවබෝධ වීමෙන් සක්කාය දිට්ඨිය හෙවත් ආත්ම දෘෂ්ටිය නැති වේ. විචිකිච්ඡාව හෙවත් සැකය ද දුරු වේ. සක්කාය දිට්ඨි - විචිකිච්ඡා යන සංසාර බැමි දෙක ලිහීමෙන් සෝවාන් ඵලය ලැබෙයි.
02. සංස්කාරයන්ගේ ඇතිවීම් - නැතිවීම් ස්වභාවය විමසා බලන විදර්ශනා භාවනාවට උදයව්‍යානුදර්ශන විදර්ශනාව යයි කියනු ලැබෙයි. සංස්කාරයන් සියල්ල ඇතිව නැතිවන බව ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැටහී යයි. "ඇති වන සියල්ල නැතිවන සුළු වේ." යන උදයව්‍යය ඥානය ලැබීමෙන් සෝවාන් ඵලයේ පිහිටයි.
03. චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කිරීමට වෙහෙසීම ද එක් විදර්ශනා ක්‍රමයකි. චතුරාර්ය සත්‍යයට අදාළ මුල්ම සත්‍ය - දුක්ඛ සත්‍යයි. දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ වීම යනු සියලු සංස්කාරයන් දුකට මුල්වේ යන්න දැන ගැනීමයි. යමකු දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කළොත් එයින්ම සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටයි.

සෝවාන් මාර්ගය වැඩී ගොස් ඵලයෙහි පිහිටීම ගැන විස්තර දක්වන ලද්දේ සූත්‍ර ධර්මයන්ට අනුකූලවය. විශුද්ධි මාර්ගය වැනි පසුකාලීන අර්ථකථාවල මීට වඩා සංකීර්ණ විස්තර ඇතුළත් කර ඇත.

34. සෝවාන් මාර්ග චිත්තය

සෝවාන් මාර්ගය වැඩිගොස් අවසානයේ සෝවාන් මාර්ග චිත්තය පහළ වෙයි. සෝවාන් මාර්ග චිත්තයෙන් අනතුරුව සෝවාන් ඵලය ඵළැඹෙයි. සෝවාන් මාර්ග චිත්තයෙන් සංයෝජන ධර්ම 03 ක් නැසෙයි.

01. සක්කාය දිට්ඨි (ආත්ම දෘෂ්ටිය)
02. විචිකිච්ඡා (බුද්ධා දී අට තැන පිළිබඳ සැකය)
03. සීලබ්බත පරාමාස (ව්‍රත සමාදානයෙන් විමුක්තිය ලැබේ යන විශ්වාසය)

(සීලබ්බත පරාමාස යනු ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ යන අකුසල මූල තුන වැඩි යන පරිදි සිල් රැකීමයි. සීලබ්බත විභජන සූත්‍රය - අං.නි.)

යන කරුණු සෝවාන් මාර්ග චිත්තයෙන් නැසී යයි. ඉහත සඳහන් කළ බුද්ධාදී 08 තැන පිළිබඳ සැකය මේ පරිදි වේ.

01. බුදුන් පිළිබඳ සැකය (බුදුන් සම්මා සම්බුද්ධ වේද යන්න ඇතුළු නව අරහාදී බුදුගුණ පිළිබඳ සැකය.)
02. දහම් පිළිබඳ සැකය (ධර්මය ස්වාක්ඛාත ද යන්න ඇතුළුව දහම් ගුණ 06 ගැන ඇති වන සැකය.)
03. සගුන් පිළිබඳ සැකය (ආර්ය සංඝයා වහන්සේලා සුපටිපන්න ද යන සැකය ඇතුළුව සඟ ගුණ 09 පිළිබඳ සැකය.)
04. මම පෙර භවයෙහි වූයෙමි ද යන සැකය.
05. මම මතු භවයෙහි වෙමි ද යන සැකය
06. ජීවයේ ආරම්භයක් වී ද (පූර්වාන්තය පිළිබඳ) සැකය.
07. ජීවයේ අවසානයක් වී ද (අපරාන්තය පිළිබඳ) සැකය.
08. පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ සැකය.

යනාදී සියලුම සැක සෝවාන් මාර්ග ඥානයෙන් කෙළවර වේ. මෙකී කරුණු එකක් හෝ ගැන සැක ඇති අයකු වේ නම් ඔහු මාර්ගඵල ලාභියෙකු නොවන බව තේරුම් ගත යුතුය.

සෝවාන් ඵලය

බෞද්ධ විමුක්ති මාර්ගයේ පළමු ජය කණුව සෝවාන් ඵලයයි. සෝවාන් ඵලය ගැන අද කාලයේ කෙතෙක් මිථ්‍යා අදහස් පැතිර ඇත් ද යත් බුද්ධ දේශනා තුළ දැක්වෙන නියම සෝවාන් ඵලය අද වන විට බොහෝ දෙනෙකුගේ අවධානයෙන් ඇත් වී ඇත. බුදුන් විසින් දේශනා කරන ලද සරල අර්ථ දැක්වීම් අද කාලයේ වෙසෙන බෞද්ධ යෝගීන් විසින් ප්‍රතික්ෂේප කර හෝ අත හැර දමනු ලැබ ඇත. ඒ වෙනුවට එක් එක් භාවනා ගුරුකුලයන් විසින් නියම කරගත් සෝවාන් මාර්ග, සෝවාන් ඵල පරීක්ෂා ආදිය අද සම්මතයන් බවට පත්ව ඇත.

බුද්ධ දේශනය අනුව සෝවාන් ඵලයට පත්වීම ඉතා පහසු දෙයකි. එමෙන් ම ඕනෑම මාර්ගඵලලාභියකුට සෝවාන් ඵලලාභියෙකු යැයි කීමෙහි ද දොසක් නැත. ඒ බව අංගුත්තර නිකායේ නවක නිපාතයේ යමක වර්ගයට අයත් අවෙච්චජ්ජසන සූත්‍රයේ දැක්වෙනුයේ මෙපරිද්දෙනි.

“බුදුන් කෙරෙහි අවල ප්‍රසාදය ඇති සියලු දෙනාම සෝතාපත්තයෝ වෙති. ඔවුන්ගෙන් පස් දෙනෙක් මෙලොව පිරිනිවෙති. පස්දෙනෙක් මෙලොව හැර පිරිනිවෙති.” (මෙහි දී අන්‍ය වූ මාර්ගඵලලාභීන් ද සෝවාන් අර්ථය තුළට ගෙන ඇත.)

සෝවාන් ඵලයට පැමිණෙන විවිධ මාර්ග ඇත්තා සේම සෝවාන් ඵලයට පැමිණි අය අතර ද විවිධතා - විෂමතා ඇත. සූත්‍ර පිටකය අනුව සෝවාන් ඵලලාභීන් වර්ග 03 කි.

01. සත්තකත්තුපරම

මොවුහු උපරිම වශයෙන් ආත්ම 07 ක් මෙලොවට නැවත පැමිණෙති.

02. කොලං කොල

මොවුහු තව දෙවරක් හෝ තෙවරක් මෙලොවට නැවත එති.

03. ඒකබීජ

මොවුහු එක් වරක් පමණක් මෙලොවට නැවත එති.

සත්තකත්තුපරම, කොලං කොල හා ඒක බීජ යන තුන් ආකාරයේ ම සෝතාපන්නයෝ තමන්ට නියමිත උපරිම ආත්මභාව ගණනට වඩා නූපදිති.

සෝවාන් මාර්ගඵලලාභීන් ගැන තවත් විස්තර අභිධර්ම ග්‍රන්ථයන්හි හා අටුවා ග්‍රන්ථයන්හි සඳහන් ය. ඒ සම්බන්ධ වැදගත් කරුණු මෙසේ ය.

04. ප්‍රමාදි සෝතාපන්නයා

මොහු සෝවාන් ඵලයට පැමිණිය ද ඉතිරි මාර්ගඵල ලැබීම සඳහා වීර්ය නොකරයි. එබැවින් ප්‍රමාදි සෝතාපන්නයාට තවත් ආත්මභවයන් 07 ක් ම ඉපදීමට සිදු වේ.

05. සංවට්ටගාමිනී සෝතාපන්නයා

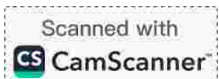
මොහු භව සැපතට කැමැති අයෙකි. එබැවින් මරණින් මතු වාතුර්මභාරාජකයේ සිට පරනිර්මිත වශවර්තිය දක්වා එකිනෙක දෙවිලොව උපත ලැබ එහි දිව්‍ය සැප විඳියි. බුදුන් කල සංවට්ටගාමිනී සෝතාපන්නයන් පස් දෙනෙකු පමණක් ජීවත්ව සිට ඇතැයි කියනු ලැබේ.

06. කුප්ප සත්ව

කුප්ප සත්වයන් ගැන සඳහන් වනුයේ අභිධර්ම පිටකයට අයත් පුද්ගල පඤ්ඤප්තිප්‍රකරණයෙහි ය. මොවුහු මාර්ගඵලලාභීහුම වෙති. එහෙත් කුප්ප සත්වයන්ට සිත සමාධිගත කළ නොහැකිය.

07. අටවන භවයේ උපදින සෝතාපත්තියා

සෝතාපත්තියෙක් මෙලොව උපදිනුයේ උපරිම වශයෙන් වාර 07 කි. එලෙස උපත ලබන සත්වැනිර වාරයේ දී ඔහු ධ්‍යාන ලබා ගතහොත් ධ්‍යාන බලයෙන් 08 වැනි භවයක උපත ලැබිය හැකි බව අටුවා ශ්‍රත්ථවල සඳහන් ය. එලෙස 8 වැනි වර උපදිනුයේ කිසියම් බුන්ම ලෝකයක ද යන්න පිළිබඳ එකඟතාවයක් නැත.

35. සෝවාන් චලයට පැමිණීමේ ප්‍රතිපදාවක්

සෝවාන් මාර්ගයට පැමිණීමේ සුවිශේෂී ප්‍රතිපදාවක් වේඵද්වාර සූත්‍රයෙහි ඇතුළත් කර ඇත. එය අත්තුපනායික ධර්ම පරියාය නම් වේ. වේඵද්වාර සූත්‍රයේ සෝවාන් වීමේ ප්‍රතිපදාව මෙසේ දැක්වේ (මෙහි සංක්ෂිප්ත විස්තරයක් දක්වා ඇත.).

නුවණැති ආර්ය ශ්‍රාවකයා මෙසේ කල්පනා කළ යුතුය.

- i. * මම ජීවත්වීමට කැමැත්තෙමි.
 - * මම මිය යෑමට අකැමැත්තෙමි.
 - * මම සැප කැමැත්තෙමි.
 - * මම දුකට පත් වීමට අකැමැත්තෙමි.
 - * යමෙක් මා මරයි නම් එය මට ප්‍රිය නොවෙයි. මනාප නොවෙයි.
 - * එබැවින් මා අනුන් මරයි නම් අනුන් ද ඊට ප්‍රිය නොවනු ඇත. මනාප නොවනු ඇත.
 - * එසේ නම් අනුන්ට අප්‍රිය - අමනාප දේ මා ඔවුන්ට කරනුයේ ඇයි....? මෙසේ සිතන ඔහු ප්‍රාණඝාතයෙන් වළකී. අනුන් ද ඉන් වළක්වයි.
- ii. (මෙලෙසම) සොරකම් කිරීමෙන් වැළකී අනුන් ද ඉන් වළක්වයි.
 - iii. (මෙලෙසම) පරදාර සේවනයෙන් වැළකී අනුන්ද ඉන් වළක්වයි.
 - iv. (මෙලෙසම) බොරු කීමෙන් වැළකී අනුන් ද ඉන් වළක්වයි.
 - v. (මෙලෙසම) සුරාවෙන් වැළකී අනුන් ද ඉන් වළක්වයි.
 - vi. නව අරහාදී බුදුගුණ දන පිළිගෙන බුදුන් කෙරෙහි අවලව පහදයි.

vii. දහම් ගුණ සය දූන එය පිළිගෙන දහම් කෙරෙහි අවලව පහදයි.

viii. සඟ ගුණ සය දූන එය පිළිගෙන සඟුන් කෙරෙහි අවලව පහදයි.

මෙකී ගුණාංග තමා කෙරෙහි ඇති කර ගත් කල්හි,

i. තමා සතර අපායෙහි නොවැටෙන බව ද

ii. සෝවාන් ඵලයට පැමිණි බව ද තමාට ම සහතික කර ගත හැකි ය.

36. සෝවාන් ඵලයට පමුණුවන උදයව්‍යය ඥානය

"උදය" යනු හට ගැනීමයි. "ව්‍ය" යනු විනාශයයි. හටගත් සියල්ල විනාශවේ යන්න දැන ගැනීම අවබෝධ කර ගැනීම උදයව්‍ය ඥානයයි. යමකු උදයව්‍ය ඥානය ලබාගත හොත් එයින්ම ඔහුගේ සක්කාය දිට්ඨිය හා විච්චිච්ඡාව නැසී සෝවාන් ඵලයට පැමිණෙන බව සුප්ප බුද්ධ කුට්ඨි සූත්‍රයෙහි දැක්වේ. ඒ සූත්‍රය හා සම්බන්ධ පුවත කෙටියෙන් මෙසේ ය.

බුදුහු එක් දිනක් මහ මග ධර්ම දේශනාවක් කළහ. එතැන රැස්ව සිටි පිරිස දුටු කුෂ්ඨරෝගී හිඟන්නෙක් ආහාර බෙදන තැනකැයි සිතා එතැනට පැමිණියේ ය. හිඟන්නාගේ හේතු සම්පත් දිවැසින් දුටු බුදුහු ඔහුට ගැළපෙන පරිදි බණ කීහ. ධර්ම දේශනය අසා සිටි සුප්පබුද්ධ නම් වූ ඒ කුෂ්ඨරෝගී හිඟන්නා වෙත සුවිශේෂී ඥානයක් පහළ විය. 'ලොව හටගත් යම් දෙයක් වේ ද ඒ සියල්ල නැසෙන සුළුය' යන ඥානය ඔහු වෙත හටගනී. ඒ ඥානය ලැබීමත් සමඟම සුප්පබුද්ධ සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය.

37. සෝවාන් මාර්ගඵල ලාභියා

සෝවාන් මාර්ගඵලයට පැමිණි කෙනකු සෝවාන් ඵල ලාභියා හෙවත් සෝතාපන්නයා යන නමින් හඳුන්වනු ලබයි. සෝතාපන්න යන යෙදුම පද දෙකක එකතුවකි. 'සෝත' යන පදය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය හැඟවීමට යෙදේ. 'ආපන්න' යනු 'පැමිණි' යන අර්ථය දෙන පදයකි. එබැවින් සෝතාපන්නයා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට පැමිණියෙකි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ සම්මා දිට්ඨියෙන් (නිවැරදි දැක්මෙන්) ඇරඹී සම්මා සමාධිය (නිවැරදි සමාධිය) දක්වා දිවෙන විමුක්ති මාවතයි. වඩා පැහැදිලිව කියතොත් සෝතාපන්නයා බෞද්ධ විමුක්ති මාවතට පැමිණියෙකි.

මෙලොව වෙසෙන කෙනකුට ලැබිය හැකි උසස්ම තානාන්තරය බුද්ධත්වයයි. ලෝකික තානාන්තර අතින් උසස්ම පදවිය සක්විති රජකමයි. සක්විති රජු මුළු ලොවම රජකම් කර ඉන් අනතුරුව පණ පිටින්ම දෙවිලොවට ගොස් දිව්‍ය සැප විඳියි. එනමුත් සක්විති රජු අපාය නොඉක්මවුවෙකි. සක්විති රජු වුවද සක්විති සැපත අවසන් වී කෙදිනක හෝ තෙරක් නොපෙනෙන අපායෙහි වැටීමට ඉඩ ඇත. සෝවාන් වීම බුද්දහමෙහි සක්විති පදවියට වඩා උසස් ලාභයක් ලෙස දක්වා ඇත. ඊට හේතු මෙසේ ය.

- * සෝතාපන්නයා,
 - i. නිරය
 - ii. ප්‍රේතලෝකය
 - iii. තිරිසන් ලෝකය
 - iv. දුර්ගති විනිපාන නරකයයන අපාය භූමි 04 ඉක්මවා සිටියි.

* සෝතාපන්නයා නියත සම්බෝධි පරායන වේ (ඔහු සසර ගමන නිම කිරීමට සුදුස්සෙකු වේ).

එබැවින් සෝතාපන්නයාට මතු භවයන්හි විදීමට ඇති දුක ටිකය. පෘථග්ජනයා මතු සසරෙහි විදින දුක කියා නිම කළ නොහැකිය.

රජගහ නුවර වේපුල්ල නම් විශාල පර්වතයක් තිබේ.

"මේ වේපුල්ල පර්වතය ද වඩා ලොකු....? එසේ නැත්නම් මුං ඇට හතක් ද....?"

"වේපුල්ල පර්වතයම ලොකුයි. මුං ඇට හත ඉතා කුඩායි."

බුදුන්ගේ පැනයකට හිඤ්ඡු උත්තර දුන්හ.

"පෘථග්ජනයාට මතු සසරෙහි විදීමට ඇති දුක වේපුල්ල පර්වතයට සම කළ හැකිය. සෝතාපන්නයාට මතු සසරෙහි විදින දුක මුං ඇට සතට සමකළ හැකිය."

සෝතාපන්නයා මතු සසරෙහි මෙවන් අඩු දුකකට භාජනය වනුයේ ඔහු උපරිම වශයෙන් නැවත සත් වරක් පමණක් උපදින බැවිනි. පෘථග්ජනයෝ මතු සසරෙහි අනේක වාරයක් ඉපිද මිය යති. ඔවුහු වැඩි වශයෙන් සසර අපායෙහිම උපදිති. පෙර කී මුං ඇට පිළිබඳ උපමාව දක්නට ඇත්තේ සූත්‍ර පිටකයේ වේපුල්ල සූත්‍රයෙහිය.

සෝතාපන්නයකු කලාතුරකින් මරණින් මතු යක්ෂයකුට ඉපදීමට ඉඩ ඇත. ජනවසභ යක්ෂයා මෙවැන්නෙකි. බුදුන් කළ සිටි බිම්බිසාර රජු බුදුන්ගෙන් බණ අසා සෝවාන් වූයේය. හේ තම පුත්‍රයා අතින් වධයට ලක්ව මියගොස් තව්තිසා දෙව්ලොව දෙවියන්ගේ අතවැසි යක්ෂයකුට උපන්නේ ය. අනෙක් බොහෝ අවස්ථාවල දී සෝතාපන්නයන් මරණින් මතු දෙව්ලොව උපන් බව සූත්‍ර ධර්මවල ඇති විස්තරවලින් පැහැදිලි වේ.

ඒ සෝතාපන්නයාගේ පරලොව ජීවිතයයි. සෝතාපන්නයාගේ මෙලොව ජීවිතය ද පරලොව ජීවිතය ද සමෘද්ධිමත් වන බව

නන්දන සුත්‍රයෙහි බුදුන් වහන්සේ විසින් දේශනා කර ඇත්තේ මෙසේ ය.

“සෝවාන් පුද්ගලයාගේ ආයුෂ, වර්ණය, සැප, කීර්තිය, ආධිපත්‍යය යන කරුණු 05 මෙලොව දී ද වැඩෙයි. පරලොව දී වැඩෙයි. මෙය මා කාගෙන් හෝ අසා දූන ගත් කරුණක් නොවේ. මා විසින් ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන් ම අවබෝධ කළ දෙයකි.”

සෝවාන් මාර්ගඵලලාභියා බය 05 කින් ද වෛර 05 කින් ද අත්මිදුණු අයකු බව අංගුත්තර නිකායේ ප්‍රථම භයවේර සුත්‍රයෙහි සඳහන්ය. සෝතාපත්තියා අත්මිදෙන භය හා වෛර මෙසේ ය.

- i. ඔහු ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළකුණු බැවින් මෙලොව දී ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවේ. පරලොව දී ද ලක් නොවෙයි.
- ii. සොරකමින් වැළකුණු බැවින් මෙලොව දී ඔහු හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවෙයි. පරලොව දී ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවේ.
- iii. කාමයෙහි වරදවා හැසිරීමෙන් වැළකුණු බැවින් මෙලොව දී ඔහු ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවෙයි. පරලොව දී ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවේ.
- iv. බොරු කීමෙන් වැළකුණු බැවින් මෙලොව දී ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවෙයි.
05. සුරාවෙන් වැළකුණු බැවින් මෙලොව දී ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවේ. පරලොව දී ඒ හා සම්බන්ධ බියකට හෝ වෛරයකට ලක් නොවෙයි.

38. සදහම් කැටපත් පරීක්ෂාව

බුදුන් කල විසූ බොහෝ පිරිස් තම මලගිය ඥාතීන් කොහි උපන්නේ දැයි දැන ගැනීමට බුදුන් වෙත පැමිණියහ. කල්යාණම මෙලෙස පැමිණෙන පිරිස් වැඩි වන්නට වූයෙන් බුදුන්ට එය වෙහෙස ගෙන දෙන්නක් විය.

බුදුහු පිරිනිවන් පෑමට ආසන්න කාලයෙහි නාදිකා නම් ගම වෙත පැමිණියහ. නාදිකා ගමෙහි විසූ බොහෝ පිරිස් ඒ වන විටත් හොඳ බෞද්ධයන් වී සිටියහ. බුදුහු අනඳ තෙරුන් අමතා නාදිකා ගමේ වැසියන්ගෙන් මාර්ගඵල ලද අය මියගොස් සුගතියෙහි උපන් අන්දම මෙසේ විස්තර කළහ. මියගියවුන් අතර,

- i. 50 කට වැඩි පිරිසක් අනාගාමීව සිටියහ.
- ii. 90 කට වැඩි පිරිසක් සකෘදාගාමීව සිටියහ.
- iii. 500 කට වැඩි පිරිසක් සෝවාන්ව සිටියහ.

මොවුන් සියල්ල ම ගෘහ ජීවිත ගත කර මිය පරලොච ගිය අයයි.

බුදුහු නැවත අනඳ හිමියන් ඇමතුහ.

“කැමතිනම් ආර්ය ශ්‍රාවකයෙකුට,

- * නිරය නැති කළෙමි.
- * ප්‍රේත විෂය දුරු කළෙමි.
- * තිරිසන් විෂය බැහැර කළෙමි.
- * අපායෙහි නොවැටෙමි රහත් බව නියමව සිටිමි කියා තමන්ටම කියාගත හැකිය.

ඒ සදහා පරීක්ෂණ ක්‍රමයක් ඇත. ධම්මාදාස (සදහම් කැටපත) නම් ඒ පරීක්ෂණ ක්‍රමය මෙසේ ය.”

බුදුහු සෝවාන් වී දැයි තමාටම නිශ්චය කර ගත හැකි කැටපත් පරීක්ෂාව (තමාටම කරගත හැකි පරීක්ෂාව) මෙසේ විස්තර කළහ.

* (මෙහි පහත සඳහන්) බුදු ගුණ පැහැදිය යුතුය.

- i. බුදුන් වහන්සේ අර්හත් වන සේක.
- ii. සම්මා සම්බුදු වන සේක.
- iii. විජ්ජාවරණ සම්පන්න වන සේක (විජ්ජා නම් ගුණ අටකි. වරණ නම් හැසිරීම් 15 කි).
- iv. සුගත වූ සේක.
- v. ලෝක විදු වන සේක.
- vi. අනුත්තර පුරිස ධම්ම සාරතී වන සේක.
- vii. ශාස්තෘවන සේක.
- viii. බුද්ධ නම් වන සේක.
- ix. භාග්‍යවත් වන සේක.

* දහම් ගුණ දූත පැහැදිය යුතුය.

- i. ධර්මය ස්වාක්ඛාතය
- ii. සන්දිට්ඨිකය
- iii. අකාලිකය
- iv. ඒහි පස්සිකය
- v. ඕපනයිකය
- vi. තමා තුළින් ම දකගත යුත්තකි.

* ආර්ය ගුණ දූත පැහැදිය යුතුය.

- i. සංඝයා සුපට්ඨන්තය
- ii. උජුපට්ඨන්තය
- iii. ඥාය පට්ඨන්තය

- iv. සාමීච්චි පටිපත්තිය
 - v. ආහුනෙයිසය
 - vi. පාහුනෙයිසය
 - vii. දක්ඛිනෙයිසය
 - viii. අංජලිකරණය
 - ix. අනුත්තර වූ පින් කෙතෙකි.
- * ආර්යයන් කැමැති වූ (ආර්ය කාන්ත) ශීලයෙන් පැහැදිය යුතුය.
- i. සිල් පද (මුල මැද හෝ අගින්) නොකැඩිය යුතුය.
 - ii. නොසිදුරු වූ සීලයෙන් යුක්ත විය යුතුය.
 - iii. නිකැළැල් සීලයෙන් යුක්ත විය යුතුය.
 - iv. නිදහස් (බලපෑමෙන් තොර) සීලයෙන් යුක්ත විය යුතුය.
 - v. නුවණැතියන් පසස්තා පරිදි සිල්වත් විය යුතුය.
 - vi. තණ්හාවෙන් හෝ දිට්ඨියෙන් අමිශ්‍ර වූ සීලයෙන් යුක්ත විය යුතුය.
 - vii. සමාධියට පදනම් වන සීලයෙන් යුක්ත විය යුතුය.
 - viii. ආර්යයන් පසවන පරිදි සිල්වත් විය යුතුය. (මෙහි සීලය යනු පංචශීල ප්‍රතිපදාවයි.)
- * මේ ගුණාංග තමා සතුනම් ආර්ය ශ්‍රාවකයාට,
- i. නිරය නැති කළෙමි.
 - ii. ජ්‍යෙත විෂය දුරු කළෙමි.
 - iii. තිරිසන් විෂය දුරු කළෙමි.
 - iv. රහත් බවට නියතව සිටිමි.
- යනුවෙන් තමාටම කියාගත හැකිය.
- තමාටම කරගත හැකි සෝවාන්ඵල පරීක්ෂාව එයයි.

මෙම සෝවාන් ඵල පරීක්ෂාව සූත්‍ර කිහිපයකම දක්වා ඇත. සංයුක්ත නිකායේ රාජ සූත්‍රයේ මෙසේ දැක්වේ.

“සක්විති රජු මුළු ලොවට රජකම් කළත් ඔහු කිසිදින සතර අපාය නොඉක්මවයි. එහෙත් සතර ආකාර වූ සෝතාපන්න අංගයන් සහිත පුද්ගලයා සතර අපාය ඉක්මවයි.”

“සතර ආකාර සෝතාපන්න අංගයන් යනු,

- i. බුදුන් කෙරෙහි අවල පැහැදීම
- ii. දහම් කෙරෙහි අවල පැහැදීම
- iii. සංඝයා කෙරෙහි අවල පැහැදීම
- iv. ආර්යකාන්ත ශීලය යන කරුණු සතරය.

සමහරු තමා සෝවාන් වීද යන්න සැකහැර දැනගැනීමට භාවනා ආචාර්යවරුන් වෙත යති. දැන හෝ නොදැන ඔවුන් දෙන පිළිතුරෙන් සැහීමට පත් වෙති. එලෙස අගතියට පත් විය යුතු නොවේ. තමාට ම පහසුවෙන් සෝවාන් ඵල පරීක්ෂාව කරගත හැකිය.

ගිඤ්ජකාවසථ සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි,

“තමා තුළ සෝතාපන්න අංග පිහිටියේ නම් තමා සෝවාන් වී දැයි ඇසීමට තවෙකකු වෙත යා යුතු නැත. සදහම් කැටපතෙන් බලා එය තමාටම තීරණය කරගත හැකිය.”

39. සෝතාපන්නයක නොකරන දේ

සෝවාන් වුවකු අතින් වුවද ඉඳහිට පවිකම් සිදුවිය හැකිය. ඒ පවිකම් (ආත්ම) දෘෂ්ටිය රහිතව සිදුවන බැවින් සෝතාපන්නයා ඒ පවිකම්හි විපාක ලෙස දුගතියෙහි උපතකට යොමු නොවෙයි.

සෝවාන් ආදී මාර්ගඵලලාභියකු විසින් කිසිදින සිදු නොකරන, ඔහුට කිසිදින සිදු කිරීමට බැරි කරුණු කිහිපයක් ඇත්තේ ය. ඒ කරුණු මජ්ඣිම නිකායේ බහුධාතුක සූත්‍රයෙහි දක්වෙන පරිදි මෙසේ ය.

- i. මාර්ගඵලලාභියා කිසිදින සංස්කාරයන් (ලොවට අයත් දේ) නිත්‍ය ලෙස නොගනියි.
- ii. මාර්ගඵලලාභියා සංස්කාරයන් සැප ලෙස නොගනියි.
- iii. මාර්ගඵලලාභියා කිසිම දෙයක් ආත්ම ලෙස නොගනියි.
- iv. මාර්ගඵලලාභියා මව මැරීමට නුසුදුස්සකු වේ.
- v. මාර්ගඵලලාභියා පියා මැරීමට නුසුදුස්සකු වේ.
- vi. මාර්ගඵලලාභියා රහතන් වහන්සේ මැරීමට නුසුදුස්සකු වේ.
- vii. මාර්ගඵලලාභියා තථාගත ශරීරයෙන් ලේ සෙලවීමට නුසුදුස්සකු වේ.
- viii. මාර්ගඵලලාභියා සංසභේදය කිරීමට නුසුදුස්සකු වේ.
- ix. මාර්ගඵලලාභියා අන්‍ය ශාස්තෘවරයකු සරණ නොයෙයි.

එනමුත්, පෘථග්ජනයකු අතින් මෙවැනි වරදක් සිදුවීමට ඉඩ ඇති බව බහුධාතුක සූත්‍රයෙහි සඳහන් ය.

40. සකාදාගාමී මාර්ගය

සෝවාන් මාර්ගඵලයට පැමිණි පුද්ගලයා එතැන් සිට යුහුසුදුව සකාදාගාමී ඵලයට පැමිණීමට උත්සාහ කළ යුතුය. ඒ සඳහා ඔහු කළ යුත්තේ සකාදාගාමී මාර්ගය වැඩීමයි. සකාදාගාමී මාර්ගය වැඩීමට අමුතු ප්‍රතිපදාවක් නැත. සමථ විදර්ශනා ක්‍රම තව දුරටත් පුහුණු කිරීමෙන් සෝවාන් පුද්ගලයා සකාදාගාමී මාර්ගයේ ඉදිරියට ගමන් කරයි. සකාදාගාමී ඵලයට යමකු ඔසවා තබනුයේ සකාදාගාමී මාර්ග විත්තයෙනි. සකාදාගාමී මාර්ග විත්තය හටගත් කල යෝගාවචරයාගේ සිතෙහි සුවිශේෂී වෙනස්කම් දෙකක් සිදුවන බව සූත්‍ර පිටකයේ සඳහන් ය.

01. ඕලාරික (තද / රළු) කාමරාගය පහ වේ.

02. ඕලාරික පටිසය පහ වේ.

ඕලාරික යන්නෙන් තද හෝ රළු අර්ථය ගෙන දේ. එසේ නම් ඕලාරික කාමරාගය හා ඕලාරික පටිසය හඳුනා ගන්නේ කෙසේ ද...?

කෙලෙස් ගැන විස්තර කර දෙන තැන්හි,

01. ඕලාරිකා (රළු)

02. මජ්ඣමා (සාමාන්‍ය)

03. සුබ්බමා (සුක්‍ෂම)

වශයෙන් තුන් ආකාරයක කෙලෙස් ගැන විස්තර වේ. කෙලෙස් ගණනින් 1500 කි. කාමරාග හා පටිස යනු සංයෝජන ධර්මයන්ය. සංයෝජන ධර්මයන් ද කෙලෙස් ගණයට වැටෙයි.

එබැවින් කාමරාගය හා පටිසය ද ඕලාරික, මධ්‍යම, සුක්‍ෂම ලෙස ආකාර 03 කට වෙන් කළ හැකි යැයි සැලකීම සුදුසුය. කාමරාගය යනු විවිධාකාර කාමාශාවන්ය. සූත්‍ර පිටකයේ එන 'කාම' යන යෙදුමට පස් කම් සැපතම අදාළ වේ. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස ස්පර්ශ යන පස් ආකාරයේ ම සැප සම්පත් කම්සැපත ගණයට වැටෙයි. 'රාග, යන්න ඇල්ම හඳුන්වන පදයකි. එබැවින්

කාමරාග යන්නෙන් අදහස් වනුයේ පස්කම් සැපතට ඇති ඇල්ම ද...? නොඑසේ නම් ස්ත්‍රී පුරුෂයන් අතර කාමුක ක්‍රියාවන්ට ඇති වන ඇල්ම ද...? මේ සම්බන්ධ විස්තර සොයා ගැනීමට අපහසුය. කෙසේ නමුත් ස්ත්‍රී පුරුෂයන් අතර ඇති වන කාමුක ක්‍රියා කිහිප ආකාරයක් ගන්නා බව වක්කවත්ති සිහනාද සූත්‍රය අනුව පැහැදිලි වේ.

- i. ස්ත්‍රී - පුරුෂ අතර ස්වාභාවිකව ඇතිවන ඇල්ම.
- ii. විෂම කාමය : දෙමාපියන් - දරුවන් අතර වැනි නුසුදුසු කාම වර්යාවන්
- iii. සමලිංගික වර්යාවන්

වශයෙන් ස්ත්‍රී - පුරුෂයන් අතර ඇල්ම කිහිප ආකාරයකි. රාග යන යෙදුමෙන් මෙවැනි කාමාශාවන් අදහස් කර ඇති බව සිතීමට ඉඩ ඇත. එහෙත් කාමරාග යන්නෙන් මුළු පස්කම් අදහස් වේද යන්න පිළිබඳ ස්ථිර නිගමනයක් නොමැත. එමෙන් ම කාමරාගය, ඕලාරික, මධ්‍යම, සුක්ෂම ලෙස වෙන් කරන අන්දම කිසිම තැනක පැහැදිලි කර දී නැත.

කෙසේ නමුත් පටිඝය ඕලාරික, මධ්‍යම, සුක්ෂම ලෙස පහසුවෙන් වෙන් කර හඳුනා ගැනීමට හැකිය. ඕලාරික යන්නෙන් අදහස් වනුයේ රළු හෙවත් ප්‍රකට බවයි. 'පටිඝය' යනු කුමක් ද...? පටිඝ යනු සිතෙහි මූලික දුර්වලතාවකි. කෝපය, වෛරය, පිළිකුල, නොකැමැත්ත, නුරුස්තා බව වශයෙන් අදහස් වනුයේ පටිඝය නිසා ඇති වන මානසික තත්ත්වයන්ය. පටිඝය යනු ඒ මානසික තත්ත්වයන්ට හේතුවන සිතෙහි පවතින මූලික දුබලතාවයි.

සකාදාගාමී මාර්ග චිත්තයෙන් ප්‍රභීණ වනුයේ ඕලාරික කාමරාගය හා ඕලාරික පටිඝයයි. එබැවින් සකාදාගාමී මාර්ග චිත්තය ඉපදීමෙන් පසු ඕලාරික පටිඝය ඇති වීමට ඉඩ නැත. කෝපය හා වෛරය පැහැදිලිවම ඕලාරික පටිඝ ගණයට වැටෙයි.

යමකුට සකාදාගාමී මාර්ගය වැඩීමට සුදුසු කර්මස්ථානයක් ලෙස කාමරාගය හා පටිඝය දුරු කිරීමේ භාවනා අභ්‍යාස හඳුන්වා දිය හැකිය.

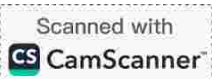
අසුබ සංඥාව හෙවත් කයෙහි පිළිකුල් බව වැඩීමෙන්

කාමරාගය ප්‍රහීණ වෙයි. මේ කය ගණනින් දෙතිසක් වූ කුපණ කොට්ඨාසයන්ගෙන් තැනී ඇත. ඒ ඒ කුණප කොට්ඨාසයන් ගැන වෙන වෙනම සිතීමෙන් හෝ ඒවා එක එකක් ගැන අනුපිළිවෙළින් මෙනෙහි කිරීමෙන් පිළිකුල් භාවනාව වැඩෙයි. එහෙත් පිළිකුල් ධ්‍යානය ලැබීමට නම් එක් කුණප කොට්ඨාසයක් ගැන විමසා ඉන් අනතුරුව සිත ඒ මත සමාධිගත කළ යුතුය. අට්ඨක සංඥාව වඩනුයේ මෙසේ ය. අපගේ සිරුර තුළ ඇටසැකිල්ලක් ඇත. ඒ ඇට සැකිල්ලේ කිනම් හෝ අස්ථි කොටසක් අරමුණු කරගෙන සිත සමාධිගත කළ හැකිය. නැතිනම් මුළු ඇටසැකිල්ලක් අරමුණු කර භාවනා කළ හැකිය.

මෙලෙස අට්ඨක සංඥාව වැඩීමෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානය පමණක් ලද හැකි බවත් ඊට එහා සමාධියකට පිවිසිය නොහැකි බවත් අටුවාචාර්යවරු කියති. ඒ මතය සාධාරණය. අට්ඨක සංඥාව සිතට ප්‍රියමනාප සංඥාවක් නොවේ. එබැවින් විතර්ක - විචාර නම් වූ සිතට අරමුණු නංවා විමසීම අත්හළ කල්හි අට්ඨක සංඥාවෙන් ලද සමාධිය ද ශිලිහෙයි. ප්‍රීතිය සුඛය ඉතිරි නොවේ. මෙලෙස පිළිකුල් භාවනාව වඩන කල කාමරාගය තුනී වී යයි.

පටිඝය දුරු කිරීමට මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ෂා යන බ්‍රහ්ම විහාර භාවනා 04 ම සුදුසුය. එහෙත් මෙත්තා හෙවත් මෙත්‍රී භාවනාව තුළින් වඩා හොඳින් පටිඝය තුනීවන බැවින් නිතර මෙත් වැඩීම සුදුසුය. සෝවාන් මාර්ගඵල ලාභියා මේ ආකාර ලෙස කාමරාග - පටිඝ දෙක තුනී කරන්නට උත්සාහ කරමින් සකෘදාගාමී මාර්ගය වැඩිය යුතුය.

දිනක් එක්තරා ස්වභාවයක් වහන්සේ නමක් වීරය කොට සෝවාන් මාර්ග ඵලය ලැබ බුදුන් වෙත පැමිණ ඉදිරි මාර්ගඵල සඳහා උපදෙස් පැතිය. ඊට සමථ හා විදර්ශනා භාවනා වඩන ලෙස බුදුහු උපදෙස් දුන්හ. එබැවින් සෝවාන් මාර්ගඵල ලාභියාට සමථය සහ විදර්ශනාව වැඩීමෙන් ද සකෘදාගාමී මාර්ගයේ ඉහළට නැගීමට හැකිය. කෙසේ නමුත් සමථය පමණක් ම වැඩීමෙන් ආර්ය මාර්ගය වැඩී නොයන බව තේරුම් ගැනීම වැදගත් ය. බෞද්ධයන් පමණක් නොව අනාගාමික යෝගීහු ද සමථය වඩති. සමාධිය වැඩීමෙන් ආර්ය මාර්ගය වැඩී යයි නම් ඔවුන්ට ද ආර්ය මාර්ගය වැඩියැමක් සිදු විය යුතුය.

41. සකාදාගාමී ඵලය

සකාදාගාමී මාර්ගය වැඩී යෑමෙන් අනතුරුව සකාදාගාමී මාර්ග චිත්තය පහළ වේ. සකාදාගාමී මාර්ග චිත්තයෙන් කාමරාග - පටිස යන සංයෝජන ධර්ම දෙක තුනී වන බව සූත්‍ර පිටකයේ කිහිප තැනක සඳහන් ය. එක් තැනක සඳහන් වන පරිදි සකාදාගාමී මාර්ග චිත්තයෙන් ඕළාරික කාමරාග හා ඕළාරික පටිසය නැසේ.

සකාදාගාමීයාගේ ඕළාරික පටිසය හා ඕළාරික කාමරාගය නැසී ඇති බැවින් ඔහු තවදුරටත් කෝප වන්නකු නොවේ. වෛර කරන්නකු ද නොවේ. කෙසේ වෙතත් සකාදාගාමීයා මෙමුඛ ධර්මයෙහි යෙදෙනුයේ ද නැද්ද යන්න තරමක ගැටලුවකි. මේ සම්බන්ධව උගත් යෝගාවචරයකු සඳහන් කළේ සූත්‍ර පිටකයේ එක් තැනක මේ ගැන ඉඟියක් ඇති බවයි. බුදුන් කල සකාදාගාමී ඵලයට පැමිණි පිරිස් ගිහිගෙයි සිට බ්‍රහ්මචාරී ජීවිත ගත කළ බව එක් සූත්‍රයක සඳහන් ව තිබී යැයි ඒ යෝගියා කියයි.

සකාදාගාමී වීමෙන් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන ගුණ ස්කන්ධ තුන කෙසේ සම්පූර්ණ වේද...? සෝවාන් වීමෙන් ශීලය සම්පූර්ණ වන බව පැහැදිලිය. එබැවින් සකාදාගාමීයාගේ ශීලය ගැන ප්‍රශ්නයක් නැත. ඔහුගේ ශීලය පිරිපුන්ය. ඔහු සෝවාන් මාර්ගඵලලාභියා මෙන්ම ආර්යකාන්ත ශීලයේ රැදී සිටියි. සකාදාගාමීයාගේ සමාධිය හා ප්‍රඥාව තරමක් වැඩී ඇති බව සූත්‍ර ධර්මයන්හි සඳහන්ය. එහෙත් සකාදාගාමී ඵලය ලැබීමෙන් කොපමණ ඉහළට සමාධිය වැඩේ ද යන්න දක්වා ඇති තැනක් සොයාගැනීමට අපහසුය. එහෙත් සකාදාගාමීයාගේ සමාධිය ධ්‍යාන මට්ටමේ සමාධියක් දක්වා වැඩීම අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවක් නොවේ. සකාදාගාමීහු මරණින් මතු දෙවිලොව යෑමට සුදුසුකම් ලබති. ධ්‍යාන මට්ටමේ සමාධිය ලද පිරිස් දෙවිලොව නොව බ්‍රහ්මලොව උපදිති.

සකාදාගාමියා මරණින් මතු නැවත එක් වරක් පමණක් මෙලොව ඒමට සුදුසුකම් ලබයි. නැවත මිනිසත් බව ලබනුයේ උපරිම වශයෙන් එක් වරකි. නැවත උපත ලැබීමේ පිළිවෙළ අනුව සකාදාගාමීහු පස් දෙනෙක් වෙති.

සකාදාගාමීන් පස්දෙනා මෙසේ ය.

- i. මෙලොව සකාදාගාමී ඵලයට පැමිණ මෙලොව දී ම රහත්ව පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා.
- ii. මෙලොව දී සකාදාගාමීව මරණින් මතු දෙවිලොව ඉපිද දෙවිලොව දී පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා.
- iii. දෙවිලොව දී සකාදාගාමීව දෙවිලොවදීම පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා.
- iv. දෙවිලොව දී සකාදාගාමීව මෙලොවට පැමිණ පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා.
- v. මිනිස් ලොව දී සකාදාගාමීව මරණින් මතු දෙවිලොව ඉපිද ආයු ඇතිතාක් දෙවිලොව සිට නැවත මිනිස් ලොව ඉපිද පිරිනිවන්පාන පුද්ගලයා.

42. සකාදාගාමී ඵල ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව

තමා සකාදාගාමී ඵලයට පැමිණි බව යෝගියාගේ සිතට වැටහීම සකාදාගාමී ඵල ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව නම් වේ. ලක්දිව පිළිගන්නා ථේරවාදී සම්ප්‍රදාය අනුව ලියැවුණු පතපොතෙහි දැක්වෙනුයේ සකාදාගාමී ඵලය ලැබුණු වහාම සකාදාගාමී ඵල වීරී හටගන්නා බවයි. එහෙත් මාර්ගඵල ලද්දවුන් පසු අවස්ථාවක තමා මාර්ගඵල ලද බව දැන ගැනීමට ඉඩ ඇති බව සූත්‍ර පිටකයේ ඇති කරුණු අනුව පෙනේ.

සකාදාගාමී ඵල ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව පිළිබඳ වැඩි විස්තර සූත්‍ර ධර්මවල සඳහන් නොවේ. එහෙත් යමකුට තමා සකාදාගාමී වී ඇත් ද යන්න නිසැකව දැන ගැනීමට කරුණු කිහිපයක් උපයෝගී කර ගත හැකිය.

01. ශීලය සම්පූර්ණ වී තිබීම (පංච ශීලය මෙයින් අදහස් වේ)
02. සමාධිය වර්ධනය වී තිබීම.
03. ප්‍රඥාව වර්ධනය වී තිබීම (විදර්ශනා).
04. සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා සීලබ්බත පරාමාස යන සංයෝජන බැමි තුනම ලිහිතිබීම.
05. ඕළාර්ක කාමරාගය පහවී තිබීම.
06. ඕළාර්ක පටිසය පහව තිබීම.

යමකු සතුව මෙකී ගුණාංගයන් ඇත්තේ නම් ඔහු සකාදාගාමී ඵලයට පැමිණියෙකි.

43. අනාගාමී මාර්ගය

බෞද්ධ ආර්ය ප්‍රතිපදාවෙහි තුන්වැනි මාර්ග ඵලය අනාගාමී ඵලයයි. අනාගාමී ඵලයට පැමිණීමේ මාර්ගයය අනාගාමී මාර්ගයයි.

අනුපිළිවෙළින් සෝවාන්, සකාදාගාමී මාර්ගඵලවලට පැමිණී යෝගියා ඊළඟට කළ යුත්තේ අනාගාමී මාර්ගය සම්පූර්ණ කිරීමයි. අනාගාමී මාර්ගය යනු ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම නැසීමේ මාර්ගයයි.

සෝවාන් මාර්ග චිත්තය ඉපදීමෙන්,

01. සක්කාය දිවයි
02. විච්චිච්ඡා
03. සීලබ්බත පරාමාස

යන ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම තුන නැසෙයි. ඉතිරි ඕරම්භාගීය සංයෝජන දෙක කාමරාග සහ පටිස නම් වේ. සකාදාගාමී මාර්ගයෙන් ඕලාරික (රඵ) කාමරාගය හා ඕලාරික පටිසය නැසෙයි. එබැවින් අනාගාමී මාර්ගය පුරවන සකාදාගාමීයා තමා වෙත ඉතිරිව තිබෙන කාමරාග හා පටිසය නැසීමට භාවනා කළ යුතුය. පිළිකුල් භාවනාවෙන් කාමරාගය ද මෙම ත්‍රී භාවනාවෙන් පටිසය ද නැසෙයි. (පිළිකුල් භාවනාව සහ මෙම ත්‍රී භාවනාව මෙම පොතෙහි මූල භාගයෙහි සවිස්තරව දක්වා ඇත).

අනාගාමී මාර්ගය වැඩීම සම්බන්ධ ව දීර්ඝ විස්තරයක් මජ්ඣිම නිකායේ මහාමාලුංඛ්‍ය සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. ඒ සම්බන්ධ විස්තරය මෙසේ ය.

“පංච ඕරම්භාගීය ධර්මයන්ගේ ප්‍රභාණයට මාර්ගය කුමක් ද...? ප්‍රතිපදාව කුමක් ද....?”

01. කෙලෙසුන්ගෙන් හා නීවරණ ධර්මයන්ගෙන් වෙන් ව ප්‍රථම ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරයි.

02. ඉන් අනතුරුව එහි (ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි) රූපයට වේදනාවට සංඥාවට සංඛාරයට විඤ්ඤාණයට අයත් යමක් වේද ඒ ධර්ම විදර්ශනාවට ලක් කරයි.

03. ඒ කෙසේ ද යත්,

* අනිත්‍යය	* දුක්ඛය (දුකකි)
* රෝගයක් මෙනි	* ගඬුවක් මෙනි
* උලක් මෙනි	* අන්සතු දෙයක් මෙනි
* බිඳෙන දෙයක් මෙනි	* ශුන්‍ය දෙයකි
* අනාත්ම වූ දෙයකි	

මෙසේ සිත එකී (ප්‍රථම ධ්‍යානයට අයත්) ධර්මයන්ගෙන් ඉවත් කරයි.

සටහන :

ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි විදර්ශනාවට ලක් කළ හැකි කරුණු මෙසේ ය.

- * ධ්‍යානයට පාදක කරගත් නිමිත්ත
- * ධ්‍යානමය ප්‍රීතිය
- * ධ්‍යානමය සුඛය

මෙකී ධර්මතාවන් අනිත්‍ය, දුක්ඛ ආදී වශයෙන් සලකා විදර්ශනා කළ යුතුය. විතර්ක - විචාර යන ධ්‍යානාංග විදර්ශනාවට ලක් කිරීම ප්‍රඥාගෝචර නොවේ. මන්දයත් ඒවායෙහි සිත අලවන ගුණය නැති බැවිනි. මෙහි විස්තර කර ඇත්තේ සමථ විදර්ශනාවයි. සමථ විදර්ශනාවෙහි අරමුණ ධ්‍යානයට පාදක කරගත් නිමිත්තෙන් සිත මුදවා විදර්ශනා සමාධියට සම වැදී ඒ ඔස්සේ උසස් මාර්ගඵලවලට එළැඹීමයි.

04. ඉන් අනතුරුව (ධ්‍යාන පාදක කරගත් නිමිත්තෙන් සිත මුදවා ගත් පසු) නිවනට සිත යොමු කරයි. ඒ මෙපරිද්දෙනි.

- * සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධිමක් වේද
- * සියලු කෙලෙසුන්ගෙන් දුරු කිරීමක් වේද
- * තෘෂ්ණාව නැතිකිරීමක් වේද
- * නොඇලීමක් වේද
- * නිර්වාරණයක් වේද
- * එසේ වූ නිර්වාරණය
- * ශාන්තය
- * ප්‍රණීතය

මෙසේ සිතා නිවනට සිත යොමු කරයි. මේ උත්සාහයෙන් සියලු ආශ්‍රව ප්‍රහීණ කළ නොහැකි වී නම් පංච ඕරම්භාගීය සංයෝජනයන් නසා (මරණීන් මතු) බලලොව ඕපපාතිකව ඉපිද එහිම පිරිනිවන් පායි. මෙය පංච ඕරම්භාගීය සංයෝජන නැති කිරීමේ (අනාගාමී) මාර්ගයයි.

තවද,

- i. ප්‍රථම ධ්‍යානය
- ii. ද්විතීය ධ්‍යානය
- iii. තෘතීය ධ්‍යානය
- iv. චතුර්ථ ධ්‍යානය
- v. ආකාසනඤ්චායතනය
- vi. විඤ්ඤාණඤ්චායතනය
- vii. ආකිංචඤ්ඤායතනය
- viii. තේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය

යන ධ්‍යාන අටම මෙලෙස විදර්ශනාවම ලක්කර අනාගාමී (හෝ රහත්) ඵලයට පත්විය හැකි බව බහාමාලුංඛ්‍ය සූත්‍රයේ දැක්වේ.

දීඝ නිකායට අයත් මහාසතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙහි ද මජ්ඣිම නිකායට අයත් සතිපට්ඨාන සූත්‍රයෙහි ද අනාගාමී මාර්ගය තවත් ආකාරයකට දේශනා කර ඇත.

- i. කායානුපස්සනාව (කයෙහි ස්වභාවය විමසා බැලීම)
- ii. වේදනානුපස්සනාව (වින්දනයන්ගේ ස්වභාවය විමසා බැලීම)
- iii. චිත්තානුපස්සනාව (සිතෙහි ස්වභාවය විමසා බැලීම)
- iv. ධම්මානුපස්සනාව (ධර්මතාවන් සම්බන්ධව විමසා බැලීම)

වශයෙන් සතිපට්ඨාන භාවනාවෙහි කොටස් 04 කි. දවස මුළුල්ලේ සතිපට්ඨාන භාවනාව සතියක කාලයක් ප්‍රගුණ කළහොත් අවම වශයෙන් අනාගාමී ඵලයට පත්වන බව සූත්‍රාවසානයේ දැක්වේ.

අනාගාමී වීම සඳහා තවත් වැදගත් ක්‍රමයක් අනුපූර්ව නිරෝධ ක්‍රමය ආශ්‍රිතව දේශනා කර ඇත. අනුපූර්ව නිරෝධ සූත්‍රයේ දී පහළ ධ්‍යානවල ලක්ෂණ සිතෙන් අතහැර ක්‍රමක්‍රමයෙන් ඉහළ ධ්‍යාන වෙත සමවැදීම සිදුකරනු ලැබේ. මේ ආකාරයට භාවනා කර අවසානයේ සංඥාග්‍රය නම් වූ නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය වෙත පැමිණ "සිත ක්‍රියාකාරී වීම බාධාවකි. එබැවින් සිත නැවතිය යුතුය." කියා අදිටන් කර සිතෙහි ක්‍රියාකාරීත්වය තාවකාලිකව නැවතිය හැකිය. එවිට යෝගියා නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත එළැඹෙයි. පළමුවරට නිරෝධ සමාපත්තිය වෙත සමවැදී ඉන් නැඟී සිටින යෝගියා ප්‍රතිඵල දෙකකින් එකක් බලාපොරොත්තු විය යුතුය.

- i. කෙලෙසුන් සම්පූර්ණයෙන් දුරු වී නම් රහත් බව ලැබේ.
- ii. තවදුරටත් කෙලෙසුන් ඉතිරි වී නම් අනාගාමී බව ලැබේ.

එබැවින් මුල් වරට නිරෝධ සමාපත්තියට සමවැදී ඉන් නැඟී සිටීම ද 'එක්තරා' අනාගාමී මාර්ගයක් ලෙස සැලකිය හැකිය.

44. අනාගාමී ඵලය

අනාගාමී මාර්ගය අවසානයේ අනාගාමී මාර්ග ඥානය පහළ වෙයි. අනාගාමී මාර්ග ඥානයෙන් සියලු ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම නැසී යයි. ඉන් අනතුරුව අනාගාමී ඵලය ලැබෙයි. අනාගාමීයාට තවදුරටත්,

- i. රූප රාග
- ii. අරූප රාග
- iii. මාන
- iv. උද්ධව්ඡ
- v. අවිද්‍යා

යන සංයෝජන ධර්ම පහ බලපායි. අනාගාමීන් 05 දෙනෙකු ගැන ධර්මයෙහි කියැවේ. අනාගාමීන් 05 දෙනා මෙසේ ය.

- i. අන්තරා පරිනිබ්බායී
- ii. උපභව්වය පරිනිබ්බායී
- iii. අසංඛාර පරිනිබ්බායී
- iv. සසංඛාර පරිනිබ්බායී
- v. උද්ධංසෝත අකතිට්ඨගාමිණී

මෙහි 'අසංඛාර පරිනිබ්බායී' සහ 'සසංඛාර පරිනිබ්බායී' යන පද දෙක අටුවාචාර්යවරුන් විසින් විවිධ ආකාරයට අර්ථ දක්වා ඇත. එක් මතයකට අනුව සමහර අනාගාමීහු මරණින් මතු සුද්ධාවාස බඹලොව ඉපිද උත්සාහ දරා රහත් වෙති. ඔවුහු සසංඛාර පරිනිබ්බායී නම් වෙති.

සමහර අනාගාමීහු මරණින් මතු සුද්ධාවාස බඹලොව ඉපිද නිරුත්සාහීව රහත් වෙති. ඔවුහු අසංඛාර පරිනිබ්බායී නම් වෙති.

තවත් මතයකට අනුව,

01. කිසියම් සුද්ධාවාස බලලොවක ඉපිද ආයු කාලය නොඉක්ම රහත්වන පුද්ගලයා 'සසංඛාර පරිනිබ්බායී' වේ. ඔහු රහත්ඵලයට පැමිණ ආයු කාලය අවසානයේ පිරිනිවන් පායි.
02. අසංඛාර පරිනිබ්බායී පුද්ගලයා කිසියම් සුද්ධාවාස බලලොවක ඉපිද ආයු කාලය අවසාන රහත් වෙයි. එබැවින් ඔවුහු සංඛාර රහිතව පිරිනිවනෙහි සැතපෙති.

මේ දෙවැනි මතය වඩා සාධාරණය. මන්දයත් සංඛාර යන අර්ථය අදාළ නියම තේරුමෙහි එය යෙදී ඇති බැවිනි. එනම්, සංස්කාර වූ ශරීරය දරමින් රහත්වන අය සසංඛාර පරිනිච්චාණයට එළැඹෙති. ශරීරය අත්හරිමින් රහත් වන අය අසංඛාර පරිනිච්චාණයට එළැඹෙති.

සසංඛාර පරිනිබ්බායී - අසංඛාරපරිනිබ්බායී පුද්ගල හේදය අංගුත්තර නිකායේ කිලේසපරිනිබ්බාන සූත්‍රයෙහි මෙලෙස දක්වෙයි.

මෙලෙස පුද්ගලයෝ සතර දෙනෙක් වෙති.

- i. එක් පුද්ගලයෙක් මෙලොව දීම සසංඛාර පරිනිබ්බායී වෙයි.
 - ii. තවත් පුද්ගලයෙක් මරණින් මතු සසංඛාර පරිනිබ්බායී වෙයි.
 - iii. තවත් පුද්ගලයෙක් මෙලොව දීම අසංඛාර පරිනිබ්බායී වෙයි.
 - iv. තව පුද්ගලයෙක් මරණින් මතු අසංඛාර පරිනිබ්බායී වෙයි.
01. මිනිසකු මේ ආත්මයේ දීම සසංඛාර පරිනිබ්බායී වනුයේ කෙසේද...?

* කයෙහි අගුභය අගුභය අනුව බලමින්

- * ආහාරයේ පිළිකුල් සංඥාව උපදවමින්
- * සියලු සංස්කාරවල අනිත්‍ය දැකීමින්
- * සකල ලෝකයේ අනභිරත සංඥාව (නොඇලීම) උපදවමින්
- * මරණ සංඥාව මනාව වධමින්
- * සද්ධා - හිරි - ඔත්තජ්ජ - චිරිය - පංඥා යන සේඛ බල (ආර්යයකු සතු බල) ඇසුරු කරමින් වෙසෙන පුද්ගලයා මේ ආත්මයේම සසංඛාර පරිනිබ්බාසි වෙයි.

ඊට හේතුව සද්ධා, සති, චිරිය, සමාධි, ප්‍රඥා යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ අධිකව උපදින බැවිනි.

02. මිනිසකු මරණින් මතු සසංඛාර පරිනිබ්බාසි වන්නේ කෙසේද...?

- * කයෙහි අශුභය
- * ආහාරයේ පිළිකුල
- * සියලු සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍යය
- * අනභිරත සංඥාව

යන දේ වඩන පුද්ගලයාගේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම මෘදුය. එබැවින් ඔහු මරණින් මතු අසංඛාර පරිනිබ්බාසි වේ. (අනාගාමීව බ්‍රහ්ම ලොව උපදියි).

03. කෙනකු මේ ආත්මයේ දීම අසංඛාර පරිනිබ්බාසි වන්නේ කෙසේද...?

- * කාමයෙන් වෙන්ව ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.
- * ද්විතීය ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.
- * තෘතීය ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.
- * චතුර්ථ ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.

ඔහුගේ සද්ධා වීරිය සති සමාධි ප්‍රඥා යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ අධිමාත්‍රව (ප්‍රබලව) පහළ වෙයි. ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ අධිමාත්‍රතාව (ප්‍රබලත්වය) නිසා ඔහු මේ ආත්මයේම අසංඛාර පරිනිබ්බාසි වෙයි.

04. කෙනෙකු මරණින් මතු අසංඛාර පරිනිබ්බාසි වන්නේ කෙසේද....?

- * කාමයන්ගෙන් වෙන්ව ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.
- * ද්විතීය ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.
- * තෘතීය ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.
- * චතුර්ථ ධ්‍යානයෙහි යෙදී වාසය කරයි.

එනමුදු ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දුබලව වැඩෙයි නම් ඔහු මරණින් මතු අසංඛාර පරිනිබ්බාසි වෙයි. (මෙම විස්තරයෙහි දෙවැනුව හා සිව්වැනුව කියවෙනුයේ අනාගාමීන් දෙදෙනෙකු ගැනයි.)

අනාගාමීහු මරණින් මතු සුද්ධාවාස බලලොවක ඉපදෙති. සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලෝක 05 කි.

- i. අවිභය
- ii. අකප්පය
- iii. සුදස්සය
- iv. සුදදස්සිය
- v. අකනිට්ඨය නම් වේ.

අනාගාමීන් සුද්ධාවාසයන්හි උපදින පිළිවෙළක් නැත. සමහරු මරණින් මතු අවිභයෙහි උපදිති. ඇතැම් කෙනෙක් ඊට එහා ලොවක උපදියි. කෙසේ නමුත් උද්ධංසෝත අකනිට්ඨ ගාමිණී නම් පුද්ගලයා අවිභයෙන් පටන්ගෙන අකනිට්ඨය දක්වා සියලුම සුද්ධාවාස තලවල අනුපිළිවෙළින් උපදියි.

අංගුත්තර නිකායේ සංයෝජන පුග්ගල සූත්‍රයෙහි මේ සම්බන්ධ කදිම විස්තරයක් අඩංගුය.

01. සකෘදාගාමියාගේ,

- * ඕරම්භාගීය සංයෝජන ප්‍රහීණ නැත.
- * අනතුරු උත්පත්ති ප්‍රතිලාභ සංයෝජන ප්‍රහීණ නැත.
- * භව ප්‍රතිලාභ සංයෝජන ප්‍රහීණ නැත.

02. උද්ධංසෝත අකනිට්ඨගාමී පුද්ගලයාගේ,

- * ඕරම්භාගීය සංයෝජන ප්‍රහීණය.
- * උත්පත්ති පටිලාභ සංයෝජන ප්‍රහීණ නැත.
- * භව පටිලාභ සංයෝජන ප්‍රහීණ නැත.

03. අන්තරා පරිනිබ්බායී පුද්ගලයාගේ,

- * ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම ප්‍රහීණය.
- * උත්පත්ති පටිලාභ සංයෝජන ධර්ම ප්‍රහීණය.
- * එහෙත් භව පටිලාභ සංයෝජන ධර්ම ප්‍රහීණය.

04. රහතන් වහන්සේගේ,

- * ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම ප්‍රහීණය.
- * උත්පත්ති පටිලාභය සංයෝජන ධර්ම ප්‍රහීණය.
- * භව පටිලාභීය සංයෝජන ධර්ම ප්‍රහීණය.

මෙම විස්තරයෙහි දෙවැනි හා තෙවැනිව කියැවෙනුයේ අනාගාමීන් දෙදෙනකු ගැනයි. උද්ධංසෝත අකනිට්ඨගාමියාගේ සංයෝජන බැම් දැඩිය. එහෙයින් ඔහු අනුපිළිවෙළින් සුද්ධාවාස පහේම උපදියි. අන්තරා පරිනිබ්බායී පුද්ගලයාගේ සංයෝජන බැම් දුබල බැවින් ඔහු සුද්ධාවාසයට පැමිණෙන අතරමග දී සසර නිම කරයි.

අනාගාමීන් පස් දෙනා සසර දුක නිම කරන ආකාරය විශුද්ධි මාර්ගයෙහි 23 පරිච්ඡේදය වන ප්‍රඥාභාවනානිසංස නිර්දේශයේ විස්තර කර ඇති අයුරු මෙසේ ය.

01. අන්තරාපරිනිබ්බාසි පුද්ගලයා :

අවිභය ආදිකොට ඇති කිසියම් ශුද්ධාවාසයක ඉපිද එහි ආයු ප්‍රමාණයෙන් මධ්‍යයට නොපැමිණ පිරිනිවෙණුයේ අන්තරාපරිනිබ්බාසි පුද්ගලයාය.

02. උපභව්ව පරිනිබ්බාසි පුද්ගලයා :

අවිභය ආදිකොටගත් කිසියම් ශුද්ධාවාසයක ඉපිද එහි ආයු මධ්‍යය ඉක්මවා පිරිනිවෙයි.

03. අසංඛාර පරිනිබ්බාසි :

නිරුත්සාහයෙන් මාර්ගය උපදවා පිරිනිවෙයි.

04. සසංඛාර පරිනිබ්බාසි :

උත්සාහයෙන් මාර්ගය උපදවා පිරිනිවෙයි.

05. උද්ධංසෝත අකනිට්ඨගාමිනි :

අවිභයේ ඉපිද අනුපිළිවෙළින් ආයු ගෙවමින් අකණිෂ්ඨයට පැමිණ එහි දී පිරිනිවෙයි.

අනාගාමීහු සැමදෙනම කාමලෝක හැර සුද්ධාවාස බලලොවක දී පිරිනිවෙති. ඔවුහු මෙලොවට නැවත නොඒය යන අර්ථයෙන් අනාගාමී නම් වෙති.

අනාගාමීන් අතර පවත්නා විවිධාකාර වෙනස්කම්වලට හේතුව මජ්ඣිම නිකායේ මහා මාලුංඛ්‍යපුත්ත සූත්‍රයෙහි පැහැදිලි කර දී ඇත.

බුදුන් වහන්සේ විසින් අනාගාමී වීමේ මාර්ගය එම සූත්‍රයේ දී දේශනා කළහ. එය දේශනා කොට අවසන් වූ පසු ආනන්ද හිමියෝ මෙසේ ප්‍රශ්න කර සිටියහ.

“ස්වාමීනී, පංච ඕරම්භාගීය සංයෝජනයන් මේ ලෙස නැති කළ හැකි නම් ඇතැම් හික්කුන් වේතොවිමුක්තිය ලැබීමටත් ඇතැම් හික්කුන් පඤ්ඤාවිමුක්තිය ලැබීමටත් හේතුව කුමක් ද...?”

“ඔවුන්ගේ ඉන්ද්‍රිය (ධර්මයන්ගේ) වෙනස්කම් ඊට බලපායි.” යනුවෙන් බුදුහු පිළිතුරු දුන්හ. මෙහි ඉන්ද්‍රිය යනු සද්ධා, වීරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන කරුණු පහයි. ඒ කරුණු 05 එකිනෙකට වෙනස්වීම නිසා අනාගාමීහු විවිධාකාර වෙනස්කම් සහිත වෙති.

ඉහත විස්තරය අනුව,

01. ප්‍රඥාවිමුක්ත

02. වේතොවිමුක්ත

යනුවෙන් අනාගාමීන් දෙකොටසකට බෙදිය හැකි බව පෙනෙයි. ප්‍රඥාවිමුක්ත අනාගාමියා ධර්මය නුවණින් විමසා බලා විදර්ශනා ප්‍රඥාව උපදවාගෙන අනාගාමී වෙයි. සුදොවුන් රජු එවැන්නෙකි. හේ බණ ඇසීමෙන් සෝවාන්, සකාදාගාමී, අනාගාමී යන එල තුනට අනුපිළිවෙළින් පැමිණියේ ය.

වච්ඡගොත්ත පරිබ්‍රාජකයා සමථ, විදර්ශනා භාවනා කර අනුපිළිවෙළින් සෝවාන්, සකාදාගාමී, අනාගාමී එලයට පැමිණියෙකි. හේ බුදුන් වෙත එළැඹ ඒ බව ප්‍රකාශ කර සිටියේ ය. (මහා වච්ඡගොත්ත සූත්‍රය / මජ්ඣිම නිකාය මජ්ඣිම පණ්ණාසකය).

45. අර්භත් මාර්ගය

බෞද්ධ විමුක්ති මාර්ගයේ අවසාන කොටස අර්භත් මාර්ගයයි. අර්භත් මාර්ගය වඩන පුද්ගලයා සියලු කෙලෙසුන් නැසීමට උත්සාහ කළ යුතුය. කෙලෙසුන් ගණනින් 1500 කි. එබැවින් එක් එක් ක්ලේශයක් බැගින් තෝරා ගෙන විනාශ කිරීම කිසිදින සිදු කළ නොහැක්කකි. එබැවින් අර්භත් මාර්ගය වඩනු කැමැති යෝගියා ඊට වඩා පහසු මාර්ගයක් තෝරාගත යුතුය.

බෞද්ධ ආර්ය ප්‍රතිපදාවෙහි අර්භත් මාර්ගය පිහිටියේ අනාගාමී ඵලයට පසුවය. එබැවින් සෝවාන් - සකෘදාගාමී යන මාර්ගඵල දෙක ඉක්මවා ඉතික්ඛිතිව අනාගාමී වී අර්භත් මාර්ගය පිරිම පහසුය. සංයෝජන හෙවත් සංසාර බැඳීම් 10 කි. එයින් 05 ක් පහළ හවයන්හි උපත ලබාදෙන ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්මයන් වේ. අනාගාමී මාර්ග ඥානයෙන් ඉතිරි වී ඇති සියලු ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම නැසේ. එබැවින් අනාගාමී ඵලලාභියා කෙරෙහි ඉතිරිව ඇත්තේ ඉහළ ආත්මභවයන්හි උපත ලබාදෙන උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම 05 පමණි. උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම මතු දැක්වෙන පරිදි වේ.

- i. රූප රාග : රූපී වූ උපතක් ලබනු කැමැත්ත.
- ii. අරූප රාග : අරූපී වූ උපතක් ලබනු කැමැත්ත.
- iii. මාන : මමත්වය, මම වෙමි යන හැඟීම.
- iv. උද්ධච්ඡ : සිතෙහි විසිරියන, නොසන්සුන් ස්වභාවය.
- v. අවිද්‍යා : චතුරාර්ය සත්‍යය අනවබෝධය.

මෙකී පංච උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම ප්‍රභාණය කිරීමෙන් අනාගාමීයාට අර්භත් මාර්ග ඥානය ලබාගත හැකිය. කෙසේ නමුත් උද්ධම්භාගීය සංයෝජන ධර්ම 05 වෙන වෙනම ප්‍රභාණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් ධර්මයෙහි දක්වා නැත. ඒ වෙනුවට මානය

හෝ අවිද්‍යාව යන සංයෝජන ධර්ම දෙකෙන් එකක් උපුටා දැමීම නිර්දේශිතය. මානස හෝ අවිද්‍යාව යන දෙකෙන් එකක් උපුටා දැමීමෙන්ම අර්භත් මාර්ග ඥානය ලැබේ. බුද්දක නිකායේ ඒකධම්ම පාලියේ දැක්වෙන පරිදි යමෙකුට මානස උපුටා දැමිය හැකි නම් එයින්ම රහත් වේ. මානස උපුටා දැමීම යනු,

- i. මේ මමය
- ii. මෙය මාගේ ය

යන මමත්වය මූලික හැඟීම් තුරන් කිරීමයි. රහත් වීම සම්බන්ධ දීර්ඝතම ඉගැන්වීම් අඩංගු වනුයේ පටිච්ච සමුප්පාදය ඇතුළත් සූත්‍ර ධර්මයන්හිය. පටිච්ච සමුප්පාදය අනුව සත්ත්වයාගේ සසර ගමනට මූලික හේතුව අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව මූලිකුපුටා දැමීමෙන් ම සසර ගමන කෙළවර කර අමාමභ නිවන් සැපත සාක්‍ෂාත් කරගත හැකිය.

අවිද්‍යාවට හේතුව කුමක් ද....? අවිද්‍යාවට හේතුව වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ නොකිරීමයි. එබැවින්,

- i. දුක්ඛ : (සියල්ල දුකකි)
- ii. සමුදය : (දුකට හේතුව තෘෂ්ණාවය)
- iii. නිරෝධ : (දුක නැති කිරීමට හෙවත් දුක්ඛ නිරෝධය)
- iv. මාර්ග : (දුක නැති කිරීමේ මග)

යන වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කිරීමෙන් අවිද්‍යාව දුරු වේ. කෙසේ නමුත් වතුරාර්ය සත්‍යය සම්පූර්ණ ලෙස අවබෝධ වීමට එහි එක් එක් සත්‍යයක්,

- i. සත්‍ය : (මෙය සත්‍යයකි)
- ii. කෘත්‍ය : (මෙය අවබෝධ කිරීමට උත්සාහ ගනිමි)
- iii. කෘත : (මෙය අවබෝධ කළෙමි)

වශයෙන් තුන් ආකාරයකට අවබෝධ කළ යුතුය. එය වතුරාර්ය

සත්‍ය පිළිබඳ ක්‍රිපරිච්චට ද්වාදශාකාර අවබෝධය නම් වේ. සසර ගමන කෙළවර වනුයේ චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ ක්‍රිපරිච්චට ද්වාදශාකාර අවබෝධයෙනි.

කෙසේ නමුත් පටිච්ච සමුප්පාදයෙහි ද චතුරාර්ය සත්‍යයෙහි ද "තෘෂ්ණාව" ඇතුළත්ව ඇත. එබැවින් තෘෂ්ණාව ඤය කිරීමෙන් ම අර්හත් මාර්ග ඥානය ලබාගත හැකිය.

තෘෂ්ණාව ඤයවීමෙන් අර්හත් මාර්ග ඥානය උපදී. එය පැහැදිලි කර ඇත්තේ මෙසේ ය. තෘෂ්ණාව ඇති කල සිත සංඛාරගතයි. එ නම් සිතෙන් කර්ම රැස් කරයි. තෘෂ්ණාව නැති කල සිත විසංඛාරගත වේ. එනම්, තෘෂ්ණාව නැති කර කර්ම රැස් කිරීම නවතී. සත්ත්වයාගේ මතු භවය පිළියෙළ කරනුයේ කර්මයයි. ඒ බව පටිච්ච සමුප්පාදයේ විස්තර කෙරේ. එබැවින්,

- i. තෘෂ්ණාව නැසීමෙන් කර්ම රැස් කිරීම නවතී.
- ii. කර්ම රැස් කිරීම නැවතීමෙන් මතු උපතට අදාළ භවය නිර්මාණය නොවේ. ඒ හේතුව නිසාම සසර ගමන නවතී.

අර්හත් මාර්ග ඥානය උපදිනුයේ අර්හත් මාර්ගය අවසානයේ ය. බුද්දක නිකායේ ඉන්ද්‍රිය සූත්‍රයෙහි අර්හත් මාර්ග ඥානය හා අර්හත් ඵල ඥානය වශයෙන් ඥාන 02 ක් වෙන්කර දක්වා ඇත.

ඒ අනුව, ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් 03 කි.

- i. අනඤ්ඤාතංඤස්සාමීතීන්ද්‍රිය : (සෝවාන් මාර්ග ඥානය)
- ii. ආඤ්ඤීන්ද්‍රිය : (සෝවාන් ඵලයෙහි සිට අර්හත් මාර්ග ඥානය දක්වා වූ කොටස)
- iii. අඤ්ඤතාවින්ද්‍රිය : (අර්හත් ඵල ඥානය)

ආර්ය මාර්ගයේ හික්මෙන්නා වූ මාර්ගඵල ලාභියාට පළමු කොටම කෙලෙස් දුරු කළෙමි යන හැඟීම උපදී. ඉන් පසුව අර්හත් මාර්ග ඥානය උපදී.

අර්හත් මාර්ග ඥානයට අනතුරුව

- * මාගේ භව සංයෝජන දුරු විය.
- * මා ලද විමුක්තිය ආපසු නොහැරෙයි.

යන (අර්භත්ඵල) ඥානය උපදියි. (ඉන්ද්‍රිය සූත්‍රය)

ඉන්ද්‍රිය සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි අර්භත් මාර්ග ඥානය යනු ආශ්‍රවයන් (කෙලෙස්) දුරු කළෙමි යන ඥානයයි. අර්භත් ඵල ඥානය යනු "සසර බැමි දුරු කළෙමි, මාගේ විමුක්තිය කෝපය නොවේ. (විසිරී නොයයි)" යන ඥානයයි.

මේ හා සම්බන්ධ අනිකුත් සූත්‍ර ධර්මයන් හා සසඳන කල අර්භත් මාර්ග ඥානය යනු ආශ්‍රවණය ඥානයම මිස අනෙකක් නොවන බව පෙනෙයි.

පෙර කී විස්තර පරිදි ආශ්‍රවණය ඥානය පහළ වනුයේ අර්භත් ඵලය සඳහා විදර්ශනාව දියුණු කිරීමෙනි. බුදුන් වහන්සේ බෝසත් අවධියේ චතුර්ථ ධ්‍යානයට පැමිණ විදර්ශනා කිරීමෙන්,

- i. පූර්වේ නිවාසානුස්මාති ඥානය (පෙර විසූ කඳ පිළිවෙළ දනගන්නා නුවණ)
- ii. චුතුපපාත ඥානය (සත්ත්වයන්ගේ චුති - උත්පත්ති දන්නා නුවණ)
- iii. ආශ්‍රවණය ඥානය

නම් ඥාන 03 පහළ වූ බව මජ්ඣිම නිකායේ භයහෙරව සූත්‍රයේ දක්වා ඇත. භය හෙරව සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි ආශ්‍රවණය ඥානය මේ පරිදි විස්තර කළ හැකිය.

බෝසත්හු (චතුර්ථ ධ්‍යානගත) සිත සන්සුන්ව පිරිසිදුව පැහැසරව නිකෙලෙස්ව නොකිලිවිව මොළොක්ව කර්මණ්‍ය ස්ථිරව නිසලව පිහිටි කල්හි ආශ්‍රවණය ඥානය ලැබීම සඳහා සිත යොමු කළහ.

ආශ්‍රවණය ඥානය මතු සඳහන් පරිදි උපන්නේ ය.

- i. මෙය දුකය යන්න ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.
- ii. මෙය දුක්ඛ සමුදය (දුක හටගැනීමය) යන්න ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.
- iii. මෙය දුක්ඛ නිරෝධ යන්න ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.
- iv. මෙය දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනි පටිපදාවය යන්න ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.

මෙකී අවබෝධතා දොන (4) ලැබුණ කල්හි තවත් දොන 04 ක් පහළ විය.

- v. මෙය ආසවයි කියා ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.
- vi. මෙය ආසව සමුදය (හටගැනීම) යැයි ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.
- vii. මෙය අසාව නිරෝධය යැයි ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.
- viii. මෙය ආසාව නිරෝධ ගාමිනි පටිපදාව යැයි ඇති සැටියෙන් අවබෝධ විය.

මේ අවබෝධතා දොන (8) ලැබුණු කල්හි තවත් අවබෝධතා දොන 03 ක් පහළ විය.

- ix. සිත කාමාසව වලින් මිදුණි.
- x. සිත භාවාසවලින් මිදුණි.
- xi. සිත අවිජ්ජාසවලින් මිදුණි.

එවිටම තවත් අවබෝධතා දොන පහළ විය.

- xii. මිදුණෙමි යන්න අවබෝධ විය.
- xiii. ජාතිය ක්‍ෂය විය යන්න අවබෝධ විය.
- xiv. බඹසර වස් වැස නිම කරන ලදී යන්න අවබෝධ විය (මාර්ගය අවසන්ය යන්න).
- xv. කළයුතු සියල්ල නිම කරන ලදී යන්න අවබෝධ විය.

xvi. රහත් බව සඳහා කළ යුතු අනෙකක් නැත යන්න අවබෝධ විය.

මෙම සූත්‍ර ධර්මයෙහි ආශ්‍රවක්‍ෂය ඥානය හඳුන්වා දී ඇත්තේ 03 වැනි විද්‍යාව වශයෙනි (පූර්වේනිවාසනුස්මාති ඥානය පළමු ඥානය වශයෙන් ද චුතුපපාත ඥානය දෙවැනි ඥානය වශයෙන් ද ගෙන ඇත). තවද බෝසතුන් වහන්සේ ආශ්‍රවක්‍ෂය ඥානය ලැබීමට සිත මෙහෙයවා ඇත්තේ චතුර්ථධ්‍යානගත සිත අංග 09 කින් ශක්තිමත් වූ බව දැනගත් කල්හිය. ඒ අංග නවය මෙසේ ය.

i. සිත සන්සුන් වීම

ii. සිත පිරිසිදු වීම

iii. සිත ප්‍රභාෂ්වර වීම

iv. නිකේලෙස් වීම

v. නොකිළිටි වීම

vi. මොළොක් වීම

vii. කර්මණ්‍ය වීම

viii. ස්ථාවර වීම

ix. නිසල වීම

යන ගුණාංග 09 න් සිත සමෘද්ධිමත් වූ බව දැනගත් බෝසත්හු ආශ්‍රවක්‍ෂය ඥානය සඳහා සිත මෙහෙය වූහ.

ඉහත දැක් වූ සූත්‍ර ධර්මය අනුව ආශ්‍රවයන්හි ආකාර 03 කි. ඒ,

i. කාමාශ්‍රව

ii. භවාශ්‍රව

iii. අවිද්‍යාව වශයෙනි.

එනම්, කම්සැපතට අදාළ ආශ්‍රවයන් ද, භව සැපතට අදාළ ආශ්‍රවයන් ද, චතුරාර්ය සත්‍ය නොදැනීමට අදාළ ආශ්‍රවයන් ද වෙත

වෙනම පවතින බව පෙනෙයි. මෙකී ආශ්‍රවයන් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දුරු කිරීම ද අර්භත් මාර්ගයට යොමු වීමට හේතු වේ. ආශ්‍රවයන් හා ඒවා දුරු කරන පිළිවෙළ පිළිබඳ සම්පූර්ණ විස්තරය මජ්ඣිම නිකායේ සම්භාසව සූත්‍රයේ දෑක්වෙනුයේ මෙපරිද්දෙනි.

* වියත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා මෙනෙහි කළ යුතු ධර්ම දැනියි. ඒවා මෙනෙහි කරයි. මෙනෙහි නොකළ යුතු ධර්ම ද දැනියි. මෙනෙහි නොකළ යුතු ධර්ම නොමෙනෙහි කරයි.

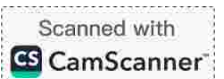
* මෙනෙහි නොකළ යුතු ධර්ම මොනවාද...?

- i. නූපන් කාමාශ්‍රව (කාමාසාවන්) උපදින කරුණු
- ii. උපන් කාමාශ්‍රව වැඩෙන කරුණු
- iii. නූපන් භවාශ්‍රව (නැවත ඉපදීමේ නොයෙකුත් ආශාවන්) උපදින කරුණු
- iv. උපන් භවාශ්‍රව වැඩෙන කරුණු
- v. නූපන් අවිද්‍යාශ්‍රව උපදින කරුණු
- vi. උපන් අවිද්‍යාශ්‍රව වැඩි දියුණු වන කරුණු

යන දේ නොමෙනෙහි කළ යුතු ධර්මතාවන්ය. වියත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා මෙකී නොමෙනෙහි කළ යුතු ධර්ම නොමෙනෙහි කරයි.

* වියත් ආර්යශ්‍රාවකයා විසින් මෙනෙහි කළ යුතු ධර්ම මොනවාද...?

- i. නූපන් කාමාශ්‍රව නොඋපදින කරුණු
- ii. උපන් කාමාශ්‍රව පිරිහෙන කරුණු (උදාහරණ : කයෙහි පිළිකුල් සහගත බව මෙනෙහි කිරීමෙන් කාමාශ්‍රව පිරිහෙයි)
- iii. නූපන් භවාශ්‍රව නොඋපදින කරුණු
- iv. උපන් භවාශ්‍රව පිරිහෙන කරුණු (උදාහරණ: අනිත්‍යතාව මෙනෙහි කිරීමෙන් භවාශ්‍රව පිරිහෙයි)

- v. නූපන් අවිද්‍යාශ්‍රව නූපදින කරුණු
- vi. උපන් අවිද්‍යාශ්‍රව පිරිහෙන කරුණු (උදාහරණ : චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයට උත්සාහ කරන කල අවිද්‍යාශ්‍රවය පිරිහෙයි)

වියත් ආර්ය ශ්‍රාවකයා මෙකී මෙනෙහි කළ යුතු ධර්ම මෙනෙහි කරයි.

* මෙනෙහි කළ යුතු ධර්ම මෙනෙහි කිරීමෙන් ද නොමෙනෙහි කළ යුතු ධර්ම නොමෙනෙහි කිරීමෙන් ද කරුණු දෙකක් සිදු වේ.

- 01. නූපන් ආශ්‍රව නූපදියි.
- 02. උපන් ආශ්‍රව ප්‍රහීණ වෙයි.

* මේ ආකාරයට ආශ්‍රව පහ කළ යුතුය.

* ආශ්‍රව පහ කිරීමේ ක්‍රම කිහිපයකි.

- 1. සමහර ආශ්‍රව දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතුය.
- 2. තවත් ආශ්‍රව සංවරයෙන් පහ කළ යුතුය.
- 3. තවත් ආශ්‍රව ප්‍රතිසේවනයෙන් පහ කළ යුතුය.
(ප්‍රතිසේවනය යනු ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්ම ඇසුරු කිරීමයි)
- 4. සමහර ආශ්‍රව අධිවාසනයෙන් පහකළ යුතුය.
(අධිවාසනය යනු ඉවසා දරා ගැනීමයි)
- 5. සමහර ආශ්‍රව පරිවර්ජනයෙන් පහ කළ යුතුය.
(පරිවර්ජනය යනු මගහැරීමයි)
- 6. සමහර ආශ්‍රව විනෝදනයෙන් පහ කළ යුතුය (නුවණින් විමසා පහ කළ යුතුය).
- 7. සමහර ආශ්‍රව භාවනාවෙන් පහ කළ යුතුය.

මෙලෙස විවිධාකාර ආශ්‍රවයන් (ඇලීම්) පහ කිරීමට සුවිශේෂී ක්‍රම ඇත.

* දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව කවරේ ද...?

- i. සක්කායදිට්ඨි (ආත්ම දෘෂ්ටිය)
- ii. විචිකිච්ඡා (බුද්ධාදී අටතැන පිළිබඳ සැකය)
- iii. සීලබ්බත පරාමාස (ව්‍රත සමාදානය)

යන සංයෝජන (සංසාර බැමි) තුන දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතුය. දර්ශනයෙන් එකී සංයෝජන ධර්ම 03 පහ කරනුයේ මෙසේ ය.

- i. මෙය දුකයි කියා නුවණින් මෙනෙහි කරයි.
- ii. මෙය දුක්බ සමුදයයි කියා නුවණින් මෙනෙහි කරයි.
- iii. මෙය දුක්බ නිරෝධයයි කියා නුවණින් මෙනෙහි කරයි.
- iv. මෙය දුක්බ නිරෝධගාමිනී පටිපදාවයි කියා නුවණින් මෙනෙහි කරයි.

මෙලෙස නුවණින් මෙනෙහි කළ කල්හි පෙර කී සංයෝජන ධර්ම 03 පහවෙයි.

සටහන :

නුවණින් මෙනෙහි කිරීමෙන් දර්ශනය (දූක්ම) පහළ වේ. සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස යන සංයෝජන ධර්ම 03 පහ වනුයේ දර්ශනයෙනි. එම සංයෝජන 03 පහ වූ කල්හි සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටයි. සෝවාන් විම සඳහා භාවනා කළ යුතුම ය. ඊට ධ්‍යාන ලැබිය යුතුමය යන අලුත් මතවාදයට සුත්‍ර පිටකයෙන් සහායක් නොලැබේම ය.

* සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව කවරේ ද...? මෙහි සංවරය යනු ඉන්ද්‍රිය සංවරයයි.

- i. වක්ඛු (ඇස)
- ii. ශ්‍රෝත (කන)
- iii. ඝාත (ගඳ සුවඳ දැනීම)

- iv. ජීවිතා (දිව)
- v. කාය (කය)
- vi. මන (මනස)

වශයෙන් ඉන්ද්‍රිය 06 කි. මනා සිහියෙන් යුතුව මෙකී ඉන්ද්‍රිය සය සංවර කරගෙන සිටින තැනැත්තාට ඒ ඉන්ද්‍රිය ඇසුරෙන් ඇතිවන කෙලෙස් දුක් දැවිලි නොවේම ය.

* ප්‍රතිසේවනයෙන් (ප්‍රතිවිරුද්ධ) ධර්ම සේවනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව කවරේ ද...?

- i. ශීතල වළකාලීමට, විළිවසා ගැනීමට, මැසි මදුරුවන්ගෙන් ආරක්ෂා වීමට ඇඳුම් අඳියි.
- ii. කුසගිනි වැළකීමට, යැපීමට, විඩාව දුරුවීමට අහර ගනියි.
- iii. උෂ්ණය, ශීතල වළකාලීමට අච්චි - වැසි - සුළං වළකාලීමට, සතුන්ගෙන් වන උවදුරු මැඩලීමට නිවසෙයි (සේනාසනයේ) වෙසෙයි.
- iv. ලෙඩ - දුක් - වේදනා දුරු කිරීමට බෙහෙත් (ගිලන්පස) ගනියි.

මේ ආකාරයට ප්‍රතිසේවන ක්‍රමයෙන් කෙලෙස් ගිනි වළකාලන යෝගියාට එබඳු කෙලෙසුන්ගෙන් පීඩා ඇති නොවේ.

* අධිවාසනයෙන් (ඉවසා දරා සිටීමෙන්) පහ කළ යුතු කෙලෙස් කවරේ ද....?

- i. ශීතල
- ii. උණුසුම
- iii. කුසගින්න
- iv. පිපාසය
- v. මැසි මදුරු පීඩා

- vi. අවච
- vii. සුළඟ
- viii. සතුන්ගෙන් හා සර්පයන්ගෙන් වන පීඩා
- ix. ඇනුම් බැණුම්
- x. ශාරීරික වේදනා

යනාදිය ඉවසා සිටින කළ පහ වී යන ස්වභාවයක් ඇත. එය අධිවාසනයෙන් කෙලෙස් දුරු කිරීමයි.

* පරිවර්ජනයෙන් (මගහැරයෑමෙන්) කෙලෙස් වළකාලනුයේ කෙසේ ද....?

- i. නපුරු ඇතුන්, අසුන්, ගොනුන්, බල්ලන් සර්පයන්
- ii. කටු, උල්, කටුගාල්, ප්‍රපාත, කසළ, වළවල්, මඩගොහොරු
- iii. පාපමිත්‍රයන්

යන දේ මගහැරීමෙන් ම දුරු කළ යුතුය.

* විනෝදනයෙන් (නුවණින් විමසා බැලීමෙන්) පහ කළ යුතු කෙලෙස් කවරේ ද...?

- 01. කාම කල්පනා
- 02. ව්‍යාපාද කල්පනා
- 03. විහිංසා (හිංසා) කල්පනා

යන දේ නුවණින් සිතා බලා (ආදීනව දක) දුරු කළ යුතුය.

* භාවනාවෙන් පහ කළ යුතු කෙලෙස් කවරේ ද...? ස්වභව බොජ්ඣංග වැඩි යන පරිදි භාවනා කිරීමෙන් කෙලෙස් තැවිලි ඇති නොවේ.

* මේ ආකාරයට සියලු ආශ්‍රව වළකාලීමෙන්

- i. තෘෂ්ණාව සිදී යයි.
- ii. සංයෝජන ඉදිරි යයි.

iii. මානය වැනසී යයි.

iv. දුක කෙළවර වේ.

මෙය ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයවීම සම්බාසව සුත්‍රයේ දක්වා ඇති ආකාරයයි. බුද්දක නිකායේ ඉතිවුත්තක පාලියේ ආසවක්‍ෂය සුත්‍රයේ පෙර කී ආසවක්‍ෂය ඥානය උපදින ආකාරය මීට වෙනස් විධියකට විස්තර කර ඇති නමුත් ඒ විස්තර එකිනෙකට පටහැනි නොවේ.

ආසවක්‍ෂය සුත්‍රය ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයවීම දක්වා ඇත්තේ මෙපරිද්දෙනි.

- * ආසවක්‍ෂය ඥානය උපදින්නේ දන්නා - දක්නා තැනැත්තාටය. නොදන්නා - නොදක්නා තැනැත්තාට එය නූපදී.
- * මෙය දුක යැයි දන්නා - දක්නා තැනැත්තාට ආසවක්‍ෂය ඥානය උපදී.
- * මෙය දුක්ඛ සමුදය යැයි දන්නා - දක්නා තැනැත්තාට ආසවක්‍ෂය ඥානය උපදී.
- * මෙය දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනී පටිපදාව යැයි දන්නා - දක්නා තැනැත්තාට ආසවක්‍ෂය ඥානය උපදී.
- * මෙලෙස කෙලෙස් දුරු කිරීමේ මාර්ගයේ ගමන් ගන්නා තැනැත්තාට කෙලෙස් දුරු කිරීමේ පළමු ඥානය උපදී. ඉන් අනතුරුව අර්හත් ඵලය ලැබේ.
- * ඉතික්ඛිති අර්හත් ඵලයෙන් මිදුණ තැනැත්තාට සංයෝජන ක්‍ෂය කළේ යැයි ඥානය උපදී.

සටහන :

අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන් අනතුරුව අර්හත් ඵලයට පැමිණෙන බවත් අර්හත් ඵලයෙන් අනතුරුව ආසවක්‍ෂය ඥානය ලැබෙන බවත් මේ සුත්‍රය අනුව පැහැදිලි වේ.

අර්හත් මාර්ගය අවසානයේ පහළ වන අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන් සියලු කෙලෙසුන් දුරුවේ යැයි ඉහත කියන ලදී.

එබැවින් අර්භත් මාර්ග ඥානයෙන් ත්‍රිවිධාකාර වූ තෘෂ්ණාව ද අට ආකාර වූ අවිද්‍යාව ද මතු නූපදින්නට පහ වේ.

ත්‍රිවිධාකාර තෘෂ්ණාව යනු,

- i. කාම තෘෂ්ණා (පස්කම් සැපතට ඇති කැමැත්ත)
- ii. භව තෘෂ්ණා (භව සැපතට ඇති කැමැත්ත)
- iii. විභව තෘෂ්ණා (භවයෙන් මිදී සැප ලැබීමේ කැමැත්ත)

යන දේය. මෙහි පස්කම් සැපත යනු,

- i. රූප
- ii. ශබ්ද
- iii. ගන්ධ
- iv. රස
- v. ස්පර්ශ

යන පස් ආකාරයේ ම සංවේදනයන් ලැබීමට ඇති කැමැත්තයි.

දෙවනපැතිස් රජ දවස බුදු සසුන මෙරට ස්ථාපනය වීම හේතු කොටගෙන බොහෝ දෙනෙක් සසුන්ගත වී රහත් බවට පැමිණියහ. පසු කලෙක රජ කළ දුටුගැමුණු රජුට සැබෑ රහතන් වහන්සේලා සිටිත් දැයි සැක පහළ විය. හේ හිඤ්ඤාත්ම තම රජ වාසලට දානය සඳහා ආරාධනා කර උන්වහන්සේලා සමීපයෙහි සිට දෙහි මිරිකා සම්බලක් සාදන්නට විය. ඒ සඟ පිරිස අතර සිටි රහතන් වහන්සේලාට එහි කිසිදු අමුත්තක් නොදැනුණු බව කියැවේ. නොරහත් කෙනකුට දෙහි මිරිකා සම්බල තනනු දුටු විට කටට කෙළ උණයි.

පෙර කී අට ආකාර අවිද්‍යාව මතු පරිදි වේ.

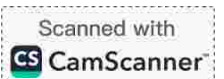
- i. දුක නොදැනීම
- ii. දුක ඉපදීමට හේතුව නොදැනීම

- iii. දුක නැතිකිරීම නොදැනීම
- iv. දුක නැතිකිරීමේ මාර්ගය නොදැනීම
- v. පෙර ජාතිය නොදැනීම
- vi. මතු ජාතිය නොදැනීම
- vii. පෙර ජාතියේ හා මතු ජාතියේ ඉපදීම නොදැනීම
- viii. හේතුඵල ධර්මය නොදැනීම

අර්හත් මාර්ග ඥානයෙන් මෙකී අටවස්තූක අවිද්‍යාව දුරු වේ. අට වස්තූක අවිද්‍යාව දුරුවීම මෙසේ තේරුම් ගැනීම සුදුසුය.

- * අට වස්තූක අවිද්‍යාවේ මුල් අංක 4 චතුරාර්ය සත්‍යයට සම්බන්ධය.
- * අට වස්තූක අවිද්‍යාවේ අග අංග 4 පටිච්චසමුප්පාදයට සම්බන්ධය.
- * චතුරාර්ය සත්‍යය (ත්‍රිපරිච්චට ද්වාදශාකාර ලෙස) අංග සම්පූර්ණයෙන් අවබෝධ කිරීමෙන් අටවස්තූක අවිද්‍යාවේ මුල් අංග 4 අවසන් වේ.
- * පටිච්ච සමුප්පාදය අනුලෝම ප්‍රතිලෝම ලෙස අවබෝධ කර ගැනීමෙන් අටවස්තූක අවිද්‍යාවේ අවසාන අංග 4 බැහැර වේ.
- * මේ බැහැර වීම් දෙකම එකම අවස්ථාවේ, එනම් අර්හත් මාර්ග ඥානය උපදින මොහොතේ දී සිදුවන බව සැලකීම සාධාරණය.

මජ්ඣිම නිකායේ මහා වච්ඡගොත්ත සූත්‍රයේ අර්හත් මාර්ගය ගැන ඉතා වැදගත් විස්තරයක් අඩංගු වෙයි. වච්ඡගොත්ත අන්‍යාගාමිකයෙකි. හේ ගිහිගෙයින් නික්ම පරිබ්‍රාජකයකු ලෙස ජීවත් වූයේ ය. බුදුන් සමීපයට පැමිණ බණ ඇසූ වච්ඡගොත්ත පරිබ්‍රාජක දිවිය අත හැර මහණ දිවියට පිවිසුණේ ය. මහණ වී උපසම්ප්‍රදාව ලැබ පහළොස් දිනක දී අනුපිළිවෙළින් සෝවාන්, සකෘදාගාමී හා අනාගාමී මාර්ග ඵලවලට පැමිණීමට තරම්

වච්ඡගොත්ත දක්ෂයකු වූයේය. හේ බුදුන් වෙත පැමිණි තමා සෝවාන්, සකාදාගාමී සහ අනාගාමී ඵලවලට අනු පිළිවෙළින් පැමිණි බව බුදුන් සමීපයෙහි හිඳ හෙළිදරව් කළේ ය. වච්ඡගොත්තට අවශ්‍ය වූයේ ඉක්මනින් රහත් පදවිය ලැබීමටයි.

"වච්ඡය සමථය විදර්ශනාව යන භාවනා ක්‍රම දෙක වඩන්න. අභිංඤාවන් ලැබීමට ද අර්හත් ඵලය ලැබීමට ද එය මහෝපකාරී වෙයි" යනුවෙන් බුදුහු වච්ඡගොත්ත වෙත උපදෙස් දුන්නේ ය. වච්ඡගොත්ත නොබෝ දිනකින්ම රහත් පදවිය ලැබී ඊට අතිරේකව මහත් සාද්ධිබල ද හිමිකර ගත්තේ ය.

සමථය හා විදර්ශනාව හැර අර්හත් ඵලය ලැබීමට වෙන අමුතු භාවනාවක් - කර්මස්ථානයක් නොමැත්තේ ය. ඒ බව මහා වච්ඡගොත්ත සූත්‍රයේ පැහැදිලි වේ.

අනෙක් අතට සෝවාන්, සකාදාගාමී, අනාගාමී හා අර්හත් යන මාර්ග 04 පිරීමට වෙන වෙන ප්‍රතිපදා ඇතැයි නොසිතිය යුතුය. ඇත්තේ එකම ආර්ය මාර්ගයකි. එහෙත් එකිනෙකා තම තමන්ට රිසි අයුරින් සුළු සුළු වෙනස්කම් සහිතව ආර්ය මාර්ගයේ ඉදිරියට යෑම සුදුසුය. සෝවාන් මාර්ගය වැඩීමට අසවල් කර්මස්ථානය විශේෂයෙන් වැඩිය යුතු ද රහත් ඵලය ලැබීමට අසවල් කර්මස්ථානය විශේෂයෙන් වැඩි යුතු යැයි ද නියමයක් නැත. බුදු දහමෙහි එන සෑම භාවනා කර්මස්ථානයක්ම මහත්ඵල මහානිසංස වෙයි.

සියල්ල අනිත්‍ය යන නිගමනයට පැමිණීමට උත්සාහ කිරීම අනිත්‍ය සංඥාව වැඩීම නම් වේ. අනිත්‍ය සංඥා සූත්‍රයෙහි දක්වෙන පරිදි, අනිත්‍ය සංඥාව වඩන කල,

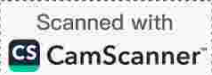
- i. මාර්ග ඵල නොලද අය සෝවාන් වෙති.
- ii. සෝවාන් අය සකාදාගාමී වෙති.
- iii. සකාදාගාමී අය අනාගාමී වෙති.
- iv. අනාගාමී අය අර්හත් ඵලයට පැමිණෙති.

එකම කර්මස්ථානයක් වැඩිමෙන් වුවද මාර්ගඵල හතරටම පැමිණිය හැකිය යන්නට මෙම කරුණ වටිනා නිදසුනකි.

අනිත් අතට භාවනා කරද්දීම අර්හත් ඵලට ලැබිය යුතු යැයි නියමයක් නැත. සමහර යෝගීහු භාවනා කරද්දී රහත් බව ලබති. තවත් අය ධර්මය නුවණින් මෙනෙහි කර ඒ ප්‍රතිඵලය ලබති.

බුදුන් වහන්සේ රජගහ නුවර ගිජ්ඣකුට පර්වතයෙහි සුකරඛත ලෙනෙහි වැඩ වසන සමයෙහි දීඝනඛ නම් පරිබ්‍රාජකයෙක් බුදුන් හමුවට පැමිණියේ ය. බුදුහු ඔහුට කෙටි ධර්ම දේශනාවක් කළහ. ධර්ම දේශනාව අසා සිටි දීඝනඛ සෝවාන් ඵලයට පැමිණියේ ය. දීඝනඛ වෙත දෙසු දහම් අසල සිටි සැරියුත් තෙරුන්ට ඇසුණි. සැරියුත් තෙරණුවෝ ඒ දහම් නුවණින් විමසා බලා සියලු කෙලෙසුන් නසා රහත් බවට පත් වූහ.

දීඝනඛට සෝවාන් ඵලය ලබා දීමට හේතු වූ ධර්ම කරුණුම සැරියුත් හිමියන්ට රහත් ඵලය ලබාදීමට උපකාරී විය.

46. අර්භත් ඵලය

අර්භත් මාර්ගය අවසානයේ අර්භත් මාර්ග ඥානය පහළ වෙයි. අර්භත් මාර්ග ඥානයෙන් සියලු කෙලෙසුන් නැසීගොස් අර්භත් ඵලය ලැබෙයි. සංයෝජන හෙවත් බැමි 10 කෙලෙසුන් ගණයටම අයත් ය. අනාගාමී වුවකුට,

i. රූප රාග

ii. අරූප රාග

iii. මාන

iv. උද්ධව්ඡ

v. අවිද්‍යාව

යන සංසාර බැමි 05 ට ඉතිරිය අනාගාමියා අර්භත් මාර්ගය සපුරා අර්භත් මාර්ගය ඥානය ලද විට මෙකී අවසාන සංසාර බැමි 05 ම ලිහී යයි. එබැවින් රහතන් වහන්සේ මතු උත්පත්තියක් නොලබයි.

මජ්ඣිම නිකායේ සන්දක සූත්‍රයෙහි රහතන් වහන්සේ කෙනෙකුගේ සුවිශේෂී බව මෙසේ දක්වා ඇත.

* රහතන් වහන්සේ කරුණු 05 ක් නොකරති.

i. දූත දූත සතකුගේ දිවි තොර නොකරති.

ii. නුදුන් දෙය නොගනිති.

iii. මෛථුන ධර්මයෙහි නොහැසිරෙති.

iv. මුසාවාද නොකියති.

v. ආහාර රැස් කර පරිභෝජන නොකරති.

අත් පා කපන ලද පුද්ගලයකු තම ස්වභාවය දන්නාක් මෙන් තමන් සියලු කෙලෙසුන් නැසූ බව නිතර සිහියට නගන බව ද සන්දක සූත්‍රයෙහි සඳහන් ය.

අර්භත් ඵලයට පැමිණීමෙන් පසු සිතුවිලිවල පමණක් නොව වර්යාවෙහි ද වෙනසක් සිදු වන බව අවබෝධ කරගත යුතුය. රහතන් වහන්සේගේ වර්යාවෙහි අගය 08 කි.

- i. ඉරියාපඵ වරියාව : සිටගෙන සිටීම, හිඳගෙන සිටීම, සැතපීම, ඇවිදීම යන ඉරියව් සතර මනා සිහිනුවණින් පැවැත්වීම.
- ii. ආයතන වරියාව : ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන අභ්‍යන්තර ආයතන කය, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ රස, ස්පර්ශ යන බාහිර ආයතන කෙරෙහි නොවසඟව පවත්වා ගැනීම.
- iii. සති වරියාව : කායානුපස්සනා, වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා, ධම්මානුපස්සනා යන සතර පතිපට්ඨානයෙහි පිහිටමින් කල්ගෙවීම.
- iv. සමා වරියා : සතර රූපාවචර ධ්‍යානයන් ලද බව හා සතර ධ්‍යානයන්හි හැසිරෙන බව.
- v. ඥාන වරියා : චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගත් බව.
- vi. මග්ග වරියා : සෝවාන්, සකාදාගාමී, අනාගාමී අර්හත් යන ඵල 04 ම ලද බව
- vii. පටිපත්ති වරියා : සෝවාන්, සකාදාගාමී, අනාගාමී හා අර්හත් මාර්ග ලද බව.
- viii. ලෝකාර්ථ වරියා : ලෝකයාගේ යහපත වෙනුවෙන් වැඩ කටයුතු කරන බව.

බුදුහු තමන් වහන්සේ ළඟ පැවිදිව රහත් වූ මුල් හික්කු පිරිසට දුන් ප්‍රධානතම අවවාදය වූයේ "ලෝකාර්ථ වරියාවෙහි යෙදෙනු" යන්නයි (වරිත හික්බවේ වාරිකං බහුජන හිතාය බහුජන සුඛාය....) දෙවි මිනිසුන්ගේ හිත සුව පිණිස දම් දෙසනු වස් වාරිකාවෙහි නියැලෙන ලෙස බුදුහු හික්කුන්ට උපදෙස් දුන්හ. මුල් කාලයේ සිටි හික්කුහු ඒ උපදෙස් අකුරටම පිළිපැද්දහ. එනමුත් පසුකාලය වන විට හික්කු ශාසනය විවිධාකාර මත දරන්නවුන්ගෙන් කිලිටි විය. ලෝකාර්ථ වරියාවෙහි නොයෙදුණු රහතන් වහන්සේලා පවා ඉඳහිට වාසය කළහ. බක්කුල රහතන් වහන්සේ එවැන්නෙකි. උන් වහන්සේ කුල දෙකකට අයත් වූ බැවින් බක්කුල නම් වූහ. බුදුන් සමීපයෙහි බුදු සසුනෙහි වැඩීම කල් ආයු වළඳා වාරිකා පිහිට වූයේ බක්කුල තෙරණුවන් විසිනි. බක්කුල තෙරණුවෝ අවුරුදු 160 ක් ආයු වැළඳූහ. ඒ කාලය තුළ බක්කුල තෙරණුවන් විසින් එක බණ පදයක් හෝ කියා නැත. කිසිවකුට කිසිම උපදේශයක් දී නැත. එය ද එක්තරා පුද්ගලසහගත සිදුවීමක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

47. රහතන් වහන්සේලාගේ වෙනස්කම්

රහතන් වහන්සේලා පැමිණෙන නිවනෙහි කිසිදු වෙනසක් නැත. එහෙත් උන්වහන්සේලා නිවනට පැමිණෙන ආකාරයේ ද උන්වහන්සේලාගේ හැකියාවන්ගේ ද විශාල වෙනස්කම් ඇත. මූලික වශයෙන් අර්හත් පදවි 03 කි.

- i. බුදු පදවිය
 - ii. පසේ බුදු පදවිය
 - iii. මහ රහත් පදවිය
- ඒ පදවි 03 යි.

නිර්වාණ මාර්ගය තමන් විසින්ම සොයාගෙන ඒ නිවන් මග සම්පූර්ණ කොට අන්‍යයන්ට ඊට පැමිණීමට මාර්ගය කියාදීම බුදු පදවියට අයත් කාර්යයකි. බුදුවරුන් නොමැති කල්හි පසේ බුදුවරු පහළ වෙති. පසේ බුදුවරු ද ස්වෝත්සාහයෙන් ධර්මාවබෝධය ලබති. පසේ බුදුවරුන්ට ශාසනයක් හිමි නොවේ. මහරහත් පදවිය ලැබෙනුයේ බුදුවරයකුගේ මගපෙන්වීම අනුව සසර තරණය කිරීමෙනි.

මහ රහතන් වහන්සේලාගේ හැකියාවන් අතර විවිධ වෙනස්කම් ඇති බව ධර්මයෙහි සඳහන් ය. මේ එවැනි වෙනස්කම් කිහිපයකි.

01. උභතෝභාග විමුක්ති රහතන් වහන්සේ

නිරෝධ සමාපත්තිය දක්වා වූ සමාපත්ති 09 ම සිතින් ස්පර්ශ කොට ඇති ප්‍රඥාවෙනුත් නිවන අවබෝධ කරගත් රහතන් වහන්සේ උභතෝභාග විමුක්ත නම් වෙති.

02. ත්‍රිවිද්‍යා සහිත රහතන් වහන්සේ

චතුර්ථධ්‍යානයට පැමිණ එය විදර්ශනාවට ලක් කිරීමත් ත්‍රිවිද්‍යා සහිතව රහත් වේ. ත්‍රිවිද්‍යා යනු,

- i. පුබ්බේනිවාසානුස්සති ඥානය
- ii. චුතුපපාත ඥානය
- iii. ආශ්‍රවක්‍ෂය ඥානයයි.

සියලුම විද්‍යාවන්ට වඩා ත්‍රිවිද්‍යා උසස් බව දක්වා ඇත.

03. සිව් පිළිසිඹියා පත් රහතන් වහන්සේ

සිව් පිළිසිඹියා යනු

- i. අර්ථ පටිසම්භිධා
- ii. ධර්ම පටිසම්භිධා
- iii. නිරුක්ති පටිසම්භිධා
- iv. ප්‍රතිභාග පටිසම්භිධා

යන ඥාන 04 යි. සිව් පිළිසිඹියා ලැබීමෙන් ධර්මය මනාව විස්තර කිරීමේ හැකියාව ලැබේ. සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේට පිළිසිඹියා ඥාන ලැබුණේ රහත් වීමට පෙරය. යමකුට ප්‍රතිසම්භිධා ඥාන (පිළිසිඹියා) ලැබුණොත් ඔහු නොබෝ කලකින්ම රහත් වන බව ධර්මයෙහි සඳහන් ය.

04. ප්‍රඥා විමුක්ත රහතන් වහන්සේ

“ප්‍රඥාවෙන් නිවන අවබෝධ කරගත්” යන අර්ථය මීට ඇත. සෑම රහතන් වහන්සේ කෙනකුම ප්‍රඥා විමුක්තියට පත්ව ඇත. එහෙත් සමහර රහතන් වහන්සේලා අරූප ධ්‍යාන ප්‍රගුණ නොකළ බැවින් උන් වහන්සේලා නිරෝධ සමාපත්තියට සම වැදීමට අපොහොසත් වෙති.

සෑම රහතන් වහන්සේ කෙනකුටම සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑ හැකි යැයි වැරදි මතයක් සමාජයේ පවතී. සුසීම නම් පරිබ්‍රාජකයා ප්‍රාතිහාර්ය කිරීම ඉගෙනීමට හොරට මහණ විය. නමුත් සිදු වූයේ අනෙකකි. සුසීම විදර්ශනා වඩා රහත් වූයේ ය. රහත් වුවද සුසීම රහතන් වහන්සේට පෙළහර පෑමේ හැකියාවක් හෝ දිව්‍යමය ඥාන නොතිබුණි (සුසීම සූත්‍රය).

48. මාර්ගඵල ප්‍රකාශ කිරීම වරදක් ද...?

මාර්ගඵල හා නිවන සම්බන්ධව අද කාලයේ විවිධ මතවාද රැසක් පැතිරී ඇත. ඉන් එක් මතයකින් කියැවෙනුයේ තමා මාර්ගඵල ලද බව අනුන්ට කීම, ප්‍රසිද්ධියේ කීම වරදක් බවයි. පුරාණ භාවනා ග්‍රන්ථයක් වූ විශුද්ධි මාර්ගය ද මේ මතයට සහාය දෙයි.

මාර්ගඵල ලද්දවුන්ට එය හෙළි කිරීමෙහි කිසිදු බාධාවක් නැත. බුදුන් ලෝකාර්ථ වර්යාව ආරම්භ කළේ පස්වග තවුසන්ට තම ලොච්ඡුරු බුද්ධත්වය ප්‍රකාශ කිරීමෙනි. එදා ඒ ප්‍රකාශය නොකළේ නම් අද බුද්ධ ශාසනයක් ඉතිරි නොවේ. අංගුත්තර නිකායේ දුතිය භයවෙර සූත්‍රයේ සඳහන් පරිදි සෝවාන් මාර්ගඵල ලාභියකුට තමා සෝවාන් බව සැක හැර දැන ගෙන එය (ප්‍රසිද්ධියේ වුව) ප්‍රකාශ කළ හැකිය.

දීඝ නිකායේ ලෝභිව්ව සූත්‍රයෙන් මේ කරුණු තවත් තහවුරු කර පෙන්විය හැකිය.

තමා ලද කිසියම් කුසල ධර්මයක් වේ නම් එය අන් අයට කීම තම ලාභය පිණිස කරන අයුතු දෙයක් බව ලෝභිව්ව බමුණා ප්‍රචාරය කළේය. බුදුහු ලෝභිව්ව බමුණාගේ ඒ අදහස දෝෂ දර්ශනයට ලක් කළහ.

"තමා ලද ලාභයක් වෙනොත් එය අන්‍යයන්ට ද බෙදා දිය යුතුය. එය සත්පුරුෂ ගුණයයි. මහත්මා ගුණයයි. තමා ලද යම් කුසල ධර්මයක් වෙනොත් එය ද අන්‍යයන්ට බෙදා දීම සත්පුරුෂ ගුණයයි. මහත්මා ගුණයයි." බුදුහු එසේ පවසා සිටියහ (මෙහි ඇත්තේ සංකෘත විස්තරයකි).

49. අන්තරායාකාරී ධර්ම

බුදුන් කල සිටි මාර්ගඵල ලාභී සැදැහැවතුන් අතර අග්‍රස්ථානය හිමි වූයේ අනේපිඬු සිටුවරයාටය. අනේපිඬු සිටුතුමා තමා සතු සියලු ධනය බුද්ධ ශාසනයේ අභිවාදධිය පිණිස මෙන්ම දුගී මගී යාවකාදීන්ගේ යහපත වෙනුවෙන් යෙදූ වූයේ ය. තම සියලු ධනය දුගී මගී යාවකාදීන් වෙනුවෙන් වියදම් කළ අනේපිඬු සිටුතුමා මරණින් මතු දෙව්ලොව උපන්නේ ය.

මාර්ගඵල නොලද සැදැහැවතුන් අතර අග්‍රස්ථානය ලැබුණේ මගධ දේශයෙහි රජකළ අජාසත් රජතුමාටය. ඔහු කෙතරම් සැදැහැවතකු ද යත් සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණය ගැන ඇසූ ඇසිල්ලෙහිම ඔහුගේ ශරීරයෙහි ඉවසිය නොහැකි දාහයක් හටගත්තේය. රාජකීය වෛද්‍යවරුන්ට පවා ඒ දාහය සුවකළ නොහැකි විය. සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් අනතුරුව ප්‍රථම ධර්ම සංඝායනයනාව කරන ලද්දේ අජාසත් රජතුමාගේ දායකත්වයෙනි. ඔහුගේ ඒ දායකත්වය නොවන්නට පළමු ධර්ම සංඝායනය අන්‍ය තීර්ථකයන්ගේ බාධා කිරීම්වලට ලක්ව අඩාල විය හැකිව තිබුණි. එදා ධර්ම සංඝායනය අඩාල වී නම් අද අපට බුදුදහම ගැන කථා කිරීමට අවස්ථාවක් නොලැබෙන්නේම ය. අජාසත් රජු සම්බුද්ධ ශාසනයට කළ සේවය මිල කළ නොහැකිය. එනමුත් අජාසත් රජුට සෝවාන් ඵලයට වත් පැමිණීමට නොහැකි විය. ඊට හේතුව ඔහු විසින් පෙර කරන ලද පාප කර්මයක බලපෑමයි.

අජාසත් කුමරා මුල දී දෙවිදන් තෙරණුවන්ගෙන් බණ අසා රජකම පැහැර ගැනීමට පියා මැර විය. පියා මැරීම ආනන්තරිය පාපකර්මයකි. ආනන්තරිය පාප කර්ම කළ අය අවිච්චි මහා නිරයට නියමවෙති. එබැවින් ඔවුන්ට මේ ආත්ම භවයේ දී මාර්ගඵල ලද නොහැක්කේම ය. අජාසත් පසු කලෙක තම වරද තේරුම් ගෙන සැදැහැවත් බෞද්ධයකු බවට පත් විය. එහෙත් ඔහුට කිසිදින ආන්තරිය පාප කර්මයේ බලපෑම ඉක්ම විය නොහැකි විය.

මෙවැනි ආනන්තරිය පාපකර්ම පහක් ඇත.

- i. මව මැරීම
- ii. පියා මැරීම
- iii. රහතන් වහන්සේ මැරීම
- iv. දුෂ්ට සිතින් බුදුන්ගේ ඇඟෙහි ලේ සෙලවීම
- v. සංඝ භේදය

යනු එකී ආනන්තරිය පාප කර්ම 05 යි. මෙකී ආනන්තරිය පාප කර්ම 5 අන්තරායකාරී ධර්ම ගණයට ඇතුළත් ය. ඊට හේතුව ආනන්තරිය පාප කර්ම කළවුන් මාර්ගඵල ලැබීමට නුසුදුස්සන් වීමයි. ආනන්තරිය පාප කර්ම අතරක් නැතිව පලදෙයි. එබැවින් ආනන්තරිය පාප කර්ම නම් වේ.

ආනන්තරිය පාපකර්ම දෙකක් කිරීමට තරම් අවසානාවන්තයකු උපදින්නේ කලාතුරකිනි. දෙවිදන් තෙරණුවෝ එවැන්නෙකි. දෙවිදන් යනු බුදුන්ගේ මස්සිනාය. සිදුහත් කුමරාගේ භාර්යාව වූ යසෝදරා දෙවිදන්ගේ සහෝදරියයි. දෙවිදන් බුදු සසුනෙහි පැහැදී මහණ දිවියට පිවිස නොබෝ කලකින්ම ධ්‍යාන ලැබ ලෝකික සෘද්ධිබල උපයා ගත්තේ ය. හේ තම හැකියාවෙන් උදම් වී තවත් බුදු කෙනකු වන්නට වැයම් කළේය. එය අසාර්ථක වූ තැන 500 ක පමණ භික්ෂු පිරිසක් අවනත කරගත් හේ සංඝභේද පාප කර්මය සිදුකරමින් ශාසනය දෙකඩ කළේ ය. ඉන් ද නොනැවතුණු දෙවිදන් තෙම බුදුන් මැරවීමට දුනුවායන් යෙදවීය. ඒ භාග්‍යවන්ත දුනුවායෝ බුදුන්ගෙන් බණ අසා පැහැදී පැවිදි දිවියට පිවිසුණාහ.

දෙවිදන්ට ඉවසිලි නැතිවිය. තමාම උපායක් යොදා බුදුන් මැරවිය යුතුය යන තීරණයට ඔහු පිළිපත්තේ ය. ගිජුකුළු පව්ව අසල බුදුන් නිතර යනෙන තැනක මර උගුලක් ඇට වූ හෙතෙම තඩි ගලක් බුදුන් වෙත පෙරළා දැමීය. එවිටම වාගේ මහත් ආශ්චර්යයක් සිදුවිය. තවත් ගල් දෙකක් පොළොවෙන් මතු වී දෙවිදන් පෙරළ ගල එහි සිර විය. ඉන් ගැලවුණු ගල් පතුරක් බුදුන්ගේ පයෙහි මහපටැඟිල්ලේ වැදී ලේ ගෙඩියක් හටගත්තේ ය.

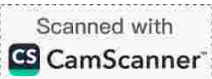
දෙවිදන් දෙවැනි වරට ද ආනන්තරිය පාප කර්මය කර ගත්තේ ය. ඔහු මුල්වර ආනන්තරිය පාප කර්මය කළ අවස්ථාවේ දී ඔහු සතු සෘද්ධි බලනොපිරිහුණි. මේ අවස්ථාවේ දී දෙවිදතුන් සතු සෘද්ධි බල සියල්ල පිරිහී ගියේ ය. බුදුන්ගේ ඇඟෙහි ලේ සෙලවූ දෙවිදන් දෙවැනි වරට ද නිරයට නියම වූයේ ය.

අජාසත් රජුගේ රාජකීය වෛද්‍යවරයා වූ ජීවක කෞමාරහව්ව බුදුන් වෙත පැමිණ ලේ ගෙඩියට ප්‍රතිකාර කර සුව කළේ ය. ඔහු බුදුන්ගේ ලේ සෙල වූයේ කරුණා සිතෙනි. ඒ නිසා ජීවක වෙත පිනක්ම අත්විය.

ආනන්තරිය පාප කර්ම හැරුණු කොට මාර්ගඵල ලැබීමට බාධා කරන තවත් ප්‍රකට පාප කර්මයක් ඇත. එය ආර්යෝපවාද පාප කර්මයයි. සතරමග සතර ඵලයට පැමිණි ආර්යයකුට දූත හෝ නොදූත නින්දා පරිභව කරන අය ආර්යෝපවාද පාප කර්මය කරගනිති. ආර්යෝපවාද පාප කර්මය කරන පෘථග්ජනයෝ අපායටම නියම වෙති. අනෙකුත් පාප කර්මයන් මෙන් නොව ආර්යෝපවාදය සමා කිරීමෙන් - සමාව ගැනීමෙන් දුරු වී යන කර්මයක් ලෙස අටුවාවාර්යවරුන් විසින් විස්තර කර දී ඇත.

දුරාතීතයේ විසූ එක් උපාසිකාවක් විහාර මළුවක් අමදින අතර විහාර මළුවෙහි කෙළ පිඩක් තිබෙනු දැක අප්‍රසන්න භාවයට පැමිණියාය. "මේ මොන වෛශ්‍යාවකගේ වැඩක්ද....?" යනුවෙන් කී ඇ කෙළ ගැසූ අයට දොස් තබමින් තම කාරිය ඉටු කළාය. විහාර මළුවෙහි කෙළගසා තිබුණේ අර්හත් ඵලයට පැමිණි හික්‍ෂුණියක විසිනි. එබැවින් විහාර මළුව ඇමදූ කාන්තාව ආර්යෝපවාද පාප කර්මයට ලක්ව මරණින් මතු අපායෙහි උපන්නාය. අපායෙන් මිදුණු පසුව ද ඇයට වෛශ්‍යාවක් ලෙස ජීවත් වන්නට සිදු වූයේ ආර්යෝපවාදයේ ප්‍රතිවිපාක නිසාය.

සෝවාන් ආදී මාර්ගඵලලාභියකු අතින් වුවද ආර්යෝපවාද පාප කර්මය සිදුවිය හැකි බව අටුවා ශ්‍රත්ථයන්හි දැක්වේ. සෝවාන් වුවකු ආර්යෝපවාද පාප කර්මය කළහොත් ඔහුට

ඊළඟ මාර්ගඵලවලට පැමිණීමට නොහැකි වේ. එවිට තමාට හිඟ ආත්මභාව 1, 2, 3 හෝ 7 ගෙවා දමා සසර නිම කිරීමට සිදු වේ. සෝවාන් වුවකු අපායෙහි නූපදින බැවින් ඔහුට අපායෙහි වැටීමේ අනතුර බලනොපායි.

පෙර කල ලාබාල සාමණේර නමක් මහලු හික්කුචක් සමඟ පිඬුසිඟා වැඩියේ ය. තමාට ලැබුණු උණුසුම් දාන වේල නිවෙන්නට පෙර වැළඳිය යුතු යැයි කියූ මහලු හික්කුච පාර අයිනේ දර කොටක් මත හිඳ දානය වළඳන්නට වූයේ ය.

“මේ නිර්ලජ්ජී මහල්ලාගේ වැඩ නිසා මටත් හරි නින්දාවක් වුණේ...!”

සාමණේර නම වයසක හික්කුචට බැණ වැදුණේ ය.

“ඔබ මාර්ගඵලයකට පැමිණිලා ද...?”

“ඔව්. මම සෝවාන් වෙලා...!”

“එහෙනම් ඉතින් ඉතිරි මාර්ගඵලවලට එන්න උත්සාහ කරන්න එපා. ඒ උත්සාහය අදම අතහරින්න.”

“ඒ මොකද...?”

“රහතන් වහන්සේට නින්දා කිරීමෙන් තමන් ආර්යෝපවාද පාප කර්මය කර ගන්නා. තේරුණා ද...?”

සාමණේර නමට තමා කළ වරදෙහි බරපතලකම වැටහුණේ එවිටය.

අටුවා ග්‍රන්ථයන්හි කියැවෙන පරිදි, “හික්කුචී දූෂණය” ද තවත් මෙවැනිම අන්තරායකාරී ධර්මයකි. හික්කුචී දූෂණය නම් වරද කළ අය මේ ආත්ම භවයේ දී මාර්ගඵල නොලබති.

කෙසේ නමුත් මාර්ගඵල ලැබීමට ප්‍රබලතම බාධකය වනුයේ නියත මිථ්‍යාදෘෂ්ටියයි.

i. මවක් නැත.

- ii. පියෙක් නැත.
- iii. මෙලොවක් නැත.
- iv. පරලොවක් නැත.
- v. අනුග්‍රහ පිණිස දුන්දේහි විපාක නැත.
- vi. පූජා පිණිස දුන් දේහි විපාක නැත.
- vii. කළකමිහි විපාක නැත.
- viii. මෙලොව පරලොව ගති ස්වභාව දූත එය ලොවට හෙළිකරන මහණ බමුණන් නොමැත.

යන කරුණු අටවස්තුක මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය නම් වේ. මෙවැනි මිථ්‍යාදෘෂ්ටියක් ගත් අයකුට ඒ දෘෂ්ටියෙන් මිදෙනතුරු මාර්ගඵලයක් නොලැබෙයි. මෙකී අට ආකාරයේම මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය සහිත වූවෝ නියත මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෝ වෙති. නියත මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට පත්වූවෝ මරණින් මතු නිරයෙහි උපදිති.

මාර්ගඵල ලැබීමට නම් "කෂණ සම්පත්තිය" පිහිටිය යුතුම ය. කෂණ සම්පත්තිය නොපිහිටි තැන් "දුෂ්ඨකෂණ" නම් වේ. "දුෂ්ඨකෂණ" හෙවත් දුෂ්ට කාල සීමා 08 කි.

- i. නරකය
- ii. තිරිසන් ලෝකය
- iii. ජේත ලෝකය
- iv. අරූප / අසංඥාතලයක උපත ලැබීම
- v. ප්‍රත්‍යන්ත දේශයක උපත ලැබීම
- vi. ඉන්ද්‍රියන්ගේ විකල බව
- vii. දරුණු මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය
- viii. අඛුද්ධෝත්පාද කාලය

යන දුෂ්ටකෂණයන්හි උපත ලද අයට මාර්ගඵල ලැබීමට

නොහැකිය. නරකයෙහි, තිරිසන් ලෝකයෙහි හෝ ප්‍රේත ලෝකයෙහි උපන් සත්ත්වයන්ට බුදු බණ නොතේරේ. බුදුහු බණ කියන්නට නරකයට නොවැඩිති. ප්‍රේතයන්ට උන්ගේ දුක නිසා වෙන දැනුමක් දෙයක් දරාගත නොහැකිය. තිරිසනුන්ට උන්ගේ මෝඩකම නිසා කිසිවක් නොවැටහේ. අරූප ලෝකයේ උපන් සත්ත්වයන්ට ඇස් කන් නැත. ඔවුන්ට බණ නොඇසේ. අසංඥතලයේ උපන් අය මළාක්මෙන් සිටිති. ඔවුන්ට ද බණ ඇසිය නොහැකිය.

ප්‍රත්‍යන්ත දේශයන්හි උපන් අයට බුදු බණ ඇසීමේ වාසනාව නොලැබේ. දඹදිව මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ උපන් අයට ඒ වාසනාව ලැබේ. උතුරු තුරු දිවයිනෙහි බුදුන් කල දියුණු ශිෂ්ටාචාරයක් තිබූ නමුත් කම් සැපතට ලොල් වූ උතුරු තුරු දිවයින් වාසීන්ට අනිත්‍ය - දුක්ඛ - අනාත්ම යන කරුණු මුල් කරගත් බුදු බණ නොවැටහුණි.

(එදා උතුරු තුරු දිවයින වශයෙන් හඳුන්වන ලද්දේ බුදුන් කල ශ්‍රීක ශිෂ්ටාචාරය වීහි දී තිබූ යුරෝපයට අයත් භූමි භාගය විය හැකිය)

එමෙන්ම ඉන්ද්‍රිය බොහෝ සේ විකලව උපදිනුයේ ත්‍රිභේතුක කුසල කර්මයන බලපෑම නොමැති වීමෙනි. අලෝභ - අද්වේෂ - අමෝහ යන තුන් ආකාරයෙන් පිරිසිදු වූ කුසල කර්මයන්ගෙන් උපන් අය පමණක් බුදු බණ තේරුම් ගැනීමට සමත් වෙති. අන් අය අසමත් වෙති. මන්ද බුද්ධිකව උපන් අයට ද බිහිරන්ට ද බණ අසා තේරුම් ගත නොහැකිය.

තවද දරුණු මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ගත්තවුන්ට මිථ්‍යාදෘෂ්ටි අත්හරින තෙක් ධර්මාවබෝධය නොවේ.

අබුද්ධෝත්පාද කාලය යනු බුදු බණ ඇසීමට නොහැකි කාලයකි. අබුද්ධෝත්පාද කාලවල හේතු සම්පත් ඇතිව උපදින සමහරු තනිව උත්සාහ වඩා රහත් වෙති. එවැන්නෝ පව්වේක බුද්ධ හෙවත් පසේ බුදු නම් වෙති. පසේ බුදුවරුන්ගෙන් බණ අසා යමෙක් රහත් වුවහොත් ඔවුහු ද පසේ බුදුම වෙති. බුද්ධ කාලයට පෙර ඉසිගිලි පව්වෙහි පසේ බුදුන් වහන්සේලා පන්සිය නමක් වැඩ

විසූ බවත් සාමාන්‍ය ජනතාව උන් වහන්සේලා ඉසිවරුන් නමින් හැඳින් වූ බවත් ඉසිගිලි සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ.

මාර්ගඵල ලැබීමට බාධක වන අන්තරායකාරී ධර්ම විවිධ අටුවා ග්‍රන්ථයන්හි විවිධාකාරයෙන් විස්තර වී ඇත. සමහර තැන්හි එය වර්ග 06 කටත් තවත් තැනක වර්ග 05 කටත් බෙදා වෙන්කර ඇත. මාර්ගඵලාවබෝධයට බාධක වන ප්‍රධාන කරුණු 06 ක් එක් තැනක විස්තර කෙරෙනුයේ මෙසේ ය.

01. කර්මාවරණ (පංචානන්තරිය පාපකර්මවලින් එකකට හෝ හසු වීම)
02. ක්ලේශාවරණ (මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ගෙන තිබීම)
03. විපාකාවරණ (කර්ම විපාකයන් නිසා මාර්ගඵල ලැබිය නොහැකි අන්දමේ උපතක් ලැබ තිබීම. බිහිරන් මෙයට උදාහරණයකි)
04. අසද්ධා (ශ්‍රද්ධාව නොමැතිකම)
05. අවිඡන්දිකා (මාර්ගඵල ලැබීමට කැමැත්තක් නැතිකම, නිවනට ඇති නොකැමැත්ත)
06. දුප්පඤ්ඤා (මෝඩකම, දුෂ්ප්‍රාඥබව)

සූත්‍ර පිටකයේ දැක්වෙන පරිදි "සසර දුකක් ලෙස සිතන - නිවන සැපතක් ලෙස සිතන අයට නිවන් මග විවෘතයි - සසර සැපක් ලෙස සිතන - නිවන දුකක් ලෙස සිතන අයට නිවන් මග විවෘත නොවේ."

අප රට සමහර බෞද්ධයෝ දෙව් මිනිස් සැප කෙළවර අමා මහ නිවන් දැකීමට හේතු වාසනාවේවා කියා නිතර ප්‍රාර්ථනා කරති. සසර සැපක් ලෙස සිතන මෙවැන්නන්ට නිවන් දොර ඇරෙනුයේ බොහෝ ප්‍රමාද විය.

පෙර කල විසූ මිත්‍රයෝ දෙදෙනෙක් එකට එකතු වී පිංකමක් කළහ. ඉන් එකෙක් "මේ පිනෙන් දෙව් මිනිස් සැප කෙළවර අමා

මහ නිවස් සැප ලැබේවා"යි ප්‍රාර්ථනා කළේය. අනෙකා "මේ පිනෙන් මට නිවන් සැප ලැබේවා" යි ප්‍රාර්ථනා කළේය.

නිවන් සැප පමණක් ප්‍රාර්ථනා කළ පුද්ගලයා මරණින් මතු දෙවිලොව කිහිපවරක් ඉපිද බොහෝ කල් දිව්‍ය සැප විඳි බුද්ධෝත්පාද කාලයක මෙලොව යළි ඉපිද මහණ වී රහත්ව පිරිනිවන් පෑවේය. දෙවි මිනිස් සැපතට පසු නිවන පැතු පුද්ගලයා ඉතා දිගු කාලයක් සසරෙහි සැරිසරා බොහෝ ප්‍රමාද වී නිවන් සැප ලැබීය.

පිංකමක් කර දෙවි මිනිස් සැප නොපැතු ව ද ඒ සැප නිරායාසයෙන් ලැබේ. එබැවින් පිංකම් කරන සෑම විටම මේ පිනෙන් මට නිවන් සැප අත්වේවා යැයි සිතිය යුතුය. එය වඩා නිවැරදි ක්‍රමයයි.

සමහර අටුවා ග්‍රන්ථයන්හි මෙකී අන්තරායික ධර්ම කොටස් 05 කට වෙන්කර දක්වා ඇත.

01. ආනන්තරිය කර්ම කර තිබීම (පංචානන්තරිය කර්ම මෙයින් අදහස් වේ)
02. ආණාවිනික්කම : ඇවැත්වලට පැමිණීම (සමහර ඇවැත්වලට පැමිණි හික්‍රු මාර්ගඵල නොලබති.)
03. ආර්යෝපවාදය (ආර්ය පුද්ගලයන්ට අපහාස කිරීම)
04. මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය
05. විපාකාවරණය (කර්ම විපාක නිසා මන්දබුද්ධිකව හෝ බිහිරිව ඉපදීම මීට උදාහරණයකි)

සමහර තැන්වල අන්තරායික ධර්ම කර්මාවරණ හා විපාකාවරණ ලෙස වර්ග කර ඇත.

01. කර්මාවරණ යනු මේ ආත්මභාවයේ සිදු කරන යම් කර්මයක් නිසා මාර්ගඵල ලැබීමට නුසුදුස්සකු වීමයි.
02. විපාකාවරණ යනු කර්ම විපාකයක් නිසා මාර්ගඵල ලැබීමට නුසුදුස්සකු වීමයි.

තවද,

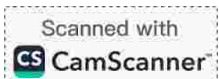
- i. අසංඥ තලයේ හැර රූපාවචර තලවල ඉපිද සිටින බ්‍රහ්මයෝ ද
- ii. දිව්‍යලෝක සයෙහි වෙසෙන දෙවියෝ ද
- iii. මනුෂ්‍යයෝ ද
- iv. (අසුර නිකායට අයත්) සමහර යක්ෂයෝ ද මාර්ගඵල ලැබීමට සුදුසු වෙති.

යක්ෂයන් අතරින් මාර්ගඵල ලබනුයේ ත්‍රිහේතුක ප්‍රතිසන්ධියක් ලද අය පමණි. එවැනි යක්ෂයන් සිටිනුයේ කලාතුරකිනි. යක්ෂයන්ගෙන් වැඩි කොටස හිංසාව ප්‍රියකරති, ප්‍රාණඝාතය ප්‍රිය කරති. එබැවින් බුදුන්ගේ අවිහිංසාවාදී ධර්මය බහුතරයක් යක්ෂයන්ට නොගැළපේ (මේ විස්තරය දැක්වෙනුයේ සූත්‍ර පිටකයේ ආටානාටිය සූත්‍රයේ ය).

නාග නමින් ද සැප විදින අමනුෂ්‍ය කොටසක් වෙති. ඔවුන් වෙසෙනුයේ පොළොව පත්ලේ පිහිටි නාග ලෝකයෙහිය. නාග ලෝකයෙහි වෙසෙන නාගයෝ කැමැත්තෙන් බුදු බණ අසති. බුදුන්ට පූජා පවත්වති. එහෙත් ඔවුන් මාර්ගඵල ලැබීමට තරම් පින්කර නැත.

බුද්ධ කාලයෙහි එක් නාගයෙක් මනුෂ්‍යයකු ලෙස වෙස්වලාගෙන මහණදම් පිරිය. මේ කරුණ හෙළි වූ පසු බුදුහු ඒ නාග හික්මුව ගෙන්වාගෙන "තොපට කෙතෙක් උත්සාහ කළ ද මාර්ගඵල ලැබීමට නොහැකිය. ආපසු නාග ලෝකයටම යව...!" යනුවෙන් සසුනෙන් තෙරපා හැරියහ.

ක්ෂණසම්පත්තියෙන් සපිරි මේ කාලයෙහි ඉපිද සිටින ඔබටත් මටත් ආර්ය මාර්ග එකසේ විවෘතය.

50. අද කාලයේ මාර්ගඵල ලාභීන් සිටිය හැකිද...?

චරිතමානයේ මාර්ගඵල ලාභීන් සිටිය නොහැකි යැයි සමහරු තර්ක කරති. ඔවුහු ඊට විවිධ අටුවා විකා ගෙනහැර පාති. මේ නිසාම අද බොහෝ පිරිස් උකටලී බවට පත්ව සිටිති.

මේ අතර තව පිරිසක් මාර්ගඵල ලබන අලුත් මාවත් විවර කරති. මුදල් අයකර සිදු කරන මාර්ගඵල දීමේ පන්ති ද ඒ අතර වේ. මෙවැනි නානාප්‍රකාර වැඩ කටයුතු නිසා සද්ධාවන්ත බෞද්ධ පිරිස් මංමුළාව අසරණව සිටිති.

බුද්ධ ධර්මය අකාලික බව අද බොහෝ පිරිස් විසින් අමතක කර ඇත. ධර්මය අකාලික බව සත්‍යයකි. අකාලික වූ සද්ධර්මය තුළින් බුදුන් කල සිටියවුන්ට මාර්ගඵල ලැබීමටත් අද සිටින්නවුන්ට නොලැබීමටත් සුවිශේෂි හේතුවක් නොපෙනේ.

“සද්ධර්මය විද්‍යමාන නම්, ධර්ම මාර්ගයේ යනු කැමැති පිරිස් වෙන්නම් ලෝකය මාර්ගඵල ලාභීන්ගෙන් හිස් නොවේ.” යැයි බුද්ධ දේශනයේ සඳහන්ය. එබැවින් අද ද මගඵල ලැබීමට ඉඩ ඇති බව ද ඔබට ඊට අයිතියක් ඇති බව ද ඊට අදාළ ප්‍රතිපදාව විද්‍යමාන බව ද ඔබ විසින් අවබෝධ කරගත යුතුය.

මාර්ගඵල ලැබීමේ නිවැරදි ප්‍රතිපදාව මේ පොත තුළින් හෙළිදරව් කර ඇත. කිසියම් අන්තරායකාරී ධර්මයක බලපෑම නොවීනම් මේ පොතෙන් ඔබ උගත් කරුණු ක්‍රියාවට නැංවීම සතර මග සතර ඵලයට පැමිණීමට හොඳටම ප්‍රමාණවත් ය.

භාවනා ධ්‍යාන සහ මාර්ගවල

නිලන්ත හෙට්ටිගේ

ගැඹුරු දහම් කොටස් අත හැර සරල
දේ පමණක් ගවේෂණය කිරීමෙන්
සත්‍යය හමු නොවේ. සත්‍යය හමුවීමට
නම් ධර්මය තුළ ගැඹුරටම කිමිදිය
ලුතුය. භාවනාව, ධ්‍යාන සහ මාර්ගවල
සම්බන්ධයෙන් පොදු ජනතාවගේ සිත්
තුළ ඇති දුර්මත රාශියක් දුරු කිරීමට
මෙම කෘතිය ඉවහල් වනු ඇත.

බෞද්ධ භාවනා පිළිබඳ පොත් 50 කට හා පුවත්පත් ලිපි 200 කට
අධික ප්‍රමාණයක් පළ කළ හිතියද නිලන්ත හෙට්ටිගේ මහතා විසින්
සම්පාදිත නවතම කෘතියයි.

BB100
Rs. 250.00

Minsara Book Shop

01154147-79

01184147-1

BHAWANA DYANA SAHA MARGAPA

Rs 250.00